क्षमता विकास योजना

(Capacity Development Plan)

आर्थिक वर्ष: २०८३/८४–२०८५/८६

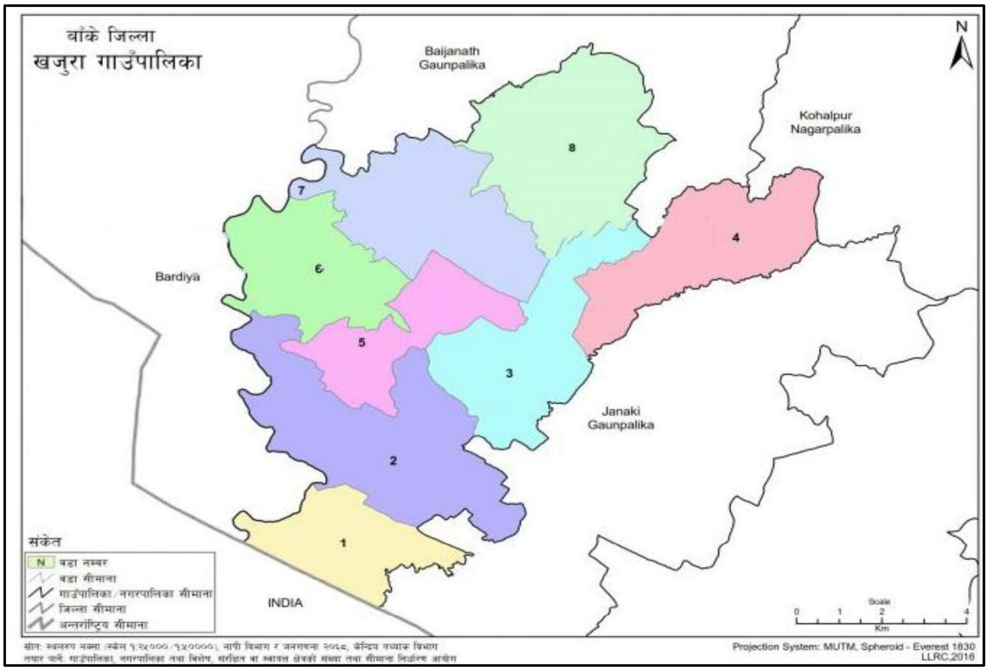

खजुरा गाउँगाउँपालिका, बाँके

लुम्बिनी प्रदेश

मन्तव्य

नेपालको संविधानले संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको राज्य संरचना सहितको संघीय शासन प्रणाली अङ्गिकार गरी राज्य शक्तिको प्रयोग तीनवटै तहले गर्ने व्यवस्था गरेको छ। संविधानमा तीनवटै तहका सरकारको अधिकार क्षेत्र निर्धारण गरी आ-आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको आर्थिक अधिकार सम्बन्धी विषयमा कानून बनाउने, वार्षिक बजेट तर्जुमा, निर्णय गर्ने, नीति तथा योजना तर्जुमा र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था गरेको छ। यस अर्थमा स्थानीय तह विधायिकी, न्यायिक र कार्यकारिणी अधिकारसहित नागरिकको घरदैलोको सरकारका रूपमा स्थापित भएका छन्। संविधान प्रदत्त यी सबै अधिकार र जिम्मेवारीहरू कुशलतापूर्वक कार्यान्वयन गरी नागरिकलाई छिटो छरितो, पारदर्शी, भरपर्दो र गुणात्मक सेवा प्रवाह गर्ने दायित्व स्थानीय तहको काँधमा रहेको छ।

स्थानीय तहको प्रभावकारी कार्यसम्पादन स्थानीय तहले तर्जुमा गर्ने नीति, कानुन तथा योजना प्रक्रिया लगायतका संस्थागत व्यवस्था; कार्यप्रणाली र विभिन्न पदीय जिम्मेवारीमा रहेका जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरुको क्षमता र कार्यशैलीमा निर्भर हुन्छ। यसका लागि स्थानीय तहले आफ्नो भूमिका प्रभावकारी, परिणाममुखी, पारदर्शी र जवाफदेही ढंगले बहन गर्न योजना प्रक्रिया, कार्यशैली र चिन्तन पद्धतिलाई परिवर्तित सन्दर्भ अनुरूप बनाउन अत्यावश्यक छ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा यस खजुरा गाउँपालिकाले आफ्ना नागरिकहरुका लागि मितव्ययी र गुणात्मक रुपले सेवा प्रदान गर्न सहज होस् भन्ने अभिप्रायले स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) को प्राविधिक सहयोगमा त्रिवर्षीय क्षमता विकास योजना आर्थिक वर्ष २०८३/८४ देखि २०८५/८६ तयार गरिएको छ। यस योजनाको निर्माणले गाउँपालिकाको समग्र प्रक्रियामा पारदर्शिता गतिशिलता र नयाँ आयाम स्थापित हुने विश्वास लिएको छु। साथै प्रभावकारी रूपमा सेवा प्रवाहका लागि गाउँपालिकाको संस्थागत प्रणाली तथा मानव संसाधन सहित आन्तरिक क्षमता अभिवृद्धि गर्न महत्वपूर्ण सहयोग पुऱ्याउने अपेक्षा गरिएको छ। योजनामा समावेश भएका क्षमता विकास क्रियाकलापहरुलाई उच्च प्राथमिकताका साथ गाउँपालिकाको वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेटमा समाबेश गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। त्यसबाहेक यस क्षेत्रमा क्रियाशील संघसंस्था तथा विकास साझेदारहरुको सहयोग परिचालन गर्नमा पनि यस योजनाले मद्यत गर्ने अपेक्षा गरिएको छ।

अन्तमा, यस योजना निर्माण गर्न महत्वपुर्ण योगदान गर्ने र प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम तथा यस कार्यमा खटिने सम्पुर्ण विज्ञ समूह, त्यसैगरी यस गाउँपालिकाको सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई समेत हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु। सर्वाङ्गीण विकासको मूल आधार भनेको सक्षम जनशक्ति हो, तसर्थ यस योजनाले सक्षम मानव पुँजी निर्माणको बाटो फराकिलो बनाउने अपेक्षा लिएको छु।

....

डम्बर बहादुर बि.क.

(अध्यक्ष)

मन्तव्य

नेपालको संविधानको मर्म, जनताको अपेक्षा र हामीले निर्वाचनको क्रममा घोषणपत्रमार्फत जनता समक्ष गरेका प्रतिवद्धता अनुसार हाम्रो सेवालाई सरल, सुलभ र पारदर्शी बनाउदै जनताको विकास प्रतिको असिमित चाहना र आवश्यकतालाई उपलब्ध सिमित श्रोत साधनबाट पूरागर्ने कार्य अवश्य पनि चुनौतिपूर्ण छ । यद्यपी उपलव्ध स्रोत साधनको सही रुपमा पहिचान र परिचालन गरी आवश्यकताको प्राथमिकिकरणका आधारमा स्रोतको उपयुक्त व्यवस्थापन गर्न सकिएमा हामीले हाम्रो प्रतिवद्धता पूरा गर्न सक्नेछौं । यसका लागि हामीले तर्जुमा गर्ने नीति, कानुन तथा योजना प्रक्रिया लगायतका संस्थागत व्यवस्था; कार्यप्रणाली र जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरुको क्षमता र कार्यशैलीलाई परिवर्तित सन्दर्भअनुरूप परिमार्जित र परिष्कृत गर्दै आफ्नो भूमिकालाई अझ बढी प्रभावकारी, परिणाममुखी, पारदर्शी र जवाफदेही बनाउन आवश्यक छ ।

यिनै चुनौतिहरुलाई अवसरको रुपमा रुपान्तरण गर्ने हाम्रो प्रतिवद्धता अनुरुप त्रिवर्षीय क्षमता विकास योजना आर्थिक वर्ष २०८३/८४ देखि २०८५/८६ तर्जुमा गरिएको छ । यस योजनाको कार्यान्वयनबाट खजुरा गाउँपालिकाको संस्थागत विकासका साथै निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विकासमार्फत सेवाप्रबाहमा थप प्रभावकारिता आई सेवाग्राही, साझेदार संघ संस्था, र नागरिक समाजसँगको हाम्रो सम्बन्ध अझ बढी सुदृढ बन्ने विश्वास लिएको छु । यस योजनाले हाम्रो क्षमता विकासको आवश्यकता र प्राथमिकताको पहिचान गर्ने मात्र नभई त्यसका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत र जिम्मेवारी सहित स्रोत परिचालनका लागि संभावित सरोकारवाला समेत पहिचान गरेको हुँदा यसको कार्यान्वयन पक्षलाई सुनिश्चित गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ । योजनामा पहिचान गरिएका क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनका लागि आगामी दिनमा यस स्थानीय तहले तर्जुमा गर्ने नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा प्राथमिकतासाथ समावेश गरिने विश्वास लिएका छौं ।

अन्तमा, यो त्रिवर्षिय योजना तयार पार्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) सहित यस कार्यमा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहयोग पुगाउने र खटिने विज्ञ समूह, जनप्रतिनिधिहरु लगायत कर्मचारीहरु सवैलाई धन्यवाद दिँदै यस क्षमता विकास योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा समेत सहयोगको अपेक्षा गर्दछु ।

....

मञ्जु मल्ल

(उपाध्यक्ष)

मन्तव्य

सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको संविधानले स्थानीय तहलाई विधायिकी, न्यायिक र कार्यकारिणी अधिकारकासाथ नागरिकको घरदैलोको सरकारका रूपमा स्थापित गरेको हुँदा संविधानप्रदत्त अधिकार र जिम्मेवारीहरुलाई कुशल रुपमा सम्पादन गरी नागरिकहरुलाई छिटो, छरितो मितव्ययी, पारदर्शी र गुणात्मक सेवा प्रवाह गर्ने स्थानीय तहको जिम्मेवारी र दायित्व पनि हो। यसका लागि स्थानीय तहले जनताको अपेक्षा अनुरुप सेवा प्रबाह गर्न आफूलाई संस्थागत रुपमा सबल र सक्षम बनाउन जरुरी छ। त्यसबाहेक स्थानीय तहले आफूलाई विकास प्रशासनका नवीनतम आयाम, प्रविधि र मान्यताअनुसार काम गर्न सक्ने संस्थाको रुपमा स्थापित गर्नु पर्ने हुन्छ। संविधानमा उल्लेख भएका अधिकारहरुको व्यवहारिक कार्यान्वयन र स्थानीय शासनलाई प्रभावकारी तुल्याउनका लागि आवश्यक पर्ने क्षमताको अन्तर पहिचान गरी यस्ता अन्तर एवम् कमजोरीलाई हटाई स्थानीय तहलाई सबल र सक्षम शासकीय इकाईको रुपमा स्थापित गर्न योजनावद्ध क्षमता विकास प्रयाशको आवश्यकता पर्छ।

मानवीय सीप र क्षमताको भरपुर उपयोग र विकास गर्दै कामलाई सृजनशील, छिटोछरितो, रचनात्मक र परिणाममुखी बनाएर मात्र सेवा प्रवाह गर्ने निकायहरूको संस्थागत क्षमता दिगो हुन सक्छ। स्थानीय सरकारद्वारा प्रदान गरिनुपर्ने सेवा, सुविधा आम नागरिकका अपेक्षा र चाहनाअनुरूप हुन सकेमा मात्र स्थानीय सरकारप्रति जनविश्वास र लोकप्रियता बढ्दै जान्छ। क्षमता विकास योजनाले स्थानीय तहलाई आफ्ना सबल पक्षहरु तथा सुधारका क्षेत्रहरू पहिचान गर्दै संस्थागत क्षमता सुदृढीकरण र मानव संसाधन क्षमताको अभिवृद्धि गर्न समग्र दिशानिर्देश प्रदान गर्दछ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा यस खजुरा गाउँपालिकाको प्रस्तुत त्रिवर्षीय क्षमता विकास योजना आर्थिक वर्ष २०८३/८४ देखि २०८५/८६ तर्जुमा गरिएको छ। यस योजनाले वदलिदो परिस्थिती र जन चाहनाअनुसार प्रभावकारी सेवा प्रबाहका लागि क्षमता विकासका हाम्रा प्राथमिकता सहित त्यसका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत र जिम्मेवारीको समेत स्पष्ट खाका समेटेको छ। यसको क्रमवद्ध कार्यान्वयनले यस गाउँपालिकाको संगठनात्मक क्षमता र सेवा प्रवाहको गुणस्तरमा सुधार गरी समग्र संस्थागत सुशासन कायम गर्न महत्वपूर्ण सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ।

अन्तमा, यो क्षमता विकास योजना तयार पार्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) सहित यस कार्यमा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रुपमा संलग्न हुने सबै विज्ञ टोली र सरोकारवालाहरु प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु।

....

दिल बहादुर पौडेल

(प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)

प्रकाशन तथा अभिलेख संस्करण	मिति	सहयोग गर्ने संस्था	अनुमोदन गर्ने निकाय
प्रथम	०७९/८०-०८१/८२	प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम (PLGSP)- पहिलो फेज	खजुरा गाउँपालिका
दोश्रो	२०८३/८४–२०८५/८६ जेष्ठ २०८३	स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP)	खजुरा गाउँपालिका

अस्वीकरण:

यो दस्तावेज विशेष प्रयोजनका लागि **खजुरा गाउँपालिका**द्वारा तयार पारिएको र आधिकारिक रूपमा अनुमोदन गरिएको हो। यो दस्तावेज सार्वजनिक पहुँचका लागि उपलब्ध गराइएको छ।

यस दस्तावेजलाई मूल उद्देश्यबाहेक अन्य प्रयोजनका लागि प्रयोग गर्दा उत्पन्न हुने कुनै पनि परिणामहरूको जिम्मेवारी गाउँपालिकाको हुने छैन ।

यस दस्तावेजको सामग्रीमा आधारित कुनै पनि प्रकारका थप व्याख्या वा निर्णयहरूको जिम्मेवारी समेत गाउँपालिकाले ग्रहण गर्ने छैन।

विषयसूची

खण्ड १: परिचय ६

१.१ पृष्ठभूमि ६

१.२ खजुरा गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय ७

१.३ क्षमता विकास योजनाको पृष्ठभूमि तथा मूलभूत आधारहरु ८

१.४ क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य........ ९

१.५ क्षमता विकास योजनाका उद्देश्यहरु ९

१.६ क्षमता विकास योजनाको औचित्य र तर्जुमा पद्धति ९

१.६.१ क्षमता विकास योजनाको औचित्य........ ९

१.६.२ क्षमता विकास योजना तर्जुमा पद्धति........ १०

१.७ क्षमता विकास योजनाका प्रमुख क्षेत्रहरु ११

खण्ड २: गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विश्लेषण १२

२.१ संस्थागत क्षमता विश्लेषण १२

२.२ मानव संशाधन क्षमता विश्लेषण........ १३

२.३ नीतिगत, कानुनी र सेवा प्रणालीको विश्लेषण १३

२.४ क्षमता विश्लेषण/मूल्याङ्नका प्रमुख निष्कर्षहरु १४

२.५ क्षेत्रगत रुपमा मुख्य निष्कर्षहरु १५

२.६ क्षमता विकासका आगामी प्राथमिकताहरु १६

खण्ड ३: क्षमता विकास योजना........ १७

३.१ क्षमता विकास योजना........ १७

३.२ गाउँपालिकाको क्षमता विकाससँग सम्बन्धित स्रोत र सरोकारवालाहरु २७

खण्ड ४: क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन रणनीति २८

४.१ क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन २८

४.२ क्षमता विकास योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कन........ २८

४.२.१ नियमित अनुगमन २८

४.२.२ क्षमता विकास योजनाको अद्यावधिकरण........ २९

खण्ड ५: अनुसूचीहरु ३०

अनुसूची १: कार्यशाला उपस्थिती तथा सहभागीहरूको विवरण........ ३०

अनुसूची २: गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण तथा प्रमाणीकरण कार्यशालामा प्रस्तुत गरिएका विषयवस्तुहरु ३२

अनुसूची ३ : सूचक अनुसार LISA नतिजाको विस्तृत विवरण (आर्थिक वर्ष २०८०।८१) ३८

अनुसूची ४: नेतृत्व तह क्षमता लेखाजोखा फाराम........ ४१

अनुसूची ५: मानव संशाधनको क्षमता लेखाजोखा फारम........ ४३

अनुसूची ६: मानव संशाधनको क्षमता लेखाजोखा फाराम ५०

अनुसूची ७: ऐन, नियम, विधि र प्रणालीको स्थापनाको अवस्था ५७

अनुसूची ८: क्षमता विकास योजनाको प्रस्तुतीकरण छलफल तथा प्रमाणीकरण कार्यशालाको उपस्थिती ६४

खण्ड १ : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा स्थानीय तहको एकल अधिकारका साथै अनुसूची ९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको व्यवस्था गरिएको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय सरकारका अधिकारहरुलाई थप स्पष्ट पारेको छ। संविधानले स्थानीय तहहरूलाई विधायिकी, न्यायिक र कार्यकारिणी अधिकारकासाथ नागरिकको घरदैलोको सरकारका रूपमा स्थापित गरेको छ। यस अर्थमा संविधान प्रदत्त अधिकार र जिम्मेवारीहरू कुशलतापूर्वक कार्यान्वयन गरी नागरिकलाई छिटो छरितो, पारदर्शी, भरपर्दो र गुणात्मक सेवा प्रवाह गर्ने दायित्व स्थानीय तहको काँधमा रहेको छ।

स्थानीय तहहरू नागरिकको जीवनस्तर सुधारका साथै समृद्ध देशको लक्ष्य पूरा गर्न अनिवार्य र आधारभूत जिम्मेवार निकाय पनि हुन्। स्थानीय तहलाई प्रदत्त अधिकारहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि उनीहरुको संस्थागत र संगठनात्मक व्यवस्था, मानव संसाधन तथा भौतिक पूर्वाधार विकास लगायतका अवयवहरूको क्षमतामा सुधार गर्न जरुरी हुन्छ। स्थानीय तहको अधिकार र जिम्मेवारीहरू कुशलतापूर्वक सम्पन्न गर्ने विषय विभिन्न पदीय जिम्मेवारीमा रहेका जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरुको क्षमता र कार्यशैलीमा भर पर्छ। स्थानीय तहले आफ्नो भूमिका प्रभावकारी, परिणाममुखी, पारदर्शी र जवाफदेही ढंगले बहन गर्न योजना प्रक्रिया, कार्यशैली र चिन्तन पद्धतिलाई परिवर्तित सन्दर्भअनुरूप बनाउन अत्यावश्यक छ। त्यसबाहेक स्थानीय तहले कुशल नेतृत्वसहित संस्थागत रूपमा सबल, सक्षम, पूर्ण प्रजातान्त्रिक, जिम्मेवार र प्रभावकारी भई सेवा प्रवाह गर्न पनि उत्तिकै आवश्यक हुन्छ।

स्थानीय सरकारका सही कार्यविधि र तौरतरिकाले देशमा सुशासनको प्रत्याभूति गर्न सहयोग पुऱ्याउने भए पनि नेपालका अधिकांश स्थानीय तहहरूले शासन सञ्चालनमा बहुआयामिक चुनौतीहरूको सामना गरिरहेका छन्। तीमध्ये कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरूको कार्यक्षमताको कमी ठूलो समस्याका रूपमा देखिएको छ। यस्तो अवस्थामा स्थानीय तहले सामाजिक, आर्थिक, भौतिक पूर्वाधार तथा वातावरणीय दिगो विकास कार्यक्रमहरूलाई परिणाममुखी बनाउने कानुनी तथा नैतिक दायित्व पूरा गर्न सक्दैनन्।

मानवीय सीप र क्षमताको भरपुर उपयोग र विकास गर्दै कामलाई सृजनशील, छरितो, रचनात्मक र परिणाममुखी बनाएर मात्र सेवा प्रवाह गर्ने निकायहरूको संस्थागत क्षमता दिगो हुन सक्छ। स्थानीय सरकारद्वारा प्रदान गरिनुपर्ने सेवा, सुविधा तथा वस्तु आम नागरिकका अपेक्षा र चाहनाअनुरूप हुन सकेमा मात्र जननिर्वाचित प्रतिनिधि र कर्मचारीतन्त्रप्रति विश्वसनीयता बढ्दै जान्छ। यो हुन नसक्दा राज्य र व्यवस्थाप्रति आम नागरिकहरूको निराशा बढ्न जान्छ।

जिम्मेवारी अनुसार कार्यक्षमतामा कमी हुँदा सेवा प्रवाह चुस्त–दुरुस्त नहुन सक्छ। नागरिकका आशा र अपेक्षाअनुरूप विकास प्रशासनका विभिन्न नवीनतम आयाम, प्रविधि र मान्यतालाई आत्मसात गर्न नसक्दा स्थानीय सरकारहरू गतिशील र रचनात्मक बन्न सक्दैनन्। नागरिकका न्यूनतम आवश्यकताहरू पहिचान गर्न नसक्दा विकास कार्यक्रमहरूको प्राथमिकीकरणमा अन्योल उत्पन्न हुन्छ, जसले समृद्धिको दिशा र गन्तव्यप्रति अस्पष्टता ल्याउँछ। तसर्थ स्थानीय तहले संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्दै मानव संसाधन, विधि र कार्य प्रणालीमा सुधार गरी नागरिकप्रति पूर्ण रूपमा उत्तरदायी स्थानीय सरकारको प्रत्याभूति गराउन जरुरी छ। यसैमा संघीय पद्धतिको सफल कार्यान्वयन एवम् देश र जनताको भविष्य निर्भर रहेको छ।

सन् १९८० को दशकमा नोबेल पुरस्कार विजेता अमर्त्य सेनले भौतिक स्रोतको पर्याप्तताले मात्र विकासको बहुआयामिकता सुनिश्चित गर्दैन भन्ने मान्यता प्रस्तुत गरेका थिए। उनका अनुसार क्षमता विकास मानव विकासको चाबी हो र यो समग्र विकासका लागि महत्वपूर्ण छ। एउटा प्रसिद्ध भनाइ नै छ, जनतालाई माछा दिएर होइन, माछा मार्ने जाल र सीप दिएर उनीहरुको जीविकोपार्जन सुनिश्चित गर्न सकिन्छ।

स्थानीय सरकारको क्षमता विकासको अवधारणा केवल नेतृत्व र व्यवस्थापनसँग जोडिएको संस्थागत क्षमता विकास मात्र हो कि भन्ने द्विविधा पनि यदाकदा देखिने गरेको छ। तर संरचनागत विकाससँगै सेवाग्राही जनता, उपभोक्ता समितिहरू र विकास साझेदारहरूको समेत क्षमता विकासबाट मात्र समग्र विकास हासिल गर्न सकिन्छ भन्ने मान्यतालाई आम रुपमा स्वीकार गरिएको छ। त्यसैले स्थानीय तहमा क्षमता विकासको अवधारणा वास्तवमा अमर्त्य सेनले भनेको मानव क्षमता विकाससँगै संरचना, संस्था, सेवाग्राही जनता र विकास साझेदारको समेत क्षमता विकास गर्ने पाँचबुँदे अवधारणा हो भन्न सकिन्छ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा खजुरा गाउँपालिकाले आफ्ना नागरिकहरुका लागि मितव्ययी र गुणात्मक रुपले सेवा प्रदान गर्न सहज होस् भन्ने अभिप्रायले प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम (पहिलो फेज) को प्राविधिक सहयोगमा आर्थिक वर्ष ०७९/८० देखि ०८१/८२ सम्म अवधिको क्षमता विकास योजना निर्माण गरेको थियो। यस योजनाको कार्यान्वयन अवस्थाको समीक्षा गरी समयसापेक्ष र अझ बढी कार्यान्वयनयोग्य योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट जारी "गाउँ/गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन, २०७६" मा आधारित रही स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) को प्राविधिक सहयोगमा आर्थिक वर्ष २०८३/८४ देखि २०८५/८६ सम्म अवधिको यो योजना तयार गरिएको छ।

१.२ खजुरा गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

खजुरा गाउँपालिका बाँके जिल्ला अन्तर्गत लुम्बिनी प्रदेशको मध्य–पश्चिम क्षेत्रमा अवस्थित एक महत्वपूर्ण स्थानीय तह हो। वि. स. २०७३ फागुन २७ गते (१० मार्च २०१७) बागेश्वरी, सीतापुर, राधापुर, उढरापुर, सोनपुर तथा रनियापुर नामक साविकका छ वटा गाउँ विकास समितिहरूलाई एकीकरण गरी यसको स्थापना गरिएको हो। १०१.९१ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा फैलिएको यो गाउँपालिका रणनीतिक रूपमा नेपालगञ्ज–गुलरिया राजमार्गसँग जोडिएको छ। यो प्रमुख सहर नेपालगञ्जबाट करिब ८ किलोमिटर पश्चिममा तथा भारतीय सीमासँग नजिक अवस्थित छ। प्रशासनिक रूपमा गाउँपालिका ८ वटा वडामा विभाजित छ र यसको केन्द्रीय कार्यालय बागमती नगरमा रहेको छ। भौगोलिक रूपमा यसको पूर्वमा कोहलपुर र जानकी, पश्चिममा बर्दिया जिल्ला, उत्तरमा बैजनाथ तथा दक्षिणमा भारत पर्दछन्।

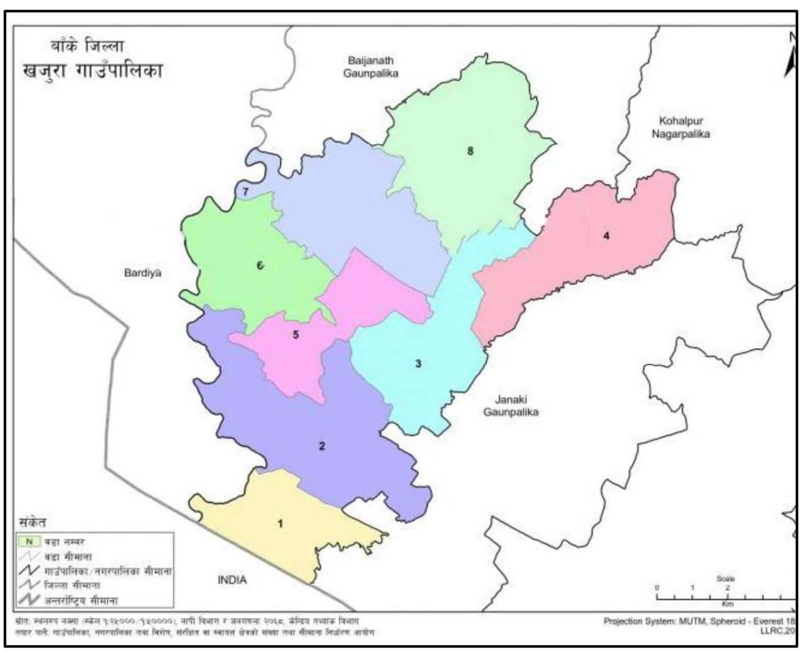

खजुरा गाउँपालिकाको जनसांख्यिक स्वरूप विविधतापूर्ण र निरन्तर वृद्धि भइरहेको देखिन्छ। २०२१ को जनगणना अनुसार यहाँको जनसंख्या ६२,७८९ पुगेको थियो भने हाल अनुमानित जनसंख्या करिब ६४,९०९ रहेको छ। जनघनत्व प्रतिवर्ग किलोमिटर करिब ६१६ देखि ६३७ जनासम्म रहेको अनुमान गरिएको छ। यहाँ बहुजातीय तथा बहुधार्मिक समुदायको बसोबास रहेको छ, जसमा मुस्लिम (२६.७%), क्षेत्री (१५.६%), मगर (११.८%) तथा पहाडी ब्राह्मण प्रमुख जातीय समूहका रूपमा रहेका छन्। धार्मिक विविधता पनि उल्लेखनीय छ, जहाँ हिन्दू धर्मावलम्बी ६८.१ प्रतिशत, मुस्लिम २६.७ प्रतिशत तथा बाँकीमा बौद्ध र इसाई धर्मावलम्बीहरू रहेका छन्। शिक्षा क्षेत्र पनि तुलनात्मक रूपमा विकसित रहेको छ। गाउँपालिकामा ६८ वटा विद्यालयहरू रहेका छन्, जसमध्ये ३१ वटा सामुदायिक तथा २२ वटा संस्थागत विद्यालय रहेका छन्। यसले समग्र साक्षरता दर ७५.२७ प्रतिशत कायम गर्न सहयोग पुऱ्याएको छ।

आर्थिक दृष्टिकोणले खजुरा गाउँपालिका व्यापार तथा कृषिको समृद्ध केन्द्रका रूपमा विकसित हुँदै गएको छ। यहाँको करिब ८८ प्रतिशत भूमि खेतीयोग्य रहेको छ, जसले कृषिलाई मुख्य पेशाका रूपमा स्थापित गरेको छ। कृषि क्षेत्रलाई नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (Nepal Agricultural Research Council) तथा कृषि संकाय अन्तर्गतको प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन महाविद्यालयजस्ता क्षेत्रीय अनुसन्धान संस्थाहरूले सहयोग प्रदान गरेका छन्।

१.३ क्षमता विकास योजनाको पृष्ठभूमि तथा मूलभूत आधारहरु

नेपालको संविधानको मर्म तथा संघीयताको सिद्धान्तअनुसार, स्थानीय सरकारहरु नागरिकप्रति उत्तरदायी, पारदर्शी, परिणाममुखी र प्रभावकारी ढङ्गले सञ्चालन हुने अपेक्षा गरिएको छ।

नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहलाई शासन व्यवस्थाका स्थानीय सन्दर्भ अनुसारको मागमा आधारित योजना तर्जुमा प्रक्रिया, निर्णय–प्रक्रिया तथा कार्यगत अभ्यासहरू स्वतन्त्र रुपमा संचालन गर्नका लागि प्रेरित गर्दछ। यी अधिकारहरूलाई सार्थक रूपमा प्रयोग गर्न स्थानीय तहले संस्थागत तथा संगठनात्मक व्यवस्थाहरू सुदृढ गर्नुपर्छ र मानव संसाधन क्षमतामा अभिवृद्धि गर्न आवश्यक हुन्छ। साथै स्थानीय तहले योजना तर्जुमा तथा बजेट निमार्णका अभ्यासलाई समेत समग्र रूपमा सुदृढ गर्नुपर्छ, जसले गर्दा सेवाप्रवाह प्रभावकारी र परिणाममुखी बन्न सम्भव हुन जान्छ।

स्थानीय तहको दिगोपना स्थानीय तहमा रहेका पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको क्षमता र सो क्षमताको उपयोगमा निर्भर रहन्छ। साथै स्थानीय तहले अवलम्बन गरेका प्रणालीहरु र उत्तरदायी प्रकारको अभ्यासहरुमा निर्भर रहन्छ। यस प्रकारको अभ्यासहरुले स्थानीय तहले प्रवाह गर्ने सेवालाई नागरिकमैत्री बनाउन सहयोग पुग्छ र नागरिकका अपेक्षाहरुसँग मेल खाने बनाउँदछ। यस्ता विषयहरु स्थानीय तहको क्षमता विकास योजनामा समेटिएका हुन्छन्।

त्यसैले, क्षमता विकासका यिनै क्षेत्रहरूलाई सुदृढ गरी गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवाहरुलाई थप प्रभावकारी र गुणस्तरीय बनाउने सन्दर्भमा प्रस्तुत क्षमता विकास योजना तर्जुमा गरिएको हो। यस योजना तर्जुमा गर्दा नेपालको संविधान लगायतका विविध ऐन, नियम र निर्देशिकाहरुलाई आधार मानिएको छ। ती आधारहरु विस्तृत रुपमा तल प्रस्तुत गरिएको छः

- नेपालको संविधान
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- गाउँ/गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन, २०७६ (संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा जारी)
- खजुरा गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना (०७९/८०-०८१/८२)

- स्थानीय शासन कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन (व्यवस्थापन तथा कार्यसञ्चालन) कार्यविधि,२०८२ (संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा जारी)
- स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्व–मूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७ (संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा जारी)
- संघीय तथा प्रादेशिक निजामती सेवा सम्बन्धी ऐन तथा नियमावलीहरू
- संघीय, प्रादेशिक तथा गाउँपालिकाको आवधिक योजनाहरू
- दिगो विकास लक्ष्यहरू (SDGs)
- संघीय तथा प्रादेशिक तहबाट समय–समयमा प्राप्त निर्देशनहरू
- DT Global/LISP TA द्वारा तयार गरिएको क्षमता विकास मूल्याङ्कन प्रमाणीकरण कार्यशाला प्रतिवेदन (डिसेम्बर २०२५)

१.४ क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य

खजुरा गाउँपालिकाको संस्थागत तथा मानव संसाधन क्षमता अभिवृद्धिमार्फत सुशासन, विकास व्यवस्थापन तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई जनमुखी, प्रभावकारी, गुणस्तरीय र पारदर्शी बनाउने यस क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य रहेको छ ।

१.५ क्षमता विकास योजनाका उद्देश्यहरु

क्षमता विकास योजनाका मुख्य उद्देश्यहरू यसप्रकार छन्:

१) सहज र प्रभावकारी रूपमा सेवा प्रवाह गर्न गाउँपालिकाको संस्थागत प्रणाली तथा मानव संसाधन सहित आन्तरिक क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने ।

२) क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक स्रोतसाधनहरुको पहिचान र एकीकृत गरी त्यसको प्रभावकारी परिचालनका लागि सरोकारवालाहरूलाई मार्गदर्शन प्रदान गर्ने ।

३) महिला तथा पछाडि पारिएका समुदायहरुको स्थानीय विकास प्रक्रियामा पहुँच बढाउन सहयोग गर्नुको साथै उनीहरूको सेवा तथा सुविधाहरुमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

१.६ क्षमता विकास योजनाको औचित्य र तर्जुमा पद्धति

१.६.१ क्षमता विकास योजनाको औचित्य

संविधानप्रदत्त अधिकार र जिम्मेवारीहरुलाई कुशल रुपमा सम्पादन गरी नागरिकहरुलाई छिटो, छरितो मितव्ययी, पारदर्शी र गुणात्मक सेवा प्रवाह गर्ने जिम्मेवारी र दायित्व घरदैलोको सरकारको रुपमा रहेको स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रमा रहेको हुन्छ । यसले गर्दा पनि स्थानीय तहले स्थानीय जनताको अपेक्षा अनुरुप सेवा प्रबाह गर्न आफूलाई संस्थागत रुपमा सबल र सक्षम बनाउन सक्नु पर्दछ ।

विकास प्रशासनका विभिन्न नवीनतम आयाम प्रविधि र मान्यताअनुसार काम गर्न सक्ने गरी स्थानीय तहको संस्थागत क्षमता विकास गर्न पनि क्षमता विकास योजनाको आवश्यकता पर्छ । संविधानमा उल्लेख भएका अधिकारका सूचीहरुको व्यवहारिक कार्यान्वयन, स्थानीय तहको शासन संचालन क्षमता र स्थानीय शासनलाई प्रभावकारी तुल्याउनका लागि आवश्यक पर्ने क्षमताको अन्तर पहिचान गरी यस्ता अन्तर एवम् कमजोरीलाई हटाई स्थानीय तहलाई सबल र सक्षम शासकीय इकाईको रुपमा स्थापित गर्न योजनावद्ध क्षमता विकास प्रयाशको आवश्यकता पर्छ । संविधान तथा कानूनले तोकेको भूमिका र जिम्मेवारी अनुरुप कार्य सम्पादन गर्दा समग्र राष्ट्रिय

योजना र विश्वव्यापि साझा लक्ष्यको रुपमा रहेका दिगो विकासका लक्ष्य तथा स्थानीय स्तरमा आवश्यकताहरु परिपूर्ति गर्ने गरी योजनावद्ध रुपमा कार्य सम्पादन गर्न पनि योजनावद्ध क्षमता विकासको आवश्यकता हुन्छ।

क्षमता विकास योजनाले गाउँपालिकालाई आफ्ना सबल पक्षहरु तथा सुधारका क्षेत्रहरू पहिचान गर्न, संस्थागत क्षमता सुदृढीकरण र मानव संसाधन क्षमताको अभिवृद्धि गर्न समग्र दिशा तथा रणनीति प्रदान गर्दछ। विशेषतः क्षमता विकास योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनले संगठनात्मक तथा वित्तीय व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढ गर्ने, सेवा प्रवाह प्रणाली सुधार गर्ने, र पूर्वाधार योजनामा स्पष्ट र क्रमबद्ध रूपमा सुधार गर्ने अपेक्षा गरिएको छ। त्यसैगरी यस योजनाले गाउँपालिकालाई उपलब्ध स्रोतको प्रभावकारी प्रयोगमा मार्गदर्शन गर्नुका साथै संस्थागत तथा कार्यगत दक्षता अभिवृद्धि गरी सार्वजनिक सेवा प्रवाहको गुणस्तर सुधार गर्न सहयोग पुऱ्याउने छ। साथै यस योजनाले स्थानीय तहमा समावेशी तथा उत्तरदायी शासनलाई प्रवर्द्धन गर्ने, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, नागरिक सहभागिता, तथा नीतिगत प्रावधानहरूको कार्यान्वयनलाई प्राथमिकता दिन मार्गदर्शन गर्ने समेत अपेक्षा गरिएको छ।

खजुरा गाउँपालिकाले आ.व. ०७९/८०-०८१/८२ अवधिका लागि तयार गरेको पहिलो क्षमता विकास योजना (CD Plan) खासगरी आर्थिक स्रोतको अभाव तथा मानव संसाधनको कमीका कारण पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन हुन सकेको थिएन। उक्त योजनाको समीक्षा गर्दै क्षमता विकाससम्बन्धी सान्दर्भिक क्रियाकलापहरू समावेश गरी यस दोस्रो क्षमता विकास योजनालाई स्थानीय सन्दर्भ अनुकूल, व्यवहारिक तथा कार्यान्वयनमुखी बनाउन प्रयास गरिएको छ।

१.६.२ क्षमता विकास योजना तर्जुमा पद्धति

खजुरा गाउँपालिकाको पहिलो तीन वर्षे क्षमता विकास योजना आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा लुम्बिनी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान (LPTA/PLGSP) को सहयोगमा तयार गरिएको थियो। LISP-TA ले गाउँपालिकालाई प्रथम क्षमता विकास योजनाको पुनरावलोकन गरी दोश्रो क्षमता विकास योजना तयार गर्न प्राविधिक सहयोग गरेको थियो। यस क्रममा आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को फागुन–चैतमा गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विश्लेषण गरिएको थियो भने त्यस छलफलबाट प्राप्त निष्कर्षहरूको प्रमाणीकरण गर्नका लागि मङ्सिर २०८२ (नोभेम्बर २०२५) मा प्रमाणीकरण कार्यशालाको आयोजना गरिएको थियो। त्यसैगरी मानव संशाधन तथा नीतिगत, कानुनी र सेवाप्रणालीसँग सम्बन्धित क्षमता विश्लेषणका लागि स्थानीय तह संस्थागत क्षमता विकास योजना तर्जुमा दिग्दर्शनमा उल्लिखित ढाँचाहरुको प्रयोग गरिएको छ। क्षमता विकास योजनाको परिमार्जनको क्रममा प्रयोग गरिएका प्रमुख विधि तथा प्रक्रियाबारे संक्षेपमा तल उल्लेख गरिएको छ।

संस्थागत क्षमता विश्लेषण: यो क्षमता विकास (CD) योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विश्लेषणका लागि स्थानीय सरकार संस्थागत क्षमता स्व–मूल्याङ्कन (LISA) ढाँचाको उपयोग गरी गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता स्वमूल्यांकन नतिजाहरुको आधारमा सबल पक्ष तथा सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रहरु र चुनौतीहरुको पहिचान गरिएको छ। त्यसैगरी संस्थागत क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्दा स्थानीय शासन कार्यसम्पादन मूल्यांकन प्रणाली (LGPAS) ढाँचाको प्रयोग गरी पहिचान गरिएका क्रियाकलापहरु समावेश गरिएको छ।

क्षमता विश्लेक्षणका निष्कर्षहरूको प्रमाणीकरण: क्षमता विश्लेषण तथा प्रमाणीकरण गर्ने क्रममा यस प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउने, क्षमता विकासका क्रियाकलापलाई क्षमता विश्लेषणबाट प्राप्त नतिजाहरुमा आधारित बनाउने र यो प्रक्रियामा सबै पक्षहरुको सक्रिय सहभागिता रहने विषयलाई सुनिश्चित गर्ने प्रयत्न गरिएको छ। यसका लागि संस्थागत क्षमता विश्लेषणबाट प्राप्त नतिजाहरुलाई गाउँपालिकाका पदाधिकारी, शाखा प्रमुखहरु र अन्य कर्मचारीहरुको उपस्थितीमा प्रमाणीकरण कार्यशालाको आयोजना गरी समीक्षा तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो। यस प्रक्रियामा संस्थागत क्षमता विश्लेषणका नतिजाहरुमा थप छलफल गरी प्रमाणिकरण गर्नुका साथै योजनाहरूको उपलब्धता, न्यायिक समितिका अभिलेखहरू, खरिद प्रक्रियाका अभ्यासहरू, घुम्ति सेवाहरू, तथा गुनासो

व्यवस्थापन जस्ता अतिरिक्त प्रमाण तथा जानकारीहरु प्रस्तुत गरिएको थियो जसले गर्दा क्षमता विकास योजनालाई थप प्रभावकारी र सुदृढ बनाउन सहयोग पुगेको छ। यस प्रक्रियाले छलफलमा आएका निष्कर्षहरूको विश्वसनीयता बढाउन, कमजोरी तथा सुधारका प्रमुख क्षेत्रहरू यथार्थपरक बनाउन, र सहमतीलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्नका लागि गाउँपालिकाको स्वामित्व ग्रहण गर्न सहयोग पुर्‍याएको छ । क्षमता विश्लेषणका नतिजाहरूको प्रमाणीकरण कार्यशालाका सहभागीहरूको विवरण अनुसूची १ मा समावेश गरिएको छ।

मानव संशाधन क्षमता विश्लेषण: मानव संशाधनको क्षमता विश्लेषण गर्ने कार्य पहिलो क्षमता विकास योजना तयार गर्ने क्रममा सम्पन्न गरिएको र यसमा उल्लिखित अधिकांश क्रियाकलापहरू स्थानीय परिवेशअनुसार अझै पनि सान्दर्भिक नै रहेका छन्। त्यसैले, मानव संसाधन विकास योजना खण्ड अन्तर्गत प्रस्तावित क्षमता विकासका क्रियाकलापहरू मुख्यतया प्रथम क्षमता विकास योजना (आ.व. ०७९/८०-०८१/८२) मा आधारित छन् । यद्यपि, मानव संशाधन तथा नीतिगत, कानुनी र सेवाप्रणालीसँग क्षमता विश्लेषणका लागि LISP को प्रदेश कार्यालय अन्तरगत कार्यरत सुशासन तथा लैससास अधिकृत लगायतका फिल्ड कर्मचारीहरु मार्फत क्षमता विकास योजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शनमा उल्लिखित अनुसूचीको प्रयोग गरी विवरणहरु अध्यावधिक गर्ने प्रयत्न गरिएको छ।

सामूहिक समीक्षा र सहमति निर्माण: संस्थागत र मानव संशाधन क्षमता विश्लेषण समेतका आधारमा प्रस्तावित क्षमता विकासका क्रियाकलापहरूलाई LISP टिम र गाउँपालिकाका पदाधिकारी र कर्मचारीहरू कर्मचारीहरुको उपस्थितिमा २०८३ जेठमा गाउँपालिकामा आयोजित प्रमाणीकरण कार्यशालाबाट प्राप्त भएका सुझावहरु समेतका आधारमा यस क्षमता विकास योजनालाई अन्तिम रूप दिइएको छ।

दस्तावेजीकरण : क्षमता विश्लेषण र नतिजा प्रमाणीकरण कार्यशाला बैठकमा प्रस्तुत गरिएका विषयवस्तु तथा फोटोहरु यस योजनाको प्रमाणीकरण प्रक्रियाको प्रमाणका रूपमा दस्तावेज गरिएको र यस योजनाको अनुसूची २ मा समावेश गरिएको छ।

क्षमता विकास योजनाको अनुमोदन: तीन वर्षको अवधिका (आ.व. २०८३/८४–२०८५/८६) लागि तयार गरिएको यो दोश्रो क्षमता विकास योजना गाउँ कार्यपालिका बैठकमा प्रस्तुत गरी अनुमोदन गरिएको छ।

१.७ क्षमता विकास योजनाका प्रमुख क्षेत्रहरु

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले आ.व. २०८२/८३ मा विद्यमान LISA ढाँचालाई संसोधन गरी स्थानीय शासन कार्यसम्पादन मूल्यांकन प्रणाली (LGPAS) लागू गरिसकेको छ। त्यसैले, यस क्षमता विकास योजनाले LGPAS मा उल्लिखित प्रमुख पाँचवटा क्षेत्रहरुलाई समेटेको छ। यसले गाउँपालिकाको बदलिँदो आवश्यकतालाई प्रतिबिम्बित गर्ने मात्र होइन की राष्ट्रिय ढाँचा तथा गाउँपालिकाको आवधिक योजनासँग पनि मेल खाने तथा एकिकृत गर्ने मार्गचित्र प्रदान गरेको छ। यस क्षमता विकास योजनाले समग्रमा गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास तथा मानव संसाधन क्षमता विकास र गाउँपालिकाको सेवाप्रवाहलाई थप सुदृढ बनाउन सहयोग पुर्‍याउनेछ। योजनामा निम्न पाँचवटा क्षमता तथा सेवा क्षेत्रहरू समेटिएका छन्।

क. सुशासन तथा संस्थागत विकास: योजना तथा बजेट, प्रशासनिक व्यवस्थापन, पारदर्शिता र उत्तरदायित्व, शासकीय प्रबन्ध, सेवाप्रवाह, सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन, र समन्वय तथा सहकार्य।

ख. सामाजिक विकास: खानेपानी तथा सरसफाई, शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य, सामाजिक समावेशीकरण र संरक्षण, विवाद निरुपण तथा मेलमिलाप।

ग. आर्थिक विकास: कृषि, पशु तथा सहकारी; भूमी तथा सिंचाइ; स्थानीय आर्थिक विकास; उद्यमशीलता र रोजगारी।

घ. पूर्वाधार विकास: स्थानीय सडक, भवन तथा अन्य सामाजिक पूर्वाधार, पूर्वाधार उपयोगिता र दिगोपना।

ङ. वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन: वातावरण संरक्षण, विपद् व्यवस्थापन।

खण्ड २: गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विश्लेषण

२.१ संस्थागत क्षमता विश्लेषण

यो क्षमता विकास (CD) योजना गाउँपालिकाको संस्थागत सुदृढीकरणका लागि सेवा प्रवाहका विभिन्न क्षेत्रहरु समेटेर गरिएको क्षमता आकलनबाट प्राप्त तथ्यहरुका आधारमा तयार गरिएको हो। यस क्रममा गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता आकलनका लागि स्थानीय संस्थागत क्षमता स्व–मूल्याङ्कन (LISA) प्रणालीको प्रयोग गरिएको छ। यसका लागि आ.व. २०८०/८१ को संस्थागत क्षमता स्वमूल्यांकन नतिजालाई आधार मानी गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमताका सबल पक्ष तथा सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रहरु र चुनौतीहरुको पहिचान गरिएको छ। तत्पश्चात गाउँपालिकाका पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको सहभागितामा क्षमता विश्लेषणका नतिजाहरुमा थप छलफल गरी प्रमाणिकरण गर्ने कार्य समेत गरिएको थियो। स्वमूल्याङ्कन नतिजाको संक्षिप्त विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ भने विस्तृत विवरण यस योजनाको अनुसूची ३ मा समावेश गरिएको छ।

मूल्याङ्कन क्षेत्रहरू	समग्र स्थिति	प्रक्रियागत स्थिति	परिमाणात्मक स्थिति	प्रतिशतमा अंक
शासन व्यवस्थापन	३	४	२	१००
संगठन तथा प्रशासन	२	३	३	१००
वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन	२	३	३.५	७७.२७
वित्तीय तथा आर्थिक व्यवस्थापन	१	४	४.५	८६.३६
सेवा वितरण	३	४	८.५	९६.८८
न्यायिक प्रदर्शन	१	३	३	१००
भौतिक पूर्वाधार	२.७५	३	५	८२.६९
सामाजिक समावेशीकरण	२	४	४	१००
वातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन	१	१.५	४.५	७७.७८
सहकार्य तथा समन्वय	२	१	३	१००
कुल अंक	**९४.०५%**	**८९.७१%**	**९१.११%**	**९१.२५%**

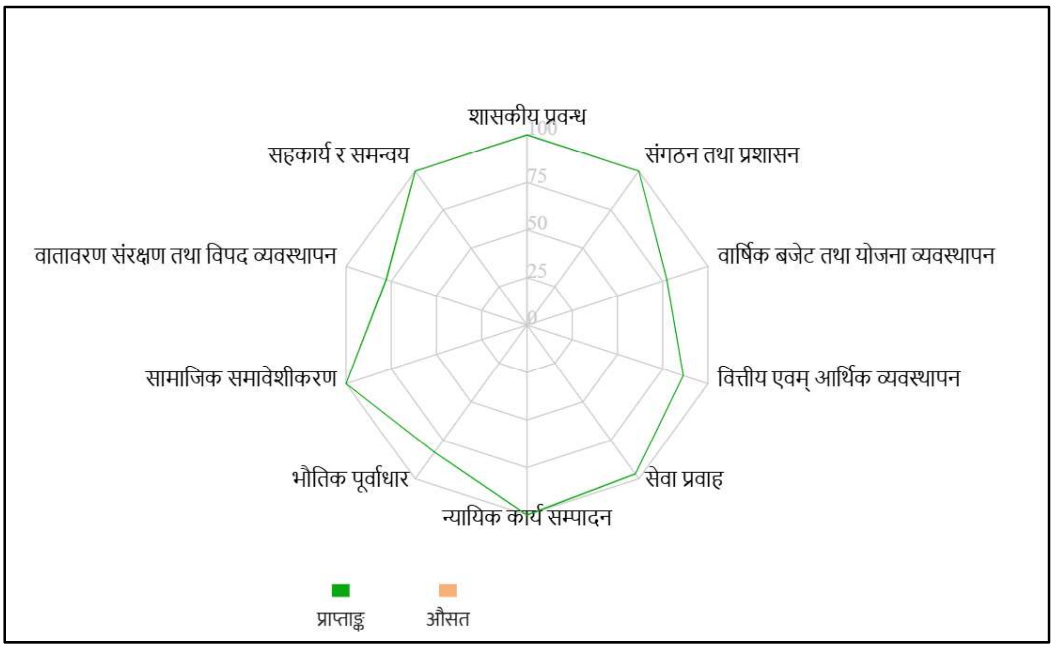

२.२ मानव संशाधन क्षमता विश्लेषण

खजुरा गाउँपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विश्लेषण गर्ने कार्य प्रथम क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा विस्तृत रुपमा गरिएको र सोही आधारमा पहिचान भएका क्षमता विकास आवश्यकताका आधारमा मानव संशाधन क्षमता विकासका क्रियाकलाप पहिचान गरिएको थियो। तीमध्ये कतिपय क्रियाकलापहरु अहिले पनि सान्दर्भिक देखिएकोले यस योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा पनि उपयोग गरिएको छ भने क्षमता विश्लेषण सम्बन्धी विवरणहरुलाई LISP को प्रदेश कार्यालय अन्तरगत कार्यरत सुशासन तथा लैससास अधिकृत लगायतका फिल्ड कर्मचारीहरु मार्फत अध्यावधिक समेत गरिएको छ। यस क्रममा नेतृत्व तहको क्षमता विश्लेषणका लागि उपयोग गरिएको ढाँचा अनुसूची ४ मा र कर्मचारीहरुको क्षमता विश्लेषणका लागि उपयोग गरिएको ढाँचा अनुसूची ५ मा संलग्न गरिएको छ। त्यसबाहेक मानव संशाधनको विषय क्षेत्रगत क्षमता विश्लेषणको ढाँचा अनुसूची ६ मा संलग्न गरिएको छ।

गाउँपालिकामा ८६ जना स्वीकृत कर्मचारी दरबन्दी भएकोमा १८४ जना कर्मचारी कार्यरत रहेको र १० पद रिक्त रहेको छ। कार्यरत कर्मचारीमध्ये ७६ स्थायी र ९८ करारमा रहेका छन्। सबै कर्मचारीहरुलाई व्यक्तिगत कार्यविवरण (ToR) उपलब्ध गराइएको भएपनि त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन भने हुन सकेको छैन। साथै कर्मचारीहरुको प्रोत्साहन र उत्प्रेरणाका क्रियाकलापहरुमा पनि कमी देखिएको छ। कर्मचारीहरुको कार्यसम्पादन मूल्यांकन वार्षिक रुपमा गर्ने गरिएको भए पनि दण्ड र पुरस्कारमा त्यसको उपयोग कमै हुने गरेको छ।

गाउँपालिकाका निर्वाचित प्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूका लागि क्षमता विकास सम्बन्धि तालिमहरु प्रदेश सुशासन केन्द्र (PCGG) सँग समन्वय गरी सञ्चालन गर्ने गरिएको छ। नयाँ नियुक्त कर्मचारीहरुको लागि सेवा प्रवेश तालिम उपलब्ध गराउन भने आवश्यक रहेको छ। प्रशासन शाखाले नयाँ कर्मचारीहरुको व्यक्तिगत विवरण (PIS) तथा कार्यसम्पादन मूल्यांकन लगायतका व्यक्तिगत अभिलेखहरु व्यवस्थापन गर्ने गरेको छ। त्यसैगरी गाउँपालिकामा नयाँ कर्मचारी नियुक्त हुदाँ र सरुवा भइ अन्यत्र जाँदा वा सेवा निवृत्त भइ जाँदा सम्बन्धित कर्मचारीहरुको जिम्मामा रहेको जिन्सी सामानहरु हस्तान्तरण र प्राप्ति सम्बन्धी अभिलेख समेत व्यवस्थापन गर्ने गरिएको छ।

२.३ नीतिगत, कानुनी र सेवा प्रणालीको विश्लेषण

खजुरा गाउँपालिकाले कार्यसम्पादनका लागि आवश्यकमध्ये हालसम्म ९५ भन्दा बढी कानुनहरु तर्जुमा गरेको छ। गाउँपालिकाको कानून सम्बन्धी विस्तृत विवरण अनुसूची ७ मा समावेश गरिएको छ।

खजुरा गाउँपालिकाका नीति, कानून, कार्यविधि तथा मापदण्डहरूको समग्र विश्लेषण गर्दा सार्वजनिक सेवा प्रवाहसँग प्रत्यक्ष सम्बन्ध देखिन्छ। सुरक्षा र प्रशासनिक व्यवस्था अन्तर्गत नगर प्रहरी ऐन, सहकारी नियामवली, कर तथा राजस्व व्यवस्थापन कार्यविधि, करार जनशक्ति व्यवस्थापन कार्यविधि जस्ता कानुनहरूले स्थानीय स्तरमा प्रशासनिक कार्यलाई व्यवस्थित बनाएका छन्। यस्ता कानुनहरूले सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, उत्तरदायी र कानुनी आधारमा सञ्चालन गर्न सहयोग पुऱ्याएका छन्। तर, विज्ञापन कर सम्बन्धी कानुन अझै तर्जुमा हुन बाँकी भएकाले राजस्व व्यवस्थापनमा पूर्णता आउन सकेको छैन। शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्रमा शिक्षा नीति, शिक्षा नियमावली, आवधिक शिक्षा योजना, स्वास्थ्य तथा सरसफाइ ऐन, खानेपानी तथा सरसफाइ व्यवस्थापन कार्यविधि जस्ता कानुनहरूले आधारभूत सेवाहरूलाई संस्थागत बनाएका छन्। यी कानुनहरूले विद्यालयमा समावेशी शिक्षा, स्वास्थ्य सेवा विस्तार, खानेपानी तथा सरसफाइमा सुधार ल्याएका छन्। तर, दीर्घकालीन रणनीतिक योजना र गुणस्तरीय अनुगमन प्रणाली अझै सुदृढ गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ।

पूर्वाधार तथा वातावरणीय व्यवस्थापनमा भवन निर्माण मापदण्ड, सडक तथा सिँचाइ कार्यविधि, वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण ऐन, विपद् व्यवस्थापन ऐन जस्ता कानुनहरूले आधारभूत संरचना विकासलाई कानुनी आधार दिएका छन्। विपद्

व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधिहरू (जस्तै विपद् जोखिम न्यूनीकरण ऐन, आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र कार्यविधि) ले विपद् प्रतिकार्यलाई संस्थागत बनाएको छ। तर, प्राकृतिक स्रोत संरक्षण कार्यविधि अझै तर्जुमा हुन बाँकी भएकाले वातावरणीय स्थायित्वमा चुनौती देखिन्छ। सामाजिक सुरक्षा तथा समावेशीकरणमा बाल संरक्षण नीति, बाल गृह सञ्चालन कार्यविधि, जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य परीक्षण कार्यक्रम, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीतिक योजना जस्ता कानुनहरूले सामाजिक सुरक्षा र समावेशी सेवामा योगदान पुऱ्याएका छन्। यी कानुनहरूले विपन्न, महिला, बालबालिका तथा अशक्त नागरिकलाई लक्षित सेवाहरू उपलब्ध गराएका छन्। तर, बालमैत्री स्थानीय शासन सञ्चालन कार्यविधि अझै तर्जुमा हुन बाँकी भएकाले बालमैत्री शासन अभ्यासमा कमजोरी देखिन्छ।

आर्थिक व्यवस्थापनमा आर्थिक ऐन, विनियोजन ऐन, सार्वजनिक खरिद नियमावली, लेखा समिति गठन कार्यविधि जस्ता कानुनहरूले वित्तीय पारदर्शिता र उत्तरदायित्वलाई मजबुत बनाएका छन्। आन्तरिक लेखापरीक्षण निर्देशिका तथा बेरुजु फछ्र्यौट कार्यविधिले वित्तीय शुद्धता कायम गर्न सहयोग पुऱ्याएका छन्। तर, स्थानीय वित्तीय नियमावली अझै पूर्ण रूपमा स्थानीय सन्दर्भसँग मेल खाने गरी विकास गर्नुपर्ने आवश्यकता छ।

समग्रमा, खजुरा गाउँपालिकाले शिक्षा, स्वास्थ्य, पूर्वाधार, विपद् व्यवस्थापन, सामाजिक सुरक्षा तथा आर्थिक प्रशासनका क्षेत्रमा उल्लेखनीय कानुनी आधार तयार गरेको छ। यी कानुनहरूले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई संस्थागत, पारदर्शी र उत्तरदायी बनाएका छन्। तर, अझै तर्जुमा हुन बाँकी कानुनहरू (जस्तै विज्ञापन कर, प्राकृतिक स्रोत संरक्षण, बालमैत्री शासन) तथा दीर्घकालीन रणनीतिक योजना अभावका कारण सेवा प्रवाहमा पूर्णता आउन सकेको छैन। त्यसैले, आगामी दिनमा कानुनी संरचनाहरूलाई पूर्णता दिने, रणनीतिक योजना निर्माण गर्ने तथा कार्यान्वयन संयन्त्रलाई सुदृढ गर्ने प्रयास आवश्यक छ।

२.४ क्षमता विश्लेषण/मूल्याङ्नका प्रमुख निष्कर्षहरु

खजुरा गाउँपालिकाको समग्र मूल्याङ्कन गर्दा पारदर्शिता, समावेशिता तथा व्यवस्थित प्रशासनिक प्रक्रियाप्रति प्रतिबद्ध शासन संरचना रहेको देखिन्छ। गाउँपालिकामा नियमित रूपमा गाउँसभा तथा कार्यपालिका बैठक सञ्चालन हुने, सार्वजनिक सुनुवाइ आयोजना गरिने तथा स्थानीय कानुनहरू गाउँपालिकाको वेबसाइटमार्फत सार्वजनिक गरिने अभ्यासले कार्यशील र उत्तरदायी शासन वातावरणको संकेत गर्दछ। प्रगति प्रतिवेदन, वित्तीय विवरण तथा निर्णयहरू सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था रहेको छ। साथै, वित्तीय प्रशासन तथा सेवा व्यवस्थापनमा सुत्र (SuTRA), शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (EMIS), स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (HMIS) तथा विद्युतीय सरकारी खरिद प्रणाली (e-GP) जस्ता डिजिटल प्रणालीहरूको प्रयोगले प्रशासनिक दक्षता तथा पारदर्शिता बढाउन योगदान पुऱ्याएको देखिन्छ। त्यसैगरी, गाउँपालिकाले विभिन्न समिति तथा संरचनाहरूमा समावेशी प्रतिनिधित्वलाई प्राथमिकता दिएको छ र योजना तथा बजेट निर्माण प्रक्रियामा समुदायको सक्रिय सहभागिता सुनिश्चित गर्ने प्रयास गरेको छ। सडक, खानेपानी तथा सरसफाइ (WASH) सम्बन्धी गुरुयोजना निर्माण तथा भवन निर्माण मापदण्डहरूको पालना गर्न खोजिनुले पूर्वाधार विकासलाई व्यवस्थित बनाउने प्रयत्न स्पष्ट हुन्छ। वातावरणीय मापदण्डहरूको अवलम्बन तथा जोखिम क्षेत्र नक्साङ्कन (Hazard Mapping) जस्ता कार्यले विपद् जोखिम न्यूनीकरणतर्फ आधारभूत प्रयासहरू भएको देखाउँछ।

यद्यपि, यी सकारात्मक पक्षहरूको बाबजुद पनि प्रभावकारी सेवा प्रवाह, वित्तीय व्यवस्थापन तथा दीर्घकालीन विकास योजनाको कार्यान्वयनमा केही महत्वपूर्ण कमजोरीहरू विद्यमान छन्। धेरै स्थानीय कानुन तथा जवाफदेहिता प्रवर्द्धन गर्ने संयन्त्रहरू—जस्तै सामाजिक परीक्षण, गुनासो व्यवस्थापन प्रणाली तथा नागरिक सुझाव/प्रतिपुष्टि प्रणाली—नियमित रूपमा कार्यान्वयन नभएको वा स्थानीय जनप्रतिनिधिहरूबीच पर्याप्त रूपमा बुझाइ विकास नभएको देखिन्छ। संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण (O&M Survey) स्वीकृति र कार्यान्वयनमा ढिलाइ हुँदा आवश्यक मानव स्रोत व्यवस्थापनमा समस्या देखिएको छ।

मध्यमकालीन खर्च संरचना (MTEF) तथा आयोजना प्राथमिकताका आधारहरू पूर्ण रूपमा दस्तावेजीकरण नभएकाले वार्षिक बजेट र योजनाबीच आवश्यक समन्वय तथा सुसंगतता कायम हुन सकेको छैन। पूर्वाधार विकासका क्षेत्रमा वातावरणीय मापदण्डको

पूर्ण पालना, समावेशी पूर्वाधार डिजाइन, सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली तथा सिँचाइ योजना र जलवायु-संवेदी भू–उपयोग योजना जस्ता रणनीतिक दस्तावेजहरूको अभाव देखिन्छ। त्यसैगरी, प्रशिक्षित जनशक्तिको कमी, जोखिम क्षेत्रको अपूर्ण नक्साङ्कन तथा आपतकालीन सञ्चालन केन्द्र (Emergency Operation Center) को अभावका कारण विपद् तथा आकस्मिक अवस्थाको प्रतिकार्य क्षमता पनि पर्याप्त सुदृढ हुन सकेको देखिँदैन।

समग्रमा, खजुरा गाउँपालिकाले सुशासन, डिजिटल प्रशासन, समावेशी योजना प्रक्रिया तथा वित्तीय पारदर्शिताका क्षेत्रमा उल्लेखनीय आधार तयार गरेको देखिए पनि संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि, योजना–बजेट एकीकरण, मानव स्रोत व्यवस्थापन तथा जवाफदेही संयन्त्रहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा थप सुधार आवश्यक देखिन्छ। विशेषगरी, दीर्घकालीन विकासका लागि रणनीतिक योजना निर्माण, विपद् व्यवस्थापन पूर्वतयारी तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहको गुणस्तर सुधारमा केन्द्रित प्रयासहरूलाई थप सुदृढ गर्नु अपरिहार्य देखिन्छ।

२.५ क्षेत्रगत रुपमा मुख्य निष्कर्षहरु

गाउँपालिकामा सम्पन्न क्षमता विश्लेषण कार्यशालामा गाउँपालिकाले आफ्ना सबल पक्षहरु र सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रहरु पहिचान गरी प्रस्तुत गर्नुको साथै ती विषयवस्तुहरुबारे बृहत छलफल गरिएको थियो। छलफलमा आएका विषयवस्तुहरुलाई स्थानीय शासन कार्यसम्पादन मूल्यांकन प्रणाली (LGPAS) का पाँच मुख्य क्षेत्रहरूमा समेटि यस प्रकार प्रस्तुत गरिएको छ।

क्षेत्र	सबल पक्षहरु	सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु
सुशासन तथा संस्थागत विकास	• परिषद् तथा कार्यपालिका बैठकहरू नियमित रूपमा स्पष्ट एजेन्डा र निर्णयसहित सञ्चालन हुने र राम्रोसँग अभिलेख राख्ने गरेको। • छलफल तथा निर्णयमा सदस्यहरूको सहभागिता र सहमति सुनिश्चित। • सार्वजनिक सुनुवाइ तथा सामाजिक परीक्षण अभ्यासमा। • प्रगति प्रतिवेदन, निर्णय तथा वित्तीय विवरण वेबसाइट र सूचना पाटीमार्फत नियमित रूपमा प्रकाशित। • SuTRA, EMIS, HMIS तथा डिजिटल वित्तीय उपकरणहरू (EFT आधारित भुक्तानी, छुट्टै बैंक खाता, e-GP खरिद प्रणाली) प्रयोग। • सात चरणीय योजना प्रक्रियामा महिला तथा विपन्नको सहभागिता सुनिश्चित। • आन्तरिक लेखापरीक्षण अभ्यासमा। • वार्षिक खरिद योजना तयार गरी कार्यान्वयन। • नागरिक प्रतिक्रिया तथा गुनासो संकलनका विविध माध्यम सक्रिय। • साझा हित सम्बोधनका लागि त्रैमासिक अन्तर-सरकारी समन्वय बैठक अभ्यासमा।	• वार्षिक बजेट तथा विकास कार्यक्रम आवधिक योजना, विषयक्षेत्रगत योजना तथा मध्यम-कालिन खर्च संरचनासँग मेल नखाएको। • परियोजना बैंकको अभ्यास नभएकाले बजेट स–साना परियोजनामा छरिएको। • स्थानीय वित्तीय नियमावली अभाव, औपचारिक वित्तीय प्रक्रिया स्थानीय सन्दर्भसँग मेल नखाएको। • PAMS-V2 पूर्ण रूपमा प्रयोग नभएको, सम्पत्ति अभिलेख पुरानो। • अन्तर-स्थानीय सरकार समन्वयका लागि औपचारिक संयन्त्र अभाव। • नागरिकहरू गुनासो तथा प्रतिक्रिया दर्ता प्रक्रिया र प्रत्युत्तर संयन्त्रबारे कम जानकार।
सामाजिक विकास	• घट्ना दर्ता तथा सामुदायिक मध्यस्थता सम्बन्धी सार्वजनिक सेवा वडा कार्यालयमा उपलब्ध। • GEDSI नीति तयार र कार्यान्वयनमा। महिला–मैत्री सुविधा जस्तै निर्माण स्थलमा छुट्टै शौचालयको व्यवस्था। • विभिन्न समिति तथा संरचनामा ३३% महिला प्रतिनिधित्व सुनिश्चित।	• खानीपानी/सिँचाइ गुरुयोजना तयार नभएको। • योजना तथा परियोजना कार्यान्वयनमा महिला तथा विपन्नको सहभागिता न्यून। • सुरक्षा सम्बन्धी नीति (Safeguarding Policy) को अभाव। • सामुदायिक मध्यस्थता तथा न्यायिक समिति केस व्यवस्थापन र समाधान प्रतिक्रिया साझेदारीमा कम प्रभावकारी।

क्षेत्र	सबल पक्षहरु	सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु
		• गुणस्तरीय सेवा प्रवाहका लागि मापदण्ड (SOP) तयार नगरिएको ।
आर्थिक विकास	• निजी क्षेत्रसँग सहकार्यमा केही परियोजना (फोहर व्यवस्थापन, कीरा नियन्त्रण, पर्यटन प्रवर्द्धन) कार्यान्वयन । • महिला तथा विपन्नलाई रोजगारी अवसरमा प्राथमिकता ।	• सार्वजनिक–निजी साझेदारीका लागि संरचनागत नीति रूपरेखा तथा संयन्त्रको अभाव ।
पूर्वाधार विकास	• सडक तथा WASH गुरुयोजना उपलब्ध । • राष्ट्रिय भवन संहिता अपनाइएको र पूर्वाधार परियोजनाको नियमित अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण । • AutoCAD जस्ता डिजाइन सफ्टवेयर प्रयोग । • प्राविधिक मूल्याङ्कन तथा फिल्ड अनुगमन अभ्यासमा ।	• जलवायु–संबेदनशील भू–उपयोग योजना तयार हुन बाँकी । • PAMS-V2 मा पूर्वाधार संरचना अभिलेख तथा अद्यावधिक नभएको । • सडकको क्षेत्राधिकार सम्बन्धि मापदण्ड नभएको । • लैगिक- मैत्री पूर्वाधारको अभाव • IEE तथा EIA निरन्तर रुपमा अभ्यासमा ल्याउन नसकिएको । • ठोस फोहर व्यवस्थापनका लागि उचित विधि प्रयोग नभएको । • पूर्वाधार डिजाइनमा GEDSI मैत्री सुविधाहरूको समावेश अभाव ।
वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	• पूर्वाधार परियोजनाहरूमा वातावरणीय मापदण्ड केही हदसम्म पालना । • बाढी तथा पहिरो सम्भावित क्षेत्र पहिचान तथा नक्साङ्कन अभ्यासमा । • एम्बुलेन्स तथा आधारभूत आपतकालीन सुविधा उपलब्ध। • पूर्वाधार समितिहरूमा महिला, दलित तथा विविध समूहहरूको सहभागिता ।	• निर्माण अभ्यासमा वातावरणीय मापदण्ड पूर्ण रूपमा समावेश नभएको । • विपद् जोखिम तथा Hazard Mapping (जस्तै बाढी संवेदनशीलता) अपूर्ण । • प्रशिक्षित जनशक्ति अभाव तथा आपतकालीन प्रतिक्रिया मापदण्ड (SOP) अभाव । • आपतकालीन सञ्चालन केन्द्र अझै स्थापना नभएको ।

२.६ क्षमता विकासका आगामी प्राथमिकताहरु

खजुरा गाउँपालिकाले संस्थागत प्रणाली सुदृढीकरण, कर्मचारी क्षमता अभिवृद्धि तथा रणनीतिक योजना र सेवा प्रवाह सुधारलाई केन्द्रमा राखेर विभिन्न प्राथमिकताप्राप्त कार्यहरू निर्धारण गरेको छ । यस अन्तर्गत वडा समितिहरूका लागि क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, प्रभावकारी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्ने, संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण (O&M Survey) अद्यावधिक गरी स्वीकृत गर्ने तथा नेतृत्व तहहरूबीच कार्यसम्पादन सम्झौता पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गर्ने कार्यहरू समावेश छन् ।

यसका अतिरिक्त, वार्षिक बजेटलाई आवधिक योजना तथा मध्यमकालीन खर्च संरचना (MTEF) सँग समन्वय गर्ने, स्थानीय वित्तीय कार्यविधिहरू विकास गर्ने तथा सेवा प्रवाहका मापदण्डहरूलाई संस्थागत गर्ने कार्यलाई पनि प्राथमिकतामा राखिएको छ । सामाजिक संरक्षणलाई थप प्रभावकारी बनाउन संरक्षणसम्बन्धी नीतिहरू (Safeguarding Policies) कार्यान्वयन गरिनेछ भने पूर्वाधार विकासलाई समावेशी तथा वातावरणमैत्री निर्देशिकाअनुसार अघि बढाइनेछ ।त्यसैगरी, विस्तृत जोखिम नक्साङ्कन, एम्बुलेन्स सेवा मापदण्ड सुधार तथा समझदारीपत्र (MoU) मार्फत अन्तरसरकारी समन्वयलाई औपचारिक रूप दिने कार्यहरू पनि गाउँपालिकाको प्राथमिकतामा रहेका छन् । समग्रमा, यी कार्यहरू तीन आर्थिक वर्षभित्र सुशासन सुदृढ गर्ने, कार्यसम्पादन क्षमता वृद्धि गर्ने तथा नागरिकमैत्री र सेवाग्राही–केन्द्रित सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई थप प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले तय गरिएको छ ।

खण्ड ३: क्षमता विकास योजना

३.१ क्षमता विकास योजना

सामान्यतयाः क्षमता विकासलाई तीन वटा आयामहरुमा विश्लेषण गर्ने गरिन्छ। पहिलो आयाम संस्थाको संरचनालाई चुस्त र दुरुस्त बनाउने विषयसँग सम्बन्धित छ। त्यसैगरी संस्थागत संरचनालाई क्रियाशील बनाउने मानव संशासन वा जनशक्ति यसको दोस्रो आयाम हो भने त्यस्तो जनशक्तिलाई तोकिएको कार्यसम्पादन गर्न आवश्यक पर्ने नीति, कानुन र सेवा प्रणालीसँग सम्बन्धित विषय यसको तेस्रो आयामको रुपमा रहेको हुन्छ। यी तीनवटै आयामको समुचित विकास र व्यवस्थापन नभएसम्म कुनैपनि संस्थाले तोकिएको जिम्मेवारी कुशलतापूर्वक र प्रभावकारी ढंगबाट गर्न सक्दैन। त्यसमा पनि गाउँपालिका जस्तो निकायले आफ्नो कार्यजिम्मेवारी भित्रका कतिपय सेवाहरु जनताको घरदैलोमै पुगेर उपलब्ध गराउनु पर्ने हुन्छ। यसका लागि गाउँपालिकाको क्षमता विकासका आयाम र क्षेत्रहरु अझै गहन र व्यापक हुन सक्दछन्।

प्रस्तुत सन्दर्भमा, यो क्षमता विकास (CD) योजना गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहका विभिन्न क्षेत्रहरु समेटेर गरिएको संस्थागत क्षमताको विश्लेषणको अतिरिक्त जनशक्ति एवम् नीतिगत, कानुनी र सेवा प्रणालीको विश्लेषणबाट प्राप्त तथ्यहरुका आधारमा तयार गरिएको छ। यसको पहिलो खण्डमा गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकाससँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरु समावेश गरिएको छ। यसको साथै यस खण्डमा स्थानीय तहको नीतिगत, कानुनी र सेवा प्रणाली सुधारका पक्षहरु पनि समावेश गरिएका छन्।

दोश्रो खण्डमा गाउँपालिकाका पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको क्षमता विकाससँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरु समावेश गरिएका छन्। मानव संशाधन विकास भित्र तालिम, अभिमुखीकरण, गोष्ठि, अध्ययन अवलोकन, अन्तरक्रिया, छलफल आदि विषय मात्र नभई संस्थामा आवद्ध कर्मचारी, पदाधिकारी तथा संस्थाका आन्तरिक र वाह्य व्यवस्थापन तथा संरचना समेत निहित रहेको हुन्छ। त्यसैले मानव संशाधन क्षमता विकास योजनामा गाउँपालिका निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीका अतिरिक्त सेवाग्राही र साझेदार संस्थाहरुको क्षमता विकाससँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरु समेत समावेश गरिएको छ।

यस योजनाले गाउँपालिकालाई स्पष्ट र कार्यान्वयनयोग्य क्षमता विकासका मार्गचित्र प्रदान गरेको छ। साथै यस खण्डमा समावेश गरिएका विषयहरुले गाउँपालिकाको क्षमता विकासका प्राथमिकताहरु पहिचान गरी तिनको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि मार्गदर्शन समेत गरेको छ। क्षमता विकाससँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने स्रोतको अनुमानसँगै जिम्मेवारी समेत निर्धारण गरिएको कारण प्रस्तावित क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनलाई सुनिश्चित गर्ने प्रयत्न गरिएको छ।

क. संस्थागत क्षमता विकास योजना

क्र.सं.	क्षमता विकास गतिविधिहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी (शाखा)	समयसीमा (आ.व.)			अनुमानित बजेट (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (हजारमा रु.)	
					८३/८४	८४/८५	८५/८६	जम्मा	८३/८४	८४/८५	८५/८६	आन्तरिक	बाह्य
१	**शासन तथा संस्थागत विकास**												
१.१	आवधिक योजना तथा मध्यम-कालिन खर्च संरचनाको समीक्षा र वार्षिक योजना तथा बजेटसँगको अन्तर-सम्बन्धबारे कार्यशाला सञ्चालन गर्ने	संख्या	२	योजना शाखा	०	१	१	४००	०	२००	२००	४००	०
१.२	विषय क्षेत्रगत दीर्घकालीन रणनीति/योजना तयार गर्ने	संख्या	२	योजना शाखा	१	१	०	७००	३५०	३५०	०	५००	२००
१.३	प्रभावकारी सेवा प्रवाहका लागि विषयगत मापदण्ड (SoP) तयार गर्ने	संख्या	४	सम्बन्धित शाखा	१	२	१	४००	१००	२००	१००	४००	०
१.४	आन्तरिक नियन्त्रण कार्यविधि तर्जुमा गर्ने	संख्या	१	आन्तरिक लेखापरीक्षण	१	०	०	१००	१००	०	०	१००	०
१.५	अन्तरपालिका समन्वय समिति स्थापना तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी निर्देशिका तयार गर्ने	संख्या	१	कार्यपालिका समिति	०	१	०	१५०	०	१५०	०	१५०	०
१.६	समुदायको प्रतिक्रिया ट्र्याक गर्न डिजिटल नागरिक गुनासो तथा सुझाव प्रणाली विकास गर्ने	संख्या	३	सामाजिक विकास शाखा	१	१	१	१५००	७००	४००	४००	५००	१०००
	जम्मा							**३२५०**	**१२५०**	**१३००**	**७००**	**२०५०**	**१२००**
२	**सामाजिक विकास**												
२.१	डिजिटल मुद्दा दर्ता तथा प्रतिक्रिया प्रणाली विकास गर्ने	पटक	१	न्यायिक समिति	१	०	०	३००	३००	०	०	२००	१००

२.२	महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक संरक्षण तथा सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी नीति/निर्देशिका तयार गर्ने	संख्या	१	महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक शाखा	०	१	०	२००	०	२००	०	२००	०
२.३	न्यायिक सेवा तथा उजुरी प्रणालीबारे जनचेतना अभियान	संख्या	२	योजना/न्यायिक शाखा	१	०	१	२००	१००	०	१००	२००	०
२.४	खानेपानी/सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी अभिमुखीकरण/सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	संख्या	२	खानेपानी/सरसफाइ शाखा	१	०	१	२००	१००	०	१००	२००	०
२.५	ANC/PNC भ्रमण, पोषण, स्वास्थ्य संस्थामा प्रसूति तथा SAM/MAM सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	संख्या	३	स्वास्थ्य शाखा	१	१	१	३००	१००	१००	१००	३००	०
२.६	गुणस्तरका आधारमा विद्यालय वर्गीकरण सम्बन्धी मापदण्ड SoP विकास गर्ने	संख्या	१	शिक्षा शाखा	०	१	०	२००	०	२००	०	२००	०
२.७	लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशिकरण मुलप्रवाहिकरण रणनैतीक योजना अध्यावधिक गर्ने	पटक	१	महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक शाखा	१	०	०	२००	२००	०	०	२००	०
२.८	बालमैत्री गाउँपालिका समबन्धी अभिमुखिकरण	पटक	१	महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक शाखा	०	१	०	५००	०	५००	०	५००	०
२.९	NWASH अध्यावधिक	संख्या	१२	खानेपानी/सरसफाइ शाखा	४	४	४	१२००	४००	४००	४००	४००	८००
	जम्मा							**३३००**	**१२००**	**१४००**	**७००**	**२४००**	**९००**

३	**आर्थिक विकास**												
३.१	कृषि/पशुपालन क्षेत्र पहिचानका लागि निजी क्षेत्र सहित सरोकारवालासँग परामर्श कार्यशाला	संख्या	३	कृषि/पशुपालन शाखा	१	१	१	३५०	१५०	१००	१००	३५०	०
३.२	सिंचाई गुरु योजना तयार गर्ने	संख्या	३	सम्बन्धित शाखा	१	१	१	५००	२००	२००	१००	३००	२००
३.३	सार्वजनिक–निजी साझेदारीसम्बन्धी कार्यविधि तयार गर्ने	पटक	२	सम्बन्धित शाखा	१	१	०	३००	२००	१००	०	१००	२००
३.४	स्थानीय उद्यमी (फर्किएका समेत) पहिचान/अद्यावधिक गरी उद्यमशीलता/प्रविधि हस्तान्तरण तालिम; नयाँ उद्यमीलाई बीउ पुँजी	संख्या	३	उद्यमशीलता/रोजगार शाखा	१	१	१	५०००	२०००	१५००	१५००	३०००	२०००
	जम्मा							**६१५०**	**२५५०**	**१९००**	**१७००**	**३७५०**	**२४००**
४	**पूर्वाधार विकास**												
४.१	पूर्वाधारको परियोजना बैंकको अभ्यास अंगीकार गर्ने	संख्या	३	योजना/ प्राविधिक शाखा	१	१	१	३५०	१५०	१००	१००	२५०	१००
४.२	Right of way सम्बन्धी मापदण्ड (SOP) तयार गर्ने	संख्या	३	"	१	१	१	१०००	५००	३५०	१५०	६००	४००
४.३	PAMS-V2 मा पूर्वाधार संरचना अभिलेख तथा अद्यावधिक गर्ने	संख्या	३	"	१	१	१	१५०	५०	५०	५०	१५०	०
४.३	समावेशी पूर्वाधार नीति तथा अपाङ्गता/ लैगिक संवेदनशील डिजाइन निर्देशिका तयार गर्ने	संख्या	१	"	१	०	०	८००	६००	२००	०	८००	०
	जम्मा							**२३००**	**१३००**	**७००**	**३००**	**१८००**	**५००**
५	**वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन**												
५.१	फोहर व्यवस्थापन सम्बन्धी निर्देशिका तयार गर्ने	संख्या	३	वातावरण शाखा	१	१	१	५००	३००	१००	१००	२००	३००

५.२	फोहर व्यवस्थापन/वातावरण संरक्षण/विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी सरोकारवालासँग परामर्श कार्यक्रम	संख्या	३	“	१	१	१	५००	२५०	१५०	१००	५००	०
५.३	विपद् जोखिम नक्साङ्कन गर्ने र जोखिम क्षेत्र पहिचान गर्ने	संख्या	१	वातावरण/पिपद व्यवस्थापन शाखा	१	०	०	४००	४००	०	०	२००	२००
५.४	जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना तयार गर्ने	संख्या	३	“	१	१	१	१०००	५००	२५०	२५०	८००	२००
५.५	स्थानीय आपतकालीन सञ्चालन केन्द्र (LoEC) स्थापना र कार्यान्वयन सम्बन्धी कार्यविधि/निर्देशिका तयार गर्ने	संख्या	३	“	१	१	१	१४००	७००	४००	३००	११००	३००
	जम्मा							**३८००**	**२१५०**	**९००**	**७५०**	**२८००**	**१०००**
	कूल जम्मा							**१८८००**	**८४५०**	**६२००**	**४१५०**	**१२८००**	**६०००**

ख. मानव संसाधन क्षमता विकास योजना

क्र.स.	मानव संसाधन क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	प्रमुख जिम्मेवारी (शाखा/इकाई)	समयसीमा (आ.व.)			अनुमानित बजेट (रु हजारमा)				बजेट श्रोत (हजारमा रु.)	
					०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	आन्तरिक	बाहय
१	**निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूका लागि**												
१.१	कार्यपालिका सदस्यहरू तथा सम्बन्धित कर्मचारीलाई स्थानीय ऐन, कानून, कार्यविधि र निर्णय प्रक्रियाबारे प्रशिक्षण	संख्या	१	प्रशासन शाखा	१	०	०	३००	३००	०	०	३००	०
१.२	सकारात्मक सोच, टिम विल्डिङ तथा नेतृत्व विकास सम्बन्धि प्रशिक्षण	संख्या	१	प्रशासन शाखा	०	१	०	५००	०	५००	०	३००	२००
१.३	राजश्वका क्षेत्र अधिकार तथा राजस्व परिचालन सम्बन्धी अन्तरक्रिया	संख्या	२	योजना र राजश्व शाखा	१	०	१	२००	१००	०	१००	२००	०
१.४	सार्वजनिक उत्तरदायित्व, जवाफदेहिताका अवधारणा र औजार तथा उपयोग सीप सम्बन्धि अभिमुखीकरण	संख्या	२	प्रशासन शाखा	१	०	१	३००	१५०	०	१५०	१५०	१५०
१.५	संगठन तथा व्यवस्थापन (O&M) सम्बन्धी अभिमुखिकरण, कार्य विवरण अद्यावधिक तथा भूमिकामा स्पष्टता ल्याउने कार्यशाला	संख्या	१	प्रशासन शाखा	१	०	०	२००	२००	०	०	२००	०
१.६	GEDSI तथा जलवायु–उत्थानशील पूर्वाधार आयोजना निर्माण सम्बन्धी अन्तरक्रिया	संख्या	१	प्राविधिक शाखा	०	१	०	१५०	०	१५०	०	१५०	०
१.७	लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण र लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट प्रणाली सम्बन्धि अभिमुखीकरण	संख्या	१	सामाजिक शाखा	०	१	०	१५०	०	१५०	०	१५०	०

१.८	जनप्रतिनिधिहरुलाई बेरुजु नियन्त्रण तथा न्यूनीकरण सम्बन्धी प्रशिक्षण	संख्या	१	आ. ले.प. शाखा	१	०	०	१५०	१५०	०	०	१५०	
	जम्मा							**१९५०**	**९००**	**८००**	**२५०**	**१६००**	**३५०**
२	**समिति तथा उप–समितिहरूका लागि**												
२.१	विषयगत समितिका सदस्यहरूको भूमिका तथा दायित्व सम्बन्धी प्रशिक्षण	संख्या	१	प्रशासन शाखा	१	०	०	२००	२००	०	०	२००	०
२.२	वडा समितिलाई समितिको भूमिका तथा दायित्व सम्बन्धी अभिमुखीकरण	संख्या	२	प्रशासन शाखा	१	०	१	३००	१५०	०	१५०	३००	०
२.३	अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिलाई नतिजामूलक अनुगमन प्रणाली सम्बन्धी अभिमुखीकरण	संख्या	१	योजना शाखा	१	०	०	१५०	१५०	०	०	१५०	०
२.४	राजस्व परामर्श समितिलाई समितिको भूमिका तथा जिम्मेवारीसम्बन्धी प्रशिक्षण	संख्या	२	राजश्व शाखा	१	०	१	३००	१५०	०	१५०	३००	०
२.५	न्यायिक समिति सदस्य, फोकल पर्सन र मेलमिलापकर्तालाई कानुन, प्रक्रिया र मध्यस्थता सीप सम्बन्धी तालिम	संख्या	१	न्यायिक समिति	०	१	०	२००	०	२००	०	२००	०
२.६	लेखा समितिलाई लेखा व्यवस्थापन, आन्तरिक लेखापरीक्षण, बेरुजु फछ्यौंट सम्बन्धि अभिमुखीकरण	संख्या	१.	लेखा शाखा	०	१	०	१५०	०	१५०	०	१५०	०
	जम्मा							**१३००**	**६५०**	**३५०**	**३००**	**१३००**	**०**
३	**कार्यालयका कर्मचारीहरूका लागि**												
३.१	समावेशी वार्षिक योजना तर्जुमा, रणनैतिक योजना र दिगो विकास लक्ष्य स्थानीयकरण सम्बन्धी तालिम (कम्तिमा कार्यपालिका सदस्य सहित)	संख्या	१	योजना शाखा	१	०	०	४००	४००	०	०	३००	१००
३.२	सार्वजनिक खरीद व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम	संख्या	३	योजना शाखा	१	१	१	७५०	२५०	२५०	२५०	७५०	०

३.३	लैंगिक उत्तरदायी बजेट (Gender Responsive Budget) सम्बन्धी तालिम (कार्यपालिका सदस्य सहित)	संख्या	१	सम्बन्धित शाखा	१	०	०	२५०	२५०	०	०	२५०	०
३.४	प्राविधिक कर्मचारीहरुलाई Advanced Software तालिम: AutoCAD, Civil 3D, GIS, ETABS आदि	संख्या	१	प्राविधिक शाखा	०	१	०	३००	०	३००	०	२००	१००
३.५	प्राविधिक कर्मचारीहरुलाई Quality Control & Material Testing सम्बन्धी तालिम	संख्या	१	प्राविधिक शाखा	०	०	१	३००	०	०	३००	२००	१००
३.६	सबै कार्यरत कर्मचारीलाई Advance Networking and Security IT सम्बन्धी तालिम	संख्या	१	सम्बन्धित शाखा	१	०	०	३००	३००	०	०	३००	०
३.७	स्वास्थ्य शाखामा कार्यरत कर्मचारी मातृ तथा नवजात स्वास्थ्य सेवा सुदृढीकरण तालिम	संख्या	१	स्वास्थ्य शाखा	१	०	०	३००	३००	०	०	३००	०
३.८	कृषि/पशुपन्छी विकास शाखामा कार्यरत प्राविधिकहरुलाई वजार व्यवस्थापन तथा व्यवसायिक तालिम/प्राविधिक सिप विकास तालिम	संख्या	१	सम्बन्धित शाखा	१	०	०	३००	३००	०	०	२००	१००
३.९	विषयगत शिक्षकहरुका लागि आवश्यकता अनुसार तालिम व्यवस्थापन/क्षमता विकास कार्यक्रम	संख्या	३	शिक्षा शाखा	१	१	१	७५०	२५०	२५०	२५०	४००	३५०
३.१	निरीक्षक र रोष्ट्ररलाई कक्षा अवलोकन tools अनुसार पृष्ठपोषण र TIP बनाउन तालिम	संख्या	१	शिक्षा शाखा	०	१	०	३००	०	३००	०	२००	१००
३.११	वडा सचिवहरूका लागि स्थानीय शासन तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धी तालिम	संख्या	१	प्रशासन शाखा	०	१	०	३००	०	३००	०	३००	०
३.१२	सबै सकारात्मक सोच, उत्प्रेरणा तथा नेतृत्व विकास सम्बन्धि प्रशिक्षण	संख्या	१	प्रशासन शाखा	१	०	०	५००	०	५००	०	५००	०
	जम्मा							**४७५०**	**२०५०**	**१९००**	**८००**	**३९००**	**८५०**

४	**सेवाग्राही लक्षित क्रियाकलापहरु**												
४.१	सबै उपभोक्ता समितिलाई पानीको गुणस्तरीय मापन सम्बन्धी प्रयोगात्मक तालिम	संख्या	२	सम्बन्धित शाखा	१	०	१	५००	२५०	०	२५०	२५०	२५०
४.२	पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धी विद्यालय र संघसंस्थामा सचेतनामुलक कार्यक्रम	संख्या	२	सम्बन्धित शाखा	१	१	०	५००	२५०	२५०	०	२५०	१५०
४.३	बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी सचेतना मुलक कार्यक्रम	संख्या	१	रोजगार शाखा	१	०	०	३००	३००	०	०	३००	०
४.४	स्थानीय तहका सान्दर्भिक विषयहरु जस्तै: पूर्ण खोप, सरसफाइ, साक्षरता, बाल विवाह घटना दर्ता र नियन्त्रणमुखी कार्य जस्तै: छुवाछुत, भेदभाव, दाइजो, छाउपडी, बोक्सी आदि सम्बन्धी अन्तरक्रिया	संख्या	२	सम्बन्धित शाखा	१	०	१	५००	२५०	०	२५०	२५०	२५०
४.५	सार्वजिनक शिक्षा सुधार कार्यक्रम सम्बन्धि अन्तरक्रिया	संख्या	३	शिक्षा शाखा	१	१	१	४५०	१५०	१५०	१५०	४५०	०
४.६	विपद जोखिम न्युनिकरण सावधानका लागि समुदायमा जनचेतना कार्यक्रम	संख्या	३	विपद व्यवस्थापन शाखा	१	१	१	६००	२००	२००	२००	४००	२००
	जम्मा		**११**		**५**	**१**	**५**	**१९००**	**८५०**	**१५०**	**९००**	**११५०**	**७५०**
५	**साझेदार संस्थाहरूका लागि**												
५.१	विद्यालय शिक्षकहरूका लागि बालमैत्री शिक्षासम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम	संख्या	२	शिक्षा शाखा	१	०	१	५००	२५०	०	२५०	२५०	२५०
५.२	युवा, महिला, दलित तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि उद्यमशीलता विकास तालिम	संख्या	१	घरेलु तथा साना उद्योग शाखा	०	१	०	५००	०	५००	०	४००	१००
५.३	स्थानीय गैरसरकारी संस्था, सामुदायिक संस्था तथा निजी क्षेत्रसँग सहकार्य र समन्वय	संख्या	२	सम्बन्धित शाखा	१	०	१	२००	१००	०	१००	१००	१००
	जम्मा							**१२००**	**३५०**	**५००**	**३५०**	**७५०**	**४५०**
	कूल जम्मा							**११११००**	**४८००**	**३७००**	**२६००**	**८७००**	**२४००**

क्षमता विकास योजनाको बजेट सारांश

क्र.स.	मुख्य क्षेत्रहरु	जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	बजेटको श्रोत	
			आन्तरिक (रु. हजारमा)	बाह्य (रु. हजारमा)
संस्थागत विकास				
१	सुशासन तथा संस्थागत विकास	३२५०	२०५०	१२००
२	सामाजिक विकास	३३००	२४००	९००
३	आर्थिक विकास	६१५०	३७५०	२४००
४	पूर्वाधार विकास	२३००	१८००	५००
५	वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	३८००	२८००	१०००
	जम्मा	**१८८००**	**१२८००**	**६०००**
मानव संसाधन विकास				
१	निर्वाचित पदाधिकारीहरु	१९५०	१६००	३५०
२	समिति उप-समितिहरू	१३००	१३००	०
३	कार्यालयका कर्मचारीहरु	४७५०	३९००	८५०
४	सेवाग्राही लक्षित	१९००	११५०	७५०
५	साझेदार संस्थाहरू लक्षित	१२००	७५०	४५०
	जम्मा	**१११००**	**८७००**	**२४००**
	कूल जम्मा	**२९९००**	**२१५००**	**८४००**

क्षमता विकास योजनाको कुल अनुमानित लागत रु. २ करोड ९९ लाख रहेको छ। जसमध्ये रु. २ करोड १५ लाख गाउँपालिकाको आफ्नै स्रोतबाट र बाँकी रु. ८४ लाख बाह्य स्रोतबाट व्यहोरिनेछ। विज्ञ स्रोत व्यक्ति तथा वित्तीय स्रोत व्यवस्थापनका लागि सम्भावित सरोकारवालाहरू सम्बन्धी विवरण खण्ड ३.२ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

३.२ गाउँपालिकाको क्षमता विकाससँग सम्बन्धित स्रोत र सरोकारवालाहरु

स्थानीय तहका निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विकासका लागि नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारका विभिन्न निकायहरु क्रियाशील रहेका छन्। खासगरी संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र यस अन्तरगत सञ्चालित परियोजनाहरुको स्थानीय तहको क्षमता विकासमा प्रत्यक्ष भूमिका रहने गरेको छ। स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान र प्रदेश सरकार मातहतको तालिम तथा प्रशिक्षण केन्द्रले पनि स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि र कर्मचारीको क्षमता विकासमा काम गर्दै आएका छन्। त्यसबाहेक संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले वार्षिक रुपमा स्थानीय तहका कर्मचारीहरुलाई समेत समेट्ने गरी वैदेशिक अध्ययन छात्रवृत्ति कार्यक्रमहरु र सोसँग सम्बन्धित कार्यशालाहरुमा सहभागी छनौट गरी सिफारिश गर्ने गरेको छ।

प्रस्तुत सन्दर्भमा गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित सरोकारवालाहरु र तिनीहरूको सहयोग क्षेत्र तथा संभावित भूमिका सम्बन्धी विवस्तृत विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

स्रोत व्यक्ति/सरोकावाला पक्षहरू	क्षमता विकासको सहयोग क्षेत्र	सम्भावित भूमिका
संघीय सरकार	वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोग, कर्मचारी व्यवस्थापनमा सहयोग	वित्तीय अनुदान
संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	कर्मचारीहरुका लागि वैदेशिक अध्ययन तथा अध्ययन भ्रमण	अध्ययनका लागि छात्रवृत्तिमा सिफारिश गर्ने र अध्ययन भ्रमणमा मनोनयन गर्ने
प्रादेशिक सुशासन केन्द्र (PCGG)/लुम्बिनी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	प्राविधिक सहयोग, स्रोत व्यक्ति तथा विशेषज्ञ सहयोग	क्षमता विकास तालिम; नीति तथा रणनीति निर्माण; आवधिक योजना तयारी
प्रादेशिक सरकार–क्षेत्रगत मन्त्रालयहरू	वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोग	वित्तीय अनुदान
राष्ट्रिय योजना आयोग	वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोग	स्थानीय योजनालाई दिशानिर्देश
प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोग	प्रादेशिक–स्थानीय योजना सम्बन्ध सुदृढ गर्ने
जिल्ला समन्वय समिति	वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोग	जिल्ला स्तरको समन्वयमा सहयोग
अन्तर्राष्ट्रिय संघ/संस्थाहरु	लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरण तालिम, अभिमुखीकरण तथा सचेतना कार्यक्रम	
निजी क्षेत्र	पूर्वाधार, वातावरण, पर्यटन तथा राजस्व उत्पादनमा साझेदारी	लगानी तथा सेवा प्रवाहमा सहकार्य
नागरिक समाज /संस्थाहरु (CSOs)	वकालत, सचेतना तथा नागरिक सहभागिता	जवाफदेहिता तथा सहभागिता सुदृढ गर्ने
अन्य कार्यक्रम/शैक्षिक तथा तालिम केन्द्रहरु	प्राविधिक दक्षता, अनुसन्धान तथा विशेष तालिम	- MEDPA – लघु उद्यम विकास कार्यक्रम - LISP – स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम - PLGSP प्रदेश तथा स्थानीय शासन सबलीकरण कार्यक्रम - बहु-क्षेत्रीय पोषण योजना (MSNP)

खण्ड ४: क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन रणनीति

४.१ क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन

यो क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनको प्रमुख जिम्मेवारी गाउँपालिकामा रहनेछ । क्षमता विकास योजनाको समग्र समन्वय तथा कार्यान्वयनका लागि कार्यपालिकाले क्षमता विकास समन्वय समितिको गठन गर्नेछ । यस समितिको अध्यक्षता कार्यपालिकाले तोकेको एकजना गाउँकार्यपालिका सदस्यले गर्ने र समितिमा निजसहित पाँच जना सदस्य रहनेछन् । गाउँपालिकाले क्षमता विकास योजना अनुमोदन तथा कार्यान्वयनका लागि तल उल्लेखित प्रमुख चरण तथा दृष्टिकोण अनुशरण गर्नेछः

- गाउँकार्यपालिकाबाट क्षमता विकास योजना अनुमोदन गरी यसको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन सुनिश्चित गर्ने ।
- सभामार्फत क्षमता विकास नीति तथा रणनीति निर्माण र अनुमोदन गर्ने ।
- क्षमता विकास योजनालाई वार्षिक रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।
- योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक परे बाह्य स्रोत परिचालनका लागि विकास साझेदारहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरी क्षमता विकास पहलहरू कार्यान्वयन गर्ने ।
- योजनाअनुसार क्षमता विकास क्रियाकलापहरु आयोजना तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- सूचकहरूका आधारमा क्षमता विकास क्रियाकलापहरुको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने, प्रगति समीक्षा गरी गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने र सुधारका लागि सुझाव दिने ।
- समिति तथा अन्य सरोकारवालाहरूका लागि क्षमता विकास क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरी गाउँपालिका सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता बढाउने ।
- समय समयमा क्षमता विकाससँग सम्बन्धित अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने गराउने ।
- स्थानीय सरकारको संस्थागत तथा मानव संसाधन क्षमता एवम् सेवा प्रणाली सुदृढीकरणसँग सम्बन्धित अन्य कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्ने गराउने ।

४.२ क्षमता विकास योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयनलाई स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को ढाँचाभित्र अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरिनेछ । यसको मूलभूत उद्देश्य भनेको योजना प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन भएको छ कि छैन, परिकल्पना गरिएका लक्ष्यहरू हासिल भएका छन् कि छैनन्, र सेवा प्रवाह सुधारमा सकारात्मक परिवर्तनहरू भएको छ कि छैन भन्ने मूल्याङ्कन गर्नु हो । विशेष रूपमा, क्षमता विकास योजनाको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण तल उल्लेखित तरिकाले गरिनेछ ।

४.२.१ नियमित अनुगमन

क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन चरणमा संलग्न क्रियाकलापहरुलाई अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिद्वारा नियमित रूपमा अनुगमन गरिनेछ, जसमा लागत, समयसीमा, र गुणस्तरमा मुख्य रुपमा ध्यान केन्द्रित गरिनेछ । यस क्रममा कार्यान्वयनको क्रममा देखा परेका समस्याहरू पहिचान गरिनेछ र सम्भावित समाधानका उपायहरू कार्यपालिकालाई सिफारिस गरिनेछ । अनुगमन प्रतिवेदनहरू प्रत्येक दुई

महिनामा कार्यपालिका बैठकमा छलफलका लागि पेश गरिनेछ । कार्यपालिकाले स्वीकृत क्षमता विकास सम्बन्धी क्रियाकलापहरु समयमै गुणस्तरीय रुपमा सम्पन्न गर्न क्षमता विकास समन्वय समिति वा सम्बन्धित शाखालाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिको मार्गदर्शनमा क्षमता विकास समन्वय समितिले योजनाको आवधिक समीक्षा गर्नेछ । छलफलबाट प्राप्त मुख्य निष्कर्षका आधारमा समितिले यस योजनामा आवश्यकतानुसार परिमार्जन गर्नेछ र त्यस्तो परिमार्जन गाउँ कार्यपालिकाबाट अनुमोदन भएपछि लागू हुनेछ ।

४.२.२ क्षमता विकास योजनाको अद्यावधिकरण

क्षमता विकास एक निरन्तर र गतिशील प्रक्रिया हो । तीव्र रुपमा हुने प्रविधिगत परिवर्तनहरू, नीतिगत र कानुनी क्षेत्रमा हुने परिवर्तनको कारण संगठनात्मक भूमिकामा पर्ने प्रभावहरू, संरचनात्मक समायोजन, मानव संसाधनमा हुने परिवर्तन तथा अन्य सान्दर्भिक कारणहरुले गर्दा संस्थागत प्राथमिकताहरुको नियमित समीक्षा तथा अद्यावधिक गर्न आवश्यक हुन्छ । यस सन्दर्भमा, प्रस्तुत क्षमता विकास योजनालाई स्थिर दस्तावेज नभई तीन वर्षे चक्रीय योजना (Rolling Plan) को रूपमा परिकल्पना गरिएको छ ।

सोही अनुसार, क्षमता विकास योजना वार्षिक रूपमा समीक्षा गरी अद्यावधिक गर्दै लगिनेछ । यस वार्षिक समीक्षाले अघिल्लो आर्थिक वर्षका लक्ष्य अनुसारको प्रगतिलाई मूल्याङ्कन गर्नेछ र तेस्रो वर्षका गतिविधिहरू समावेश गर्दै पहिलो तथा दोस्रो वर्षका कार्यक्रममा आवश्यकता र स्थानीय सन्दर्भ अनुसार समायोजन गर्नेछ ।

क्षमता विकास योजना समीक्षा तथा अद्यावधिक गर्ने क्रममा स्थानीय शासन कार्यसम्पादन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली (LGPAS) का नतिजाहरूलाई संस्थागत क्षमता अन्तर तथा क्षमता विकासका प्राथमिकता पहिचानका लागि प्रमुख सन्दर्भ बिन्दुका रूपमा प्रयोग गरिनेछ । त्यसैगरी, एक्जिट पोल, नागरिक सन्तुष्टि सर्वेक्षण फाराम, तथा सेवाग्राहीबाट प्राप्त प्रतिक्रियाहरूलाई क्षमता विकास योजनाको आवश्यकताहरू निर्धारणमा ध्यान दिइनेछ । साथै, यस क्षमता विकास योजनामा गाउँपालिकाको समग्र क्षमता विकासको क्षेत्रलाई सन्तुलित र समावेशी बनाउनका लागि मानव संसाधनका लागि समय समयमा गरिने क्षमता विकास आवश्यकता सम्बन्धी अध्ययनका नतिजाहरूलाई पनि समावेश गरिनेछ ।

अर्कोतर्फ, कतिपय अवस्थामा विद्यमान क्षमता विकास योजनाको अध्यावधिकरणले मात्र यसको सान्दर्भिकता र पर्याप्ततालाई पुष्टि नगर्न सक्दछ । खासगरी संस्थागत क्षमता मूल्यांकनका आधार तथा मापदण्डहरुमा हुने परिवर्तन, गाउँपालिकाको भूमिका, कार्यक्षेत्र र जनशक्ति संरचनामा आउने ठूलो परिवर्तन जस्ता कारणबाट क्षमता विकास योजनालाई नयाँ स्वरुप र ढाँचामा तयार गर्नुपर्ने हुन सक्दछ । यस अवस्थामा विद्यमान क्षमता विकास योजनालाई प्रतिस्थापन गर्ने वा विद्यमान योजना अवधि पूरा भएसँगै नयाँ योजना तर्जुमा गर्ने कार्य सम्पन्न गरिनेछ । यसका लागि आवश्यक ठानेमा, गाउँपालिकाले विकास साझेदार संस्था वा अन्य निकायको प्राविधिक सहयोग समेत लिन सक्नेछ ।

क्षमता विकास योजनालाई आवधिक योजना र मध्यमकालीन खर्च संरचनासँग समेत सामञ्जस्यता कायम गर्दै वार्षिक बजेटमार्फत कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।

खण्ड ५: अनुसूचीहरु

अनुसूची १: कार्यशाला उपस्थिती तथा सहभागीहरूको विवरण

आज मिति ९ मंसिर २०८२ गतेका दिन खजुरा गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री डम्बर बहादुर बि.क.ज्यूको अध्यक्षता एवं तपसिल बमोजिमको उपस्थितिमा स्थानीय पुर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) को प्राविधिक सहयोगमा गत आ.व. २०८१।८२ मा सम्पन्न गरिएको यस खजुरा गाउँपालिकाको **"क्षमता विकास आँकलनको नतिजा तथा निष्कर्षहरूको समिक्षा तथा कार्य योजना तर्जुमा सम्बन्धि कार्यशाला गोष्ठि"**को आयोजना गरि देहाय बमोजिमको निर्णय गरियो ।

क्र.स.	नाम थर	पद	सम्पर्क नं.	लिङ्ग*	जातजाति*	अपाङ्गता (छ/छैन)	हस्ताक्षर
१	डम्बर बहादुर बि.क	अध्यक्ष	९८५८०२१६८२	पु	दलित	छैन	
२	मन्जु मल्ल	उपाध्यक्ष	९८६६९८८६६३	म	ठकुरी	छैन	
३	दिल बहादुर पौडेल	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	९८५८०७७७४४	पु	ब्राह्मण/क्षेत्री	छैन	
४	धनराम ओली	वडा अध्यक्ष-२	९८४८०-२९२९[illegible]	पु	,, ,,	छैन	
५	पूर्ण बहादुर भण्डारी	,, ,, -३	९८४८६८२४६४	पु	,, ,,	छैन	
६	गरीबे शेख	५ वडा अध्यक्ष	9858025461	पु	मुस्लिम	छैन	
७	प्रदिपकुमार	व. लेखापाल	९८४८०३४०२४	पु.	दलित	छैन	
८	लोकराज संग्राल	रोजगार संयोजक	९८४४९५३४२२	पु	ब्राह्मण	छैन	
९	खगेन्द्र बहादुर मल्ल	व.प्रा.स.	९८३८०८६२८३	पु	ठकुरी	छैन	
१०	सुशीला न्यौपाने	महिला प्रमुख W.D.O	९८४८०५१२२९	म.	ब्राह्मण	छैन	

क्र.स.	नाम थर	पद	सम्पर्क नं.	लिङ्ग*	जातजाति*	अपाङ्गता (छ/छैन)	हस्ताक्षर
११	कला कुमारी पौडेल	कार्यपालिका सदस्य	९८६८२१२२६१	म.			
१२	करिश्मा चौधरी	उद्यम विकास शाखा प्रमुख	९८४८०६३३९६	म.	जनजाति	छैन	
१३	विवेक कुमार सिंह	प्रशासन शाखा	9848128333	पु	ठकुरी	छैन	
१४	अमर बहादुर शाही	अधिकृत	९८४४८८६५६२	,,	ठकुरी	छैन	
१५	भगवती खड्का (शान्ति मगर)	स.क.प्र.अ.	९८६४८८७७१८	म.	जनजाति	छैन	
१६	सोनु शाह	सल्लाहकार	९८६८०५८३७३	म.	ठकुरी	छैन	
१७	नेत्रलाल महारा	सब इन्जिनियर	९८४७९३२५९४	पु	क्षेत्री	छैन	
१८	दिपक ढकाल	सूचना प्रविधि अधिकृत	९८४८०६०३८०	पु	ब्राह्मण	छैन	
१९	रामगोपाल यादव	वडा अध्यक्ष ०६, खजुरा		पु.	मधेशी	छैन	
२०	मनबिर क्षेत्री	वडा अध्यक्ष ०५ खजुरा			क्षेत्री	छैन	
२१	प्रदिप क.बि.क	प्राविधिक	९८६८१९३०२०	पु	दलित	छैन	
२२	नर्बदा दाहाल	एम.आई.एस. अपरेटर	९८४९०४८५६६	म.	ब्राह्मण	छैन	
२३	गीता कुमारी रावत	सामाजिक संयोजक	९८४२१६६९३६	म.	क्षेत्री	छैन	

क्र.स.	नाम थर	पद	सम्पर्क नं	लिङ्ग*	जातजाति*	अपाङ्गता (छ/छैन)	हस्ताक्षर
२४	भक्त बहादुर रावत	आलेप	९८५८०२९१८३	पु.	क्षेत्री	छैन	
२५	पार्वती विश्वकर्मा	कार्यपालिका सदस्य	9848059282	म.	विश्वकर्मा	"	
२६	थाक्क साँई	वडा अध्यक्ष	9804571804	पु	मुसलिम	"	
२७	विष्णु सुनार	कार्यपालिका सदस्य	९८१२२९१२१६	म.	सुनार	"	
२८	तारा थापा	योजना शाखा	९८४८०५२०५९	म.	क्षेत्री	छैन	
२९	नागिना चन्द	साधिवालय	9822532412	म.	क्षेत्री	–	
३०	सरोज श्रेष्ठ	LISP TA	9848257148	पु.	जनजाति	छैन	
३१	सरिता मल्ल	LISP TA	9849598821	म.	ठकुरी	"	
३२	रजनीकान्त चौधरी	"	9858030914	पु.	जनजाति	"	
३३	अनिलसा रेग्मी	"	9845872325	म.	ब्राह्मण	"	

निर्णयहरु:

निर्णय नं. १.

स्थानीय पुर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) को प्राविधिक सहयोगमा गत आ.व. २०८१।८२ मा सम्पन्न क्षमता विकास आँकलनबाट प्राप्त नतिजा एवं निष्कर्ष यसैसाथ संलग्न प्रस्तुति करण उपर बृहत छलफल गरि अनुमोदन गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय नं.२

निर्णय न. १ बमोजिमको नतिजा तथा निष्कर्षको आधारमा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूमा छलफल गरि क्षमता विकासका १० वटा विषयगत क्षेत्रहरूका सम्बन्धमा प्रस्तुतिकरणमा समावेश गरिएका तपसिल बमोजिमका कार्य योजनालाई प्राथमिकता तथा श्रोत उपलब्धताको आधारमा चालु आ.व. २०८२।८३ देखि क्रमश कार्यान्वयनमा लैजाने निर्णय गरियो ।

तपसिल,

1. वडा समिति र वडाका कर्मचारीलाई लक्षित गरि मौजुदा कानुन लगायतका विषयमा क्षमता विकासका कार्यक्रम संचालन गर्ने।
2. गाउँपालिकाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने।
3. गाउँपालिकाको संगठन तथा व्यवथापन सर्वेक्षणको अध्यावधिक गरि सम्बन्धित निकायबाट स्वीकृत गर्ने।
4. अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत बीच तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र शाखा प्रमुखहरु बीच कार्यसम्पादन सम्झौता कार्य सम्पन्न गरि कार्यान्वयन गर्ने।
5. क्षमता विकास योजना अध्यावधिक गरि कार्यान्वयनमा ल्याउने।
6. गाउँपालिकाको मध्यम-कालिन खर्च संरचना नियमित रुपमा अध्यावधिक गर्ने।
7. आवधिक योजना र मध्यम-कालिन खर्च संरचनासंग सामन्जस्यता हुने गरि वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने।
8. गाउँपालिकाको "स्थानीय वित्तीय कार्यविधि तथा दायित्व नियमावली" स्वीकृत गरि कार्यान्वयन गर्ने।
9. गाउँपालिकाबाट प्रवाह गरिने विशेष सेवाका लागि सेवा प्रवाह मापदण्ड तयार गरि कार्यान्वयनमा ल्याउने।
10. न्यायिक कार्य सम्पादन कार्य अन्तर्गत नागरिक बुझाई तथा पहुँच सुधार गर्न समुदायस्तरमा अभिमुखीकरण तथा जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।
11. समावेशी पूर्वाधार निर्माण नीति/निर्देशिका तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने।
12. सामाजिक शुरक्षा तथा संरक्षणसंग सम्बन्धित सुरक्षण नीति/योजना (Safeguarding Policy/Plan) तयार गरि कार्यान्वयनमा ल्याउने।
13. गाउँपालिकाको जोखिम-संबेदनशील क्षेत्र नक्शांकन गरि स्वीकृत गर्ने।
14. एम्बुलेन्स सेवा मापदण्ड तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने।
15. अन्तर-सरकारी समन्वय/सहकार्य अन्तर्गत साझा कार्यक्रमसंग सम्बन्धित संयन्त्र बनाई समझदारीपत्र (MoU) तयार गरि काम गर्ने।

निर्णय नं ३:

निर्णय नं २ अनुसारको कार्य योजना कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिका तहमा पुन:वैठक बसी छलफल गर्ने एवं समयावधि सहितको कार्य जिम्मेवारी तोक्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय नं ४

उल्लिखित कार्य योजना प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न "स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम " लगायत अन्य निकायलाई सहयोगका लागि अनुरोध गर्ने निर्णय गरियो।

सुन्दर बहादुर विष्ट
अध्यक्ष

दिल बहादुर पौडेल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची २: गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण तथा प्रमाणीकरण कार्यशालामा प्रस्तुत गरिएका विषयवस्तुहरु

शासकीय व्यवस्था (Governance System)

सबल पक्षहरु (Strength)

•सभा तथा कार्यपालिका बैठकहरू नियमित: सभा, कार्यपालिका बैठक तथा समितिका लागि स्पष्ट मार्गदर्शन। निर्धारित समयअनुसार सूचना र दस्तावेजसहित बैठकहरू सञ्चालन ।

•समावेशी निर्णय प्रक्रिया: खुला छलफलमार्फत सदस्यहरूको सहभागिता र सहमति सुनिश्चित ।

•सार्वजनिक उत्तरदायित्व अभ्यास: सार्वजनिक लेखापरीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाइको अभ्यास।

•स्थानीय कानून तथा प्रक्रिया स्थापना: स्थानीय कानूनहरू निर्माण तथा वेबसाइटमार्फत सार्वजनिक।

शासकीय व्यवस्था (Governance System)

सुधारका क्षेत्रहरू (Room for Improvement)

•स्थानीय कानूनको बुझाई र कार्यान्वयन पक्ष: मौजुदा कानुनको बुझाई र कार्यान्वयन पक्ष कमजोर देखिन्छ।

•सार्वजनिक उत्तरदायित्व उपकरणको सीमित प्रयोग: सार्वजनिक सुनुवाइ, लेखापरीक्षण मात्र उल्लेख । नागरिक सेवा सन्तुष्टि सर्वेक्षण, क्षतीपूर्ति सहितको नागरिक वडापत्र र सञ्चार संलग्नता जस्ता उपकरणको अभाव। जवाफदेही सुनिश्चित गर्ने अभिलेखीकरण सीमित।

•आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली अस्पष्ट: आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधिको अभाव भई आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन हुन नसकेको।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues/Action Points)

	मुख्य मुद्दा (Issue)	सिफारिस/कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
शासकीय व्यवस्था (Governance System)	•स्थानीय कानुन कार्यान्वयन/ •अनुगमन व्यवस्था अस्पष्ट ।	•मौजुदा कानुनहरु सम्बन्धमा जनप्रतिनिधिहरुलाई (खासगरी वडा समितिहरु) अभिमुखीकरण गर्ने। •कानुन, निर्देशिकाहरु पारदर्शिताका लागि अनलाइन भण्डार र सूचना पाटी स्थापना; नागरिकमैत्री प्रसारण।			
	•सार्वजनिक जवाफदेहिता उपकरणको सीमित प्रयोग	•सार्वजनिक जवाफदेहिता उपकरणको प्रयोग विस्तार गर्ने (सामाजिक परीक्षण, सूचनाको हक, क्षतिपूर्ति सहितको नागरिक वडापत्र आदि)। •कार्यहरूको अभिलेखीकरण, सार्वजनिक जवाफदेहितालाई संस्थागत गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने।			

संगठन तथा प्रशासन (Organisation and Administration)

सबल पक्षहरु (Strength)

•पारदर्शी सूचना प्रवाह: प्रगति, निर्णय तथा वित्तीय प्रतिवेदनहरू नियमित रूपमा वेबसाइट तथा सूचना पाटीमार्फत सार्वजनिकीकरण।

• विधुतिय प्रणालीको प्रयोग: लेखा प्रणालीका लागि SuTRA सफ्टवेयर प्रयोग, घटनादर्ता, राजस्व संकलन, EMIS, HMIS र वित्तीय प्रशासन digitize गरिएको ।

•क्षमता विकास योजना: औपचारिक क्षमता विकास योजना योजना (079/80-081/82) नभए पनि वार्षिक बजेट विनियोजन।

संगठन तथा प्रशासन (Organisation and Administration)

सुधारका क्षेत्रहरू (Room for Improvement)

•क्षमता विकास योजना: क्षमता विकास योजना अध्यावधिक नगरिएको (079/80-081/82); पूर्णता दिई कार्यान्वयन गर्न आवश्यक।

•जनशक्तिको कमी: दरबन्दी अनुसारको कर्मचारीको पदपूर्ति हुन बाँकी।

•कार्यसम्पादन सम्झौता: अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत बीच तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र शाखा प्रमुखहरु बीच कार्यसम्पादन सम्झौता व्यवस्थित रुपमा लागू नभएको ।

• संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण: २ वर्ष अगाडी नै गाउँपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण [O & M Survey] सम्पन्न गरिएको भएपनि स्वीकृत हुन नसकेको।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Issue)	सिफारिस/कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
संगठन तथा प्रशासन Organisation and Administration	•जनशक्ति अभाव ।	•संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदन अधावाधिक गरि सम्बन्धित निकायबाट स्वीकृत गर्ने। •अत्यावश्यक खालि पदहरुमा पदपूर्ति गर्न आवश्यक पहल गर्ने।			
	•क्षमता विकास योजना नभएको।	•क्षमता विकास योजना अध्यावधिक गरि कार्यान्वयनमा ल्याउने।			
	•कार्य सम्पादन सम्झौता व्यवस्थित रूपमा लागू नभएको।	•स्पष्ट सूचकसहित कार्य सम्पादन सम्झौता लागू गर्ने; सबै कर्मचारीका लागि वार्षिक समीक्षा गर्ने।			

वार्षिक बजेट तथा योजना प्रक्रिया व्यवस्थापन (Annual Budget and Planning Process Management)

सबल पक्षहरु (Strength)

•समावेशी योजना प्रक्रिया: योजना तर्जुमाको ७ चरण अभ्यासमा। महिला, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति र अल्पसंख्यक समुदायको सहभागिता।

•स्थानीय मागअनुसार परियोजना प्राथमिकता: बस्ती तथा वडाबाट परियोजना प्रस्ताव, समुदाय-प्रेरित (community-driven) प्राथमिकता सुनिश्चित।

•संरचित योजना तर्जुमा उपकरणहरू: आवधिक योजना (2080/81-2084/85) र मध्यमकालिन खर्च संरचना उपलब्ध।

•बजेट अनुशासन र डिजिटल एकीकरण: वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा SuTRA प्रणालीमार्फत स्वीकृत गतिविधिको प्रविष्टि गरिन्छ।

वार्षिक बजेट तथा योजना प्रक्रिया व्यवस्थापन (Annual Budget and Planning Process Management)

सुधारका क्षेत्रहरू (Room for Improvement)

•सीमित समावेशी सहभागिता: महिला, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति र सीमान्तकृत समूहहरूको योजना प्रक्रियामा न्यून सहभागिता।

•अपूर्ण/कमजोर अभिलेखीकरण: मध्यमकालिन खर्च संरचना अद्यावधिक, समूह सहभागिता विवरण, आयोजना प्राथमिकीकरण स्पष्ट मापदण्ड/चरणहरूको अभिलेखीकरण अधुरो/कमजोर।

•आवधिक योजना/ मध्यम-कालिन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बीच तादाम्यता: आवधिक योजना तथा मध्यम-कालिन खर्च संरचनासंग वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको सामन्जस्यता नभएको।

•प्रोजेक्ट बैंक विकास: प्रोजेक्ट बैंक स्थापना नभएको। साना आयोजनामा बजेट बिनियोजन।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
वार्षिक बजेट र योजना (Annual Budgeting and Planning)	•न्यून समावेशी सहभागिता	•पहुँच तथा सहभागिता संयन्त्र सुदृढ गरी सीमान्तकृत समूहको सार्थक सहभागिता सुनिश्चित गरि वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने।			
	•आवधिक योजना/मध्यम-कालिन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बीच तादाम्यता नमिलेको	•आवधिक योजना/मध्यम-कालिन खर्च संरचनासंग सामन्जस्यता हुने गरि वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने।			
	•प्रोजेक्ट बैंक नभएको	•प्रोजेक्ट बैंकलाई सभामार्फत अन्तिम रूप दिने र अनुमोदन गर्ने।			

वित्तीय व्यवस्थापन (Financial Management)

सबल पक्षहरु (Strength)

•आय-व्ययको पारदर्शी रुपमा सार्वजनिकीकरण अभ्यास: आम्दानी–खर्च विवरण वार्षिक योजना पुस्तिका, सार्वजनिक सुनुवाइ र वेबसाइटमार्फत सार्वजनिक गरिन्छ।

•विद्युतिय वित्तीय प्रणाली प्रयोग: EFT मार्फत भुक्तानी, नियमित बैंक मिलान, खरिदका लागि e-GP प्रणाली अपनाइएको छ।

•लेखा परीक्षण र नियन्त्रण संयन्त्र: त्रैमासिक आन्तरिक लेखा परीक्षण तथा बाह्य लेखा परीक्षण नियमित रूपमा गरिन्छ।

•खरिद योजना तयार: वार्षिक खरिद योजना तयार गरी लागू।

वित्तीय व्यवस्थापन (Financial Management)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•स्थानीय वित्तीय नियमावलीको अभाव– स्थानीय सन्दर्भअनुसारको "वित्तीय कार्यविधि तथा दायित्व सम्बन्धी नियमावली" नभएको।

• सार्वजनिक सम्पति व्यवस्थापन प्रणाली [PAMS-V2] मा आंशिक सम्पत्ति व्यवस्थापन: सार्वजनिक सम्पति व्यवस्थापन प्रणालीमा सार्वजनिक भवन तथा पूर्वाधार आयोजनाको विवरण अध्यावधिक हुन नसकेको।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
वित्तीय व्यवस्थापन (Financial Management)	•स्थानीय वित्तीय कार्यविधि तथा दायित्व नियमावलीको अभाव	•संघीय मापदण्डअनुसार "स्थानीय वित्तीय कार्यविधि तथा दायित्व नियमावली" तयार गरी स्वीकृत गर्ने ।			
	•सार्वजनिक सम्पति व्यवस्थापन प्रणाली [PAMS V2] आंशिक प्रयोग; पूर्वाधार सम्पति अद्यावधिक नभएको	•पूर्वाधार सम्पत्ति पूर्ण रूपमा PAMS V2 मा समावेश गर्ने र सम्बन्धित कर्मचारीको क्षमता विकास गर्ने।			

सेवा प्रवाह (Service Delivery)

सबल पक्षहरु (Strength)

•कार्यपालिका स्तरको प्रतिबद्धता: सेवा सुधार सम्बन्धि कार्यपालिका बैठकमा नियमित छलफल ।

•वडा-स्तर सेवा विविधता: व्यक्तिगत घटना दर्ता, राजस्व संकलन, सिफारिस, विवाद समाधान, स्थानीय आयोजना अनुगमन नियमित रुपमा उपलब्ध।

•प्रविधि प्रयोग: अनलाइन दर्ता, ई-बिलिङ, EFT भुक्तानी, टोकन प्रणाली वडा नं. २ मा परीक्षण।

•नागरिक सन्तुष्टि संयन्त्र: सुझाव पेटिका, सामाजिक सञ्जाल, वेबसाइट, बैठक, इमेल, फोन जस्ता उपकरण सक्रिय प्रयोग।

•सार्वजनिक सहभागिता अभ्यास: वार्षिक तीन पटक सार्वजनिक सुनुवाइ, घुम्ती पहुँच सेवा (स्वास्थ्य शिविर, खोप, कृषि/पशु सहयोग)।

सेवा प्रवाह (Service Delivery)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•डिजिटल सेवा क्षमता सुदृढीकरण: सर्भर समस्या, पहुँचको अभाव र दक्ष जनशक्तिको कमीले सेवा प्रभावित छ।

•सेवा प्रवाह मापदण्ड: विशेष सेवाका लागि सेवा प्रवाह मापदण्डको अभाव।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
सेवा प्रवाह (Service Delivery)	•सेवा प्रवाह मापदण्डको [SOP] अभाव	•सेवा वितरणमा एकरूपता र जवाफदेही सुनिश्चित गर्न सेवा प्रवाह मापदण्ड तयार गरी संस्थागत गर्ने।			
	•प्रविधि विश्वसनीयता समस्या	•सूचना प्रविधि सुदृढ गर्ने, नियमित सफ्टवेयर मर्मत गर्ने, र ब्याकअप प्रणाली लागू गर्ने।			

न्यायिक कार्य सम्पादन (Judicial Performance)

सबल पक्षहरु (Strength)

•स्पष्ट कानुनी आधार: स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ लगायत अन्य कानुन अनुसार मार्गदर्शन र प्रक्रिया लागू।

•संरचित गुनासो प्रक्रिया: दर्ता, छलफल, मेलमिलाप सम्झौता र निर्णयमार्फत गुनासो समाधान। मेलमिलापकर्ता, मेलमिलाप केन्द्रको व्यवस्था भएको।

•सहभागितामूलक निर्णय: न्यायिक समितिको बैठकमा सामूहिक छलफलपछि समाधान र निर्णय।

•अपिल संयन्त्र: असन्तुष्ट पक्षले जिल्ला अदालतमा मुद्दा लैजान पाउने व्यवस्था।

न्यायिक कार्य सम्पादन (Judicial Performance)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•विधेयक तथा कार्यविधिको प्रयोग: न्यायिक तथा मध्यस्थता प्रक्रिया प्रभावकारी कार्यान्वयन र अनुगमन आवश्यक।

•सार्वजनिक जागरूकता र पहुँच: समुदायलाई गुनासो प्रक्रिया/उजुरी प्रणाली प्रयोग गर्ने तरिकाबारे अस्पष्टता तथा न्याय वितरणबारे जनचेतना कार्यक्रमहरुको कमि।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
न्यायिक कार्य सम्पादन (Judicial Performance)	•न्यायिक प्रक्रियाबारे सार्वजनिक जागरूकतामा कमि	•नागरिक बुझाइ तथा पहुँच सुधार गर्न समुदायस्तरमा अभिमुखीकरण तथा जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।			
	•अपिल सहयोग संयन्त्र कमजोर	•जिल्ला अदालतमा मुद्दा लैजाँदा कानुनी सहयोग वा परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने।			

समन्वय/सहकार्य (Coordination/Collaboration)

सबल पक्षहरु (Strength)

•औपचारिक संवैधानिक आधारः नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन अनुसार समन्वय/सहकार्य।

•नियमित अन्तर-स्थानीय बैठकहरूः साझेदारी र साझा हित पहिचानका लागि प्रत्येक तीन महिनामा बैठक।

•सक्रिय साझेदारी कार्यक्रमहरूः फोहोर व्यवस्थापन [जानकी गाउँपालिका], अग्नि नियन्त्रण [नेपालगंज नगरपालिका] , स्वास्थ्य शिक्षा, पर्यटन, सिंचाइ आदि क्षेत्रमा सहकार्य।

•निजी क्षेत्र/संगठनसँग संलग्नताः संयुक्त गतिविधि तथा सहयोगका लागि सूचना मार्फत सहकार्य सुरु।

समन्वय/सहकार्य (Coordination/Collaboration)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•औपचारिक समितिको अभावः स्थानीय सरकारबीचको साझेदारीको सीमित औपचारिकता । स्थानीय सरकार संचालन ऐन प्रावधान हुँदाहुँदै पनि साझा हित सम्बोधन गर्ने समिति नभएको/समझदारी पत्र नबनाईएको ।

•गैर सरकारी संस्था, निजी क्षेत्र तथा स्थानीय सरकारबीचको साझेदारी/समन्वय अभ्यासः आकस्मिक/आवश्यकता अनुसार मात्र, व्यवस्थित संवाद तथा साझेदारी ढाँचा अभाव।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
समन्वय / सहकार्य (Coordination/ Collaboration)	•स्थानीय सरकारबीचको साझेदारीको सीमित औपचारिकता	•दीर्घकालीन सहकार्यका लागि साझा कार्यक्रमसंग सम्बन्धित संयन्त्र बनाई समझदारीपत्र (MoU) मार्फत काम गर्ने।			
	•गैर सरकारी संस्था/निजी क्षेत्रसँग अस्थायी समन्वय	•नियमित समन्वय मंच, संयुक्त परियोजना तथा पारदर्शी परामर्श प्रक्रियामार्फत साझेदारी संस्थागतकरण। •सञ्चालन कार्यविधि?			

सामाजिक समावेशीकरण (Social Inclusion)

सबल पक्षहरु (Strength)

लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (GESI) नीति रूपरेखा स्थापितः स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित, समावेशीकरणको औपचारिक ढाँचा।

समावेशी प्रतिनिधित्वः टोल विकास समिति, पूर्वाधार आयोजना लगायतका कार्य समितिमा महिलासहित सीमान्तकृत समूहको कम्तिमा ३३% प्रतिनिधित्व सुनिश्चित।

समावेशी रोजगारी तथा तालिमः महिला तथा सीमान्तकृत समूहलाई रोजगारी र सीप विकासमा सुनिश्चित।

•बाल शुरक्षाका लागि बालगृह निर्माणको कार्य जारी।

सामाजिक समावेशीकरण (Social Inclusion)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•महिला तथा सिमान्तकृत समुहको अर्थपूर्ण सहभागिता न्युनः योजना तर्जुमा लगायत विकास/निर्माणका गतिविधिमा महिला तथा सिमान्तकृत समूहको अर्थपूर्ण संलग्नता कम। महिला, सीमान्तकृत समूह तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई संलग्न गराउने संयन्त्र कमजोर।

•Safeguarding Policy/Plan: सामाजिक सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणसंग सम्बन्धित सुरक्षण नीति/योजना (Safeguarding Policy/Plan) नबनाईएको।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
सामाजिक समावेशीकरण (Social Inclusion)	•महिला, अपांगता भएका व्यक्ति र सीमान्तकृत समूहको सार्थक सहभागितामा बाधा	•महिला, सीमान्तकृत समूह तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि सहभागितामूलक मंच स्थापना। •सचेतना अभियान संचालन गर्ने । •उपलब्ध कानुनको पालना गर्ने।			
	•सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण प्रक्रियाको अभाव	•सामाजिक सुरक्षा नीति/योजना निर्माण र कार्यान्वयन (Safeguarding Policy/Plan)			

भौतिक पूर्वाधार (Physical Infrastructure)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•रणनीतिक योजना अभाव: सिँचाइ गुरु योजना, जोखिम-संवेदनशील भू-उपयोग योजना लगायत विषय क्षेत्रगत योजनाको अभाव । आव २०८१/८२ को मसान्तमा पालिकाको भू-उपयोग योजना तयार गरि स्वीकृत गरिएको।

•वातावरणीय सुरक्षा नीति/कानुनको अनुपालन (Compliance): सबै आयोजनाहरुको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) र वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (EIA) गर्ने अभ्यास नभएको।

•फोहर व्यवस्थापन पूर्वाधार: केवल साइट छनोट भइरहेको । मिति २०८२ मङ्सिर अगाडी नै फोहर व्यवस्थापनका लागि निश्चित स्थलको (dumping site) टुंगो लगाईसकिएको।

•गुणस्तर सुनिश्चितता तथा सम्पत्ति व्यवस्थापन: गुणस्तर सुनिश्चितता रुपरेखा छैन; पूर्वाधार सम्पत्ति PAMS-V2 मा समावेश छैन ।

लैगिकमैत्री/अपाङ्गमैत्री पूर्वाधार आयोजनाको अभाव।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
भौतिक पूर्वाधार (Physical Infrastructure)	•सिंचाई गुरुयोजना र जोखिम-संवेदनशील भू-उपयोग योजना नभएको	•पालिकाको लागि आवश्यकीय रणनैतिक योजनाहरु तयार गरि कार्यान्वयनमा ल्याउने। [सिंचाई गुरुयोजना, जोखिम-संवेदनशील भू-उपयोग योजना]			
	गुणस्तर सुनिश्चितता रूपरेखा र सम्पत्ति सूची अपूर्ण	गुणस्तर सुनिश्चितता रूपरेखा विकास गरी पूर्वाधार सम्पत्ति PAMS-V2 मा समावेश, तालिम प्राप्त कर्मचारीसहित ।			
	लैगिकमैत्री/अपाङ्गमैत्री पूर्वाधार आयोजनाको अभाव।	समावेशी पूर्वाधार नीति/निर्देशिका स्वीकृत गरि कार्यान्वयन गर्ने।			

सामाजिक समावेशीकरण (Social Inclusion)

सबल पक्षहरु (Strength)

लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (GESI) नीति रूपरेखा स्थापित: स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित, समावेशीकरणको औपचारिक ढाँचा।

समावेशी प्रतिनिधित्व: टोल विकास समिति, पूर्वाधार आयोजना लगायतका कार्य समितिमा महिलासहित सीमान्तकृत समूहको कम्तिमा ३३% प्रतिनिधित्व सुनिश्चित।

समावेशी रोजगारी तथा तालिम: महिला तथा सीमान्तकृत समूहलाई रोजगारी र सीप विकासमा सुनिश्चित।

•बाल शुरक्षाका लागि बालगृह निर्माणको कार्य जारी।

वातावरण संरक्षण/विपद् जोखिम न्यूनीकरण (Environment Protection/DRR)

सबल पक्षहरु (Strength)

•वातावरणीय कानुनको पालना: पूर्वाधार निर्माणमा वातावरणीय मापदण्ड अनुसार अभ्यास, दिगोपनालाई समेत ध्यान दिईएको।

•जोखिम-संबेदनशील क्षेत्र नक्शांकन: पालिकाभित्र बाढी, पहिरो जस्ता जोखिम-संबेदनशील क्षेत्र पहिचान गरि नक्शांकन गरिएको।

•आपतकालीन सेवा उपलब्धता: एम्बुलेन्स सेवा तथा रेडक्रस सुविधा।

•समावेशी टोल विकास संस्था: स्वास्थ्य, पूर्वाधार तथा विकासमा महिला, दलित र विविध समूहको सक्रिय सहभागिता।

•प्रदूषण नियन्त्रण/फोहर व्यवस्थापन: फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन २०८१ र फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१ तयार गरि कार्यान्वयन गरिएको।

वातावरण संरक्षण/विपद् जोखिम न्यूनीकरण (Environment Protection/DRR)

सुधारका क्षेत्रहरू (Areas for Improvement)

•पर्यावरणमैत्री पूर्वाधारको सीमित दायरा: भवनमा मात्र मापदण्ड लागू, व्यापक ढाँचा कार्यान्वयन कमजोर।

•अपूर्ण विपद् क्षेत्र पहिचान: जोखिम तथा संवेदनशील क्षेत्र नक्साङ्कन भए पनि समग्र विपद् क्षेत्र नक्साङ्कन (भू-बर्गिकरण) नभएको/कार्यान्वयन पक्ष कमजोर।

•कमजोर आपतकालीन प्रतिक्रिया क्षमता: दमकल सेवा अभाव, खोज तथा उद्धारका लागि प्रशिक्षित जनशक्ति सीमित। [एम्बुलेन्स] सेवा प्रवाह मापदण्ड नभएको।

•आपद्कलिन संचालन केन्द्र [Emergency Operation Center] स्थापना, सञ्चालन हुन नसकेको।

प्रमुख मुद्दा/कार्य योजना (Key Issues and Action Point)

	मुख्य मुद्दा (Key Issue)	सिफारिस / कार्य योजना (Recommended Action Points)	प्राथमिकता	समय सीमा	जिम्मेवारी
वातावरण संरक्षण तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण (Environmental Protection/DRR)	•अपूर्ण विपद् क्षेत्र पहिचान	•भू-बर्गिकरण सहित सम्पूर्ण पालिका क्षेत्रको विपद-जोखिम संबेदनशील नक्शांकन पुरा गरि कार्यान्वयनमा ल्याउने।			
	•पर्यावरणमैत्री पूर्वाधारको सीमित दायरा	•भवन बाहेकका क्षेत्रमा मापदण्ड विस्तार, पर्याप्त स्रोतसहित पर्यावरणमैत्री स्थानीय पूर्वाधार फ्रेमवर्क लागू।			

कार्यशालाका फोटोहरु

अनुसूची ३ : सूचक अनुसार LISA नतिजाको विस्तृत विवरण (आर्थिक वर्ष २०८०।८१)

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क
जम्मा	**१००**	**९१.२५**
शासकीय प्रवन्ध	**९**	**९**
सभाको सञ्चालन प्रक्रिया	१.००	१
कार्यपालिकाको निर्णय प्रक्रिया	१.००	१
सभा। कार्यपालिकाले बनाएका स्थानीय कानून तथा निर्णयहरुको सार्वजनिकीकरण	१.००	१
सभा र कार्यपालिकाका समिति/उप-समिति सञ्चालन	१.००	१
कार्यपालिकाको बैठक सञ्चालन	१.००	१
आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली	१.००	१
स्थानीय तहका पदाधिकारी हरुको सम्पत्ती विवरण	१.००	१
मूल्याङ्कन अवधिमा बसेको कार्यपालिकाको बैठक संख्या	१.००	१
लेखा प्रणालीमा SUTRA को प्रयोग	१.००	१
संगठन तथा प्रशासन	**८**	**८**
गाउँ/नगरपालिकाको क्षमता विकास	१.००	१
प्रतिवेदन तथा विवरण प्रेषण	१.००	१
विषयगत शाखा/एकाइ एवं जनशक्तिको काम, कर्तव्य, अधिकार र जिम्मेवारीको कार्यविवरण	१.००	१
स्थायी पदपूर्ती नगर्ने भनिएका पदहरुमा करारबाट मात्र पदपूर्ति	१.००	१
कर्मचारीहरुको कार्य सम्पादन सम्झौता	१.००	१
जनशक्ति क्षमता विकासमा लगानी	१.००	१
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको उपस्थिति दिन	१.००	१
क्षमता विकास कार्यक्रममा पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको सहभागिता	१.००	१
वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन	**११**	**८.५**
वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम र आवधिक योजना तर्जुमा	१.००	१
बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा र पारित गर्ने कार्यमा संबद्ध समिति र समन्वय	१.००	१
दीगो विकासका लक्ष्यहरुको स्थानीयकरण	१.००	०
विषयक्षेत्रगत रूपमा बजेट सिलिङ्ग निर्धारण	१.००	१
बजेट प्रस्तुती तथा स्वीकृति	१.००	१
गैरसरकारी सङ्घ संस्थाहरुले गाउँ/नगर सभाबाट पारित गरी योजना कार्यान्वयन	१.००	१
कूल वार्षिक बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा	१.००	०
पाँच लाख भन्दा कम लागतका योजनाले कूल पूँजीगत बजेटको ओगटेको हिस्सा	१.००	१
वार्षिक आन्तरिक आय बृद्धि गत वर्षको तुलनामा	१.००	०.५
गैसस मार्फत योजना कार्यान्वयन गरेको अवस्थामा गै	१.००	१
समपुरक अनुदानबाट सञ्चालित आयोजनामा लागत साझेदारीका लागि बिनियोजित बजेट	१.००	१
वित्तीय एवम् आर्थिक व्यवस्थापन	**११**	**९.५**
आन्तरिक स्रोत	१.००	१
वित्तिय अनुशासन	१.००	०
आय व्ययको वर्गीकरण र लेखाङ्कनमा नेपाल सरकारद्वारा निर्धारित पद्धति र ढाँचाको प्रयोग	१.००	१
आय र व्ययको विवरण सार्वजनिकीकरण	१.००	१
प्रचलित कानुन अनुसार खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयारी र कार्यान्वयन	१.००	१

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क
वार्षिक बजेट कार्यान्वयनको प्रगति समीक्षा	१.००	१
रकमान्तर	१.००	१
प्रशासनिक खर्च	१.००	१
पूँजीगत खर्च	१.००	१
राजस्व सङ्कलन	१.००	०.५
५ खर्च गर्ने अख्तियारी	१.००	१
सेवा प्रवाह	**१६**	**१५.५**
सेवा प्रवाह	१.००	१
वडाले उपलब्ध गराउने सेवा	१.००	१
सेवा प्रतिको सन्तुष्टी	१.००	१
प्रविधिमा आधारित सेवा प्रवाह (टोकन, अनलाइन रजिष्ट्रेसन वा कम्प्युटर विलिङको प्रयोग)	१.००	१
सेवा प्रवाहको मापदण्ड (SOP)	१.००	१
बैंकिंग प्रणालीबाट भुक्तानी	१.००	१
वडामा सेवा प्रवाहको वैकल्पिक व्यवस्था	१.००	१
गुनासो फछर्यौट	१.००	१
सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैङ्क खाता मार्फत भुक्तानी	१.००	१
जन्मेको मितिले ३५ दिनभित्र भएको कूल जन्मदर्ता संख्या	१.००	१
सार्वजनिक सुनुवाइ	१.००	०.५
सेवा प्रवाहमा घुम्ती सेवाको प्रयोग	१.००	१
शिक्षामा सबै बालबालिको पहुँच	१.००	१
स्वास्थ्यसेवामा नागरिकको पहुँच	१.००	१
कृषि र पशु सेवा	१.००	१
स्थानीय उत्पादनको प्रर्वर्धन र बजारीकरण	१.००	१
न्यायिक कार्य सम्पादन	**७**	**७**
न्याय सम्पादन	१.००	१
मेलमिलाप कर्ताको व्यवस्था	१.००	१
न्यायिक समितिको निर्णय प्रकृया	१.००	१
न्यायिक समितिको प्रतिवेदन प्रणाली	१.००	१
उजूरी फर्छयौट	१.००	१
न्यायिक समितिको निर्णय उपर पुनरावेदन	१.००	१
मेलमिलाप केन्द्र गठन	१.००	१
भौतिक पूर्वाधार	**१३**	**१०.७५**
सडक यातायात गुरूयोजना अनुसार सडक पूर्धाधार निर्माण	1.00	1
जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना	1.00	0.75
भौतिक पूर्वाधार विकासमा सार्वजनिक- निजी साझेदारी नीति	1.00	1
बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री पूर्वाधार	1.00	0
निर्मित पूर्वाधारको उपयोग र दिगो व्यवस्थापन	1.00	1
आयोजनाको वातावरणीय अध्ययन- BEA, IEE, EIA	1.00	1
राष्ट्रिय भवनसंहिता र मापदण्ड	1.00	1
सडकको विस्तार	1.00	1

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क
सडकको स्तर उन्नति	1.00	1
खानेपानी सेवा विस्तार	1.00	1
वार्षिक योजनाको कार्यान्वयन स्थिति	1.00	1
फोहोर मैला व्यवस्थापन	1.00	0
औद्योगिक पूर्वाधार	1.00	1
सामाजिक समावेशीकरण	**१०**	**१०**
सामाजिक विभेदको न्यूनीकरण	१.००	१
समानुपातिक सहभागिता	१.००	१
सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	१.००	१
घरेलु हिंसा अन्त्यका लागि बहस, पैरवी तथा चेतनामूलक अभियान	१.००	१
बालश्रम, बालविवाह, बहुविवाह, दाइजो/दहेज, बोक्सी, छाउपडी जस्ता कुप्रथा सम्बन्धी कार्य	१.००	१
लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण उत्तरदायी बजेट परीक्षण (GESI Audit)	१.००	१
महिला विरुद्ध हुने घरेलु हिंसाको घटनामा कमी	१.००	१
बालश्रम, बालविवाह, बहुविवाह, दाइजो, बोक्सी, छाउपडी जस्ता कुप्रथा रोकथाममा लगानी	१.००	१
महिला/दलित/अपाङ्ता भएका व्यक्ति संयोजक/ अध्यक्ष भएको उपभोक्ता समिति सङ्ख्या	१.००	१
महिला तथा अन्य सीमान्तकृत समुदायको सामाजिक र आर्थिक उत्थानमा गरिने लगानी	१.००	१
वातावरण संरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन	**९**	**७**
विपद् व्यवस्थापन	१.००	१
वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रण	१.००	०.५
वातावरणमैत्री पूर्वाधार	१.००	०.५
विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान र नक्साङ्कन	१.००	०.५
वातावरणीय क्षेत्र प्रवर्द्धनमा बजेट विनियोजन	१.००	०.५
वातावरण संरक्षणमा टोल विकास संस्था, नागरिक तथा निजी क्षेत्र र गैसस	१.००	१
स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषमा बजेट विनियोजन र खर्च	१.००	१
टोल विकास संस्था/ स्थानीय तहमा सामुदायिक संस्था गठन तथा सञ्चालन	१.००	१
एम्बुलेन्स, अग्नी नियन्त्रण जस्ता आकस्मिक सेवाहरुको उपलब्धता	१.००	१
सहकार्य र समन्वय	**६**	**६**
संघ, प्रदेश र स्थनीय तह बीचको सहकार्य र समन्वय	१.००	१
अन्तर स्थानीय तह सहकार्य र समन्वय	१.००	१
दुई वा सोभन्दा बढी स्थानीय तहको सरोकारको विषयमा बन्ने समितिहरुको गठन र सञ्चालन	१.००	१
अन्तर सरकारी समन्वय तथा सहजीकरण	१.००	१
अन्तर स्थानीय तह साझेदारी	१.००	१
जिल्ला समन्वय समिति सँगको समन्वय	१.००	१

अनुसूची ४: नेतृत्व तह क्षमता लेखाजोखा फाराम

(दिग्दशर्नको अनुसूची ३ अनुसार)

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	शाखा/ इकाइको भूमिका (हुने भए शाखाको नाम) (२)	के कुरामा कमी भएर कार्यसम्पादनलाई प्रभाव पारेको छ ? विस्तृत विवरण लेख्ने। (१.भौतिक स्रोत साधन, २.ऐन, नियम, विधि र प्रणाली, ३. जनशक्ति व्यवस्था, ४. ज्ञान, सीप, दक्षता) (३)	क्षमता विकासका लागि चाल्नु पर्ने उपायहरु (४)
स्थानीय सभा व्यवस्थापन	हुने (प्रशासन शाखा)	सबै सदस्यहरूलाई सभा सञ्चालन स्पष्ट ज्ञानको अभाव	सबै सदस्यहरूलाई सभा सञ्चालन सम्बन्धी प्रशिक्षण गर्नुपर्ने ।
कार्यपालिका बैठक व्यवस्थापन र निर्णय प्रकृया	हुने (प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)	ऐन, नियम, कार्यविधि सम्धन्धी ज्ञान, सीपको कमी	कार्यपालिका बैठक व्यवस्थापन सम्बन्धि तथा निर्णय प्रकृया अभिलेखीकरण ब्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम र अनुशिक्षण।
दूरदृष्टि र विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन (आवधिक/रणनीतिक/विषयक्षेत्रगत/गुरुयोजना)	हुने (बिषय क्षेत्रगत योजना नभएका)	रणनीतिक/गुरुयोजना तयार सम्बन्धी ज्ञान, सीप, दक्षता र भौतिक स्रोत साधनको कमी	रणनीतिक तथा गुरुयोजना तयार गर्ने सम्बन्धी क्षमता जनप्रतिनिधिहरूलाई तालिम ।
स्थानीय ऐन कानून तर्जुमा र कार्यान्वयन	विधायन समिति	विधायन समिति सक्रिय नभएको	विधायन समितिलाई ऐन, नियम, कार्यविधि निर्माण सम्बन्धी तालिम ।
संगठन तथा व्यवस्थापन विकास	हुने (प्रशासन शाखा)	गाउँपालिकामा डिजिटल स्रोत साधन अभावको कारण प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाह गर्न नसकिएको	गाउँपालिकामा डिजिटल स्रोत साधनको लागि बजेट विनियोजन तथा गैर सरकारी तथा नीजि संस्था सँग साझेदारी गर्ने ।
वडा कार्यालय व्यवस्थापन	हुने (प्रशासन शाखा)	वडा अध्यक्ष तथा सदस्यहरूलाई डिजिटल प्रविधि सञ्चालन समस्या	वडा अध्यक्ष तथा सदस्यहरूलाई डिजिटल प्रविधिबाट सेवा प्रवाह गर्न क्षमता अभिबृद्धि
न्यायिक समितिको कार्यप्रणाली तथा कार्य सम्पादन	हुने (महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखा)	गाउँपालिकामा कानुन जनशक्तिको अभाव	कानुनको कर्मचारी दरबन्दी सृजना तथा पदाधिकारीहरूलाई न्याय सम्पादन सम्बन्धी आधारभुत तालिम तथा समयसमयमा कानुनी विषयमा अभिमुखिकरण गरिनुपर्ने ।
समिति, उपसमितिहरुको परिचालन	हुने	समितिका संयोजक, उपसंयोजक तथा सदस्यहरूलाई क्षेत्राधिकार भित्रको ज्ञानको कमी	समितिको काम, कर्तव्य र भुमिका बारेमा प्रक्षिशकको आवश्यकता भएको ।

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	**शाखा/ इकाइको भूमिका (हुने भए शाखाको नाम) (२)**	**के कुरामा कमी भएर कार्यसम्पादनलाई प्रभाव पारेको छ ? विस्तृत विवरण लेख्ने।** (१.भौतिक स्रोत साधन, २.ऐन, नियम, विधि र प्रणाली, ३. जनशक्ति व्यवस्था, ४. ज्ञान, सीप, दक्षता) (३)	**क्षमता विकासका लागि चाल्नु पर्ने उपायहरु (४)**
सामाजिक समावेशीकरण तथा निर्णय प्रकृयामा सहभागिता	हुने (महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखा)	लैङ्गिक समान्ता तथा सामाजिक समावेशिकरणा मुलप्रवाहिकरण रणनितिक योजना अध्यावधिक गर्नुपर्ने भएको।	लैङ्गिक समान्ता तथा सामाजिक समावेशिकरणा मुलप्रवाहिकरण रणनितिक योजना अध्यावधिक गर्न सहयोग। जनप्रतिनिधिहरूलाई लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट प्रणाली (Gender Responsive Budgeting) सम्बन्धी अभिमुखिकरण ।
सहकार्य, समन्वय र साझेदारिता	हुने (कार्यपालिका)	सहकार्य, समन्वय र साझेदारिता राम्रो भएको।	नीजि क्षेत्रसँग थप सहकार्य, समन्वय र साझेदारिता गर्न आवश्यक भएको
पारदर्शिता तथा गुनासो सुन्ने प्रणाली	हुने (प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)	पालिका तथा वडामा पारदर्शिता तथा गुनासो सुन्ने प्रणाली थप व्यवस्थित गर्नुपर्ने भएको।	गुनासो सुन्ने प्रणाली सुदृढिकरण तथा गुनासो अभिलेखिकरण व्यवस्थित गर्नुपर्ने।
अनुगमन तथा मुल्यांकन	हुने (प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, योजना शाखा, प्राविधिक शाखा)	अनुगमन तथा मूल्यांकन निर्देशिका तयार भएको तथा समिति पनि सक्रिय भएको।	अनुगमन तथा मूल्यांकन समितिलाई थप कृयाशिल बनाउनुको साथै अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रकृया नतिजामा आधारित गर्ने
संस्थागत मूल्य तथा मान्यता	हुने (प्रशासन शाखा)	संस्थागत मूल्य तथा मान्यता कार्यविधि तयार नभएको	संस्थागत मूल्य तथा मान्यता कार्यविधि तयार गरी सबैलाई पालना गर्न र गराउन लगाउने।

अनुसूची ५: मानव संशाधनको क्षमता लेखाजोखा फारम

(दिग्दशर्नका अनुसूची ८ अनुसार)

पद (१)	कार्यविवरण अनुसार गर्नुपर्ने मुख्य कार्यहरु (२)	कार्यसम्पादनमा देखिएका कठिनाईहरु (३)	विद्यमान ज्ञान, सिप र दक्षता (स्वमूल्याङ्कन) (४)			ज्ञान, सिप र दक्षता वृद्धिका लागि अपेक्षा गरिएको क्षमता विकास कार्यक्रम (विषयवस्तु) (५)
			उच्च	मध्यम	न्यून	
प्रशासन शाखा	कार्यालयको दैनिक प्रशासन संचालन लगायत कर्मचारी प्रशासन र व्यवस्थापन सम्बन्धी कानुन बमोजिम गर्ने तोकिएको सबै कामहरू, कार्यालय र अन्तर्गत इकाइहरूको शान्ति सुरक्षा, परिसेलका, सरकारी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने। कार्यालय प्रशासनिक सुस्त, चुस्त र प्रभावकारी बनाउने सेवा प्रवाहलाई छिटो, छरितो एवं सर्वसुलभ कार्य सम्पादनलाई सुनिश्चित गर्ने। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा उल्लिखित कार्यहरू सम्पादनमा कार्यपालिकालाई सहयोग र सहजीकरण गर्ने।	मानव संसाधन विकासका लागि पर्याप्त तालिमको अभाव जनशक्ति क्षमता विकास तालिमको अभाव कार्य सम्पादन सम्झौता व्यवस्थित रूपमा लागू नभएको।		√		कर्मचारीहरूलाई ऐन, नियम, निर्देशिका मापदण्डहरूको बारेमा प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम, स्पष्ट सूचकसहित कार्य सम्पादन सम्झौता लागू गर्न; सबै कर्मचारीका लागि वार्षिक समीक्षा गर्ने
शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिमको योजना तर्जूमा, सञ्चालन, अनुमति र नियमन विद्यालय शिक्षक तथा कर्मचारी व्यवस्थापन विद्यार्थी प्रोत्साहन तथा छात्रवृतिको व्यवस्थापन खेलकुदको विकास र प्रर्वद्धन	जनशक्तिको कमिले नियमित अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न कठिनाई, नियमित कक्षा अवलोकन गर्न नसकिएको, शिक्षा क्षेत्रमा अपेक्षित गुणस्तर सुधार गर्न नसक्नु, iemis अधावधिक र पूर्ण रूपमा प्रयोग गर्न नसक्नु, आवधिक योजना कार्यक्रम अनुसार वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार नहुनु		√		शाखा र रोष्ट्ररलाई नियमित तालिमको व्यवस्था, निरीक्षक र रोष्ट्ररलाई कक्षा अवलोकन tools अनुसार पृष्ठपोषण र TIP बनाउन तालिम दिनुपर्ने, न्युन लगानीबाट अपेक्षित उपलब्धी हासिल गर्न Input, process, output, outcome बीच तालमेल र सुधार गर्नुपर्ने सामुदायिक तथा संस्थागत र मदरसा विधालयहरूलाई पूर्ण रूपमा iemis को प्रयोग र अधावधिक गर्नुपर्ने र

पद (१)	कार्यविवरण अनुसार गर्नुपर्ने मुख्य कार्यहरु (२)	कार्यसम्पादनमा देखिएका कठिनाईहरु (३)	विद्यमान ज्ञान, सिप र दक्षता (स्वमूल्याङ्कन) (४)			ज्ञान, सिप र दक्षता वृद्धिका लागि अपेक्षा गरिएको क्षमता विकास कार्यक्रम (विषयवस्तु) (५)
			उच्च	मध्यम	न्यून	
						नियमित अनुशिक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्नुपर्ने पालिकाको वार्षिक शक्षाको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा आवधिक योजना iemis लाई आधार मान्नुपर्दछ।
आर्थिक प्रशासन शाखा	कारोबारको लेखा राख्ने, पारदर्शिता, प्रतिवेदन तयार गर्ने, लेखा परिक्षण गराउने आर्थिक कार्यविधि निति कानून मापदण्ड कार्यान्वयन र नियमन, आर्थिक प्रशासन र व्यवस्थापन	जनशक्ती अर्पयाप्ता, सुत्र प्रणाली कहिलेकाँही नचल्ने हुँदा सेवा प्रदान गर्न कठिनाई, आन्तिरक नियन्त्रण प्रणालीको कार्यान्वयनमा कमी, बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयनमा समन्वय नहुनु, योजना बदलिरहने प्रवृति	√			जनशक्तीको पदपूर्ती, सुत्र प्रणालीको पुर्नताजगी, It मा आधिरत खरिद तालिम सञ्चालन, आन्तिरक नियन्त्रण प्रणालीको कार्यान्वयनमा सहायता हुने कार्यक्रम सञ्चालन, योजना तर्जुमा प्रक्रिया र MTEF सम्बन्धी पुर्नताजगी तालिम
प्राविधिक शाखा	भौतिक पूर्वाधार (सडक, भवन, पुल, खानेपानी, सिंचाइ आदि) को योजना, डिजाइन र लागत अनुमान तयार गर्ने, विकास आयोजनाहरूको प्राविधिक मूल्यांकन तथा स्वीकृति दिने, निर्माण कार्यको सुपरिवेक्षण, अनुगमन र गुणस्तर नियन्त्रण गर्ने, ठेक्का प्रक्रिया (टेंडर) मा प्राविधिक सहयोग गर्ने, प्राविधिक प्रतिवेदन, DPR (Detailed Project Report) तयार गर्ने, भवन निर्माण अनुमति (Building Permit) सम्बन्धी कार्य गर्ने, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी प्राविधिक सहयोग गर्ने, स्थानीय स्तरमा प्राविधिक परामर्श सेवा प्रदान गर्ने,	बजेट सीमितता र ढिलो विनियोजन, गुणस्तरीय निर्माण सामग्रीको अभाव वा अनियमितता, प्राविधिक उपकरण (software, surveying tools आदि) को कमी, कार्यभार अत्यधिक हुनु (एकै व्यक्तिले धेरै जिम्मेवारी लिनु), स्थानीय उपभोक्ता समितिको प्राविधिक ज्ञानको कमी, समयमै भुक्तानी नहुनु वा प्रशासनिक ढिलासुस्ती		√		Advanced Software तालिम: AutoCAD, Civil 3D, GIS, ETABS आदि Project Management Training: PMP आधारित तालिम, सार्वजनिक खरिद तथा निर्माण व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम Quality Control & Material Testing Training विपद जोखिम न्युनिकरण तथा जलवायु उत्थानशिलता तालिम

पद (१)	कार्यविवरण अनुसार गर्नुपर्नै मुख्य कार्यहरु (२)	कार्यसम्पादनमा देखिएका कठिनाईहरु (३)	विद्यमान ज्ञान, सिप र दक्षता (स्वमूल्याङ्कन) (४)			ज्ञान, सिप र दक्षता वृद्धिका लागि अपेक्षा गरिएको क्षमता विकास कार्यक्रम (विषयवस्तु) (५)
			उच्च	मध्यम	न्यून	
	योजना कार्यान्वियनमा प्राविधिक मापदण्ड पालना गराउने					Leadership & Communication Skills Development फिल्डमा आधारित प्रयोगातमक तालिम (On-the-job training) अनुगमन तथा मुल्यानक सम्बनधी तालिम E-Governance तथा Digital Reporting System सम्बन्धी तालिम
स्वास्थ्य शाखा	आधारभुत स्वास्थ्य र सरसफाई सम्वन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको निर्माण, कार्यान्वयन तथा नियमन आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन र प्रर्वद्धन जनस्वास्थ्य निगरानी स्वास्थ्य सूचना प्रणालीको व्यवस्थापन	जनशक्तिको अभाव, समुदाय केन्द्रीत जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न नसकिएको, संघीय,प्रदेश तथा स्थानीय सरकारको ऐन काननमा सामन्जयस्ता नभएको		√		O & M सर्वेशण गरी आवश्यकता अनुरूप कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने, सम्पूर्ण स्वास्थ्य कर्मचारीलाई Appreciative inquiry सम्बन्धी तालिम, प्रवर्द्धनात्मक र रोकथामात्मक स्वास्थ्य सेवाहरू केन्द्रित समुदायमा जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरू प्राथमिकता दिने
महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखा	महिलाको आर्थिक, सामाजिक, राजनितिक शसक्तिकरण, क्षमता विकास बालबालिकाको हकहित संरक्षण सम्वन्धि स्थानीय निति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन ज्येष्ठ नागरिकको लगत, परिचयपत्र, सम्मान, स्वास्थ्य सुविधा, सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धि कार्य अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अशक्तहरुको व्यवस्थापन सम्वन्धी अन्य कार्य	परिवर्तित सन्दर्भमा कर्मचारीको क्षमता तालिम हुन नसेको, शाखामा कर्मचारीको दरबन्दी अभाव, बार्षिक बजेटमा सामाजिक क्षेत्र अन्तगत न्युन बजेट विनियोजनले नागरिकको आधारभुत आवश्यकता सन्तुलन गर्न नसकिएको, बालमैत्री स्थानीय शासन लागु गर्न नसकिएको,		√		GEDSI सम्बन्धी प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धमा क्षमता विकास तालिम, जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरूलाई Gender Responsive Budget (GRB) सम्बन्धी तालिम

पद (१)	कार्यविवरण अनुसार गर्नुपर्ने मुख्य कार्यहरु (२)	कार्यसम्पादनमा देखिएका कठिनाईहरु (३)	विद्यमान ज्ञान, सिप र दक्षता (स्वमूल्याङ्कन) (४)			ज्ञान, सिप र दक्षता वृद्धिका लागि अपेक्षा गरिएको क्षमता विकास कार्यक्रम (विषयवस्तु) (५)
			उच्च	मध्यम	न्यून	
जिन्सी शाखा	सार्वजनिक खरीद सम्बन्धी सम्पूर्ण काम	सम्पत्ति अभिलेखमा खोजीकार्य गर्दा PAMS V2 मा नभेटिएको वडा कार्यालहरूलाई मा सूसुचिकृत गर्न आवश्यक खर्च भएर जाने तथा नजाने सामाग्रीहरूको PAMS V2 मा कतिपय प्रष्ट नभएको		√		PAMS V2 पुर्नताजगी तालिम आवश्यक
कृषि शाखा	कृषिजन्य प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी रोगको नियन्त्रण उच्च मुल्ययुक्त कृषि जन्य वस्तुको प्रर्वद्धन, विकास तथा बजारीकरण कृषि विउविजन नश्ल, मलखाद र रसायनतथा औषधीहरुको आपूर्ति उपयोग र नियमन	आधुनिक कृषि प्रविधिको कमी र स्रोतको अभाव, प्राकृतिक अवस्था अनिश्चितता (जलवायु परिवर्तन, खडेरी र बाढी आदी, खुला सिमाले मुल्य अस्थिरता, गुणस्तरीय विउ विजनको अभाव तथा रसायनिम मलको अभाव, नीतिगत समस्या तथा ऐन कानुनको कार्यान्वयनमा समस्या		√		क्षमता अभिबृद्धी तालिम र आधुनिक कृषि प्रविधि सम्बन्धि तालिम, वजार व्यवस्थापन तथा व्यवसायिक तालिम, प्राविधिक सिप विकास तालिम
योजना शाखा	विकास आयोजना तथा परियोजना सम्वन्धि नीति कानून मापदण्ड योजना र नियमन विकासका योजनाहरुको वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन उपभोक्ता समितिको विवरण, क्षमता विकास विकास आयोजनाको अनुगमन आवधिक प्रगति तथा प्रतिफलको समिक्षा	क्षमता विकास तालिमको अभाव, स्रोत साधनको अभाव, योजना अनुगमन समितिको कम सक्रियता कार्य सम्पादन अवस्थाको समिक्षाको नहुने गरेको		√		कर्मचारी, जनप्रतिनिधि र उपभोक्ता समितिलाई क्षमता विकास कार्यक्रम नेतृत्व, सकारात्मक सोच, जिम्मेवारी बोध हुने तालिम, त्रैमासिम समिक्षा कार्यक्रम,
सुचना प्रविधि शाखा	सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा आधारित तथ्यांक व्यवस्थापन आफ्नो क्षेत्रभित्र पत्रपत्रिकाको प्रकाशन अनुमानित, अभिलेख तथा नियमन अभिलेख व्यवस्थापनमा नविनतम सूचना प्रविधिको प्रयोग	नयाँ Software वा प्रविधिहरू (Cloud based systems) चलाउने प्राविधिक ज्ञानको कमी, पुरानो Hardware वा कमजोर इन्टरनेट ब्याण्डका कारण काममा ढिलाई, डिजिटल साक्षरताको कमी		√		Advance Networking & Security तालिम, तथ्याङ्क विश्लेषण र Software सञ्चालनमा क्षमता विकास, र सुरक्षा प्रविधि नीति र कानुनी पक्षहरू सम्बन्धी कार्यक्रम

पद (१)	कार्यविवरण अनुसार गर्नुपर्ने मुख्य कार्यहरु (२)	कार्यसम्पादनमा देखिएका कठिनाईहरु (३)	विद्यमान ज्ञान, सिप र दक्षता (स्वमूल्याङ्कन) (४)			ज्ञान, सिप र दक्षता वृद्धिका लागि अपेक्षा गरिएको क्षमता विकास कार्यक्रम (विषयवस्तु) (५)
			उच्च	मध्यम	न्यून	
आन्तरिक लेखा परिक्षण शाखा	आन्तरिक लेखा परीक्षण गर्ने आन्तरिक र अन्तिम लेखा परीक्षणबाट बेरुजु रकम असुल गर्न सहजिकरण गर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न समन्वय गर्ने आर्थिक ऐन नियमबमोजिम आर्थिक कारोबार गर्न समन्वय गर्ने तोकिए बमोजिम अन्य कार्य गर्ने।	लेखा परिक्षण सम्बनधी ज्ञान, क्षमता विकास नहुँदा प्रतिवेदन तयारीमा कठिनाई		√		लेखा परिक्षणको क्षमता विकासका लागी विस्तृत (कानुनी पक्ष, आर्थिक पक्ष, प्राविधिक पक्ष) सहितको क्षमता विकास अभिमुखिकरण कार्यक्रम
भुमि शाखा	जग्गा नापजाँच	जग्गा नापजाँच गर्दा प्रतिनिधिसँग छलफल हुन नसकेको		√		जग्गा नापजाँच गर्दा जनतासँग जनप्रतिनिधि र प्राविधिक छलफल कार्यक्रम, प्राविधिक कर्मचारीलाई GIS सम्बनधी तालिम
राष्ट्रिय रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	रोजगार प्रवर्द्धन तथा गरिबी निवारण सम्बन्धी नीति, रणनीति, नियम तर्जुमा, पालिका क्षेत्रमा बेरोजगारहरूको तथ्याङ्क संकलन, प्रकाशन र सूचना प्रणाली स्थापना लगायतका कार्य गर्ने। पहिचान भएका गरिब घरपरिवार र लक्षित समूहलाई परिचय वितरण, पालिकास्तरका आयोजना, कार्यक्रम निश्चित दिनसम्म रोजगारीका अवसर सिर्जनाको प्रत्याभूति सहित स्थानीय सरकार र सहकारी तथा संघसंस्थाको रोजगारी अवसरमा पहुँचका लागि सहकार्य र सहजीकरण गर्ने। वैदेशिक रोजगारमा सीपयुक्त जनशक्ति विकासका कार्यक्रम तर्जुमा तथा दक्ष जनशक्ति तयारिका लागि स्रोत साधन परिचालन, वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी रोजगार	रोजगारी पहिचानमा समस्या रोजगारी प्रवर्द्धन सम्बन्धी सीप विकास तालिममा समस्या, बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी सुचना प्रवाहमा समस्या, पुनः श्रम स्वीकृतीमा समस्या, प्राविधिक समस्या, आयोजना सञ्चालन गर्न बैदेशिक रोजगार बोर्डबाट प्रदान गरिने कल्यणकारी सेवा प्रवाहमा समस्या		√		रोजगारीको संम्भावना पहिचान तथा नक्साङ्कन सम्बन्धी तालिम बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी सचेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी बैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त गरिने कल्याणकारी सेवा सम्बन्धी जानकार

पद (१)	कार्यविवरण अनुसार गर्नुपर्नै मुख्य कार्यहरु (२)	कार्यसम्पादनमा देखिएका कठिनाईहरु (३)	विद्यमान ज्ञान, सिप र दक्षता (स्वमूल्याङ्कन) (४)			ज्ञान, सिप र दक्षता वृद्धिका लागि अपेक्षा गरिएको क्षमता विकास कार्यक्रम (विषयवस्तु) (५)
			उच्च	मध्यम	न्यून	
	सूचना प्रणालीको स्थापना र प्रचार–प्रसार, श्रम शोषण हुन नदिन आवश्यक व्यवस्था मिलाउने। तोकिएका एवं स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन गर्ने।					
खानेपानी तथा सरसफाइ शाखा		N WASH योजना अध्यावधिक नभएको, सञ्चालित खानेपानी आयोजनाहरूको शुध्दिकरणको समस्या, विधालयमा खानेपानी र सरसफाइको समस्या, सार्वजनिक स्थानमा र विधालयमा शौचालयको अभाव		√		N WASH App सम्बन्धी अभिमुखिकरण सबै उपभोक्ता समितिलाई पानीको गुणस्तरीय मापन सम्बन्धी प्रयोगात्मक तालिम, पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धी विद्यालय र संघसंस्थामा सचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालनका साथै खानेपानी व्यवस्थापन, सार्वजनिक स्थानमा र विद्यालयमा शौचालय निर्माण
वन तथा वातारण, विपद व्यवस्थापन शाखा		विपद बाट प्रभावित भएका घरधुरीलाई आवशिय विमा र भवनमा समस्या, विपद जोखिम न्युनिकरणका लागि समस्या फोहोमैला व्यवस्थापनमा समस्या				विपद बाट प्रभावित भएका घरधुरीलाई विपद आवस विमा र आवशिय भवन निर्माण सम्बन्धी छलफल, विपद जोखिम नक्साङ्कन तयारी गरी प्रभावित घरधुरी पहिचान, विपद जोखिम न्युनिकरण सावधानका लागि समुदायमा जनचेतना तालिम, विपद पूर्व सुचना प्रणाली सम्बन्धी तालिम, स्थानीय युवक स्वयंम सेवकलाई क्षमता अभिवृध्दि,

पद (१)	कार्यविवरण अनुसार गर्नुपर्ने मुख्य कार्यहरु (२)	कार्यसम्पादनमा देखिएका कठिनाईहरु (३)	विद्यमान ज्ञान, सिप र दक्षता (स्वमूल्याङ्कन) (४)			ज्ञान, सिप र दक्षता वृद्धिका लागि अपेक्षा गरिएको क्षमता विकास कार्यक्रम (विषयवस्तु) (५)
			उच्च	मध्यम	न्यून	
						सरसफाइ कर्मचारीको व्यवस्थापन तथा Dumping site छनौट गर्ने
सहकारी शाखा	सहकारी संस्था दर्ता, नविकरण, खारेजी लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्य	स्थानीय सहकारी संस्थाहरूको क्षमता विकास कार्ययोजना तयार नभएकोले सहकारीहरूसँग समन्वय गर्न कठिनाई, सहकारी संस्थाहरूले समयमै नविकरण र लेखापरीक्षण नगरेको		√		स्थानीय सहकारी संस्थाहरूको क्षमता विकास सम्बन्धी प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम, सहकारी संस्थाहरूले समयमै नविकरण र लेखापरीक्षण नगरेकोलाई स्थानीय सहकारी ऐन, नियमावली बमोजिम कारवाही गर्ने
उधोग विकास शाखा		व्यवसायीक योजना बनाउन नसकिएको उत्पादित वस्तुको लेबलिङ्ग, प्याकेजीङ्ग तथा ब्राण्डिङ्ग गर्न नसकिएको, कर्जा प्रवाह गर्न समझौता गर्न नसकिएको		√		व्यवसायीक योजना सम्बन्धी प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम बजारको सुनिश्चितता गर्ने लेबलिङ्ग, प्याकेजीङ्ग तथा ब्राण्डिङ्ग सम्बन्धी तालिम, लघु कर्जा पहुँच बढाउन वित्तिय संस्था सँग समझौता गर्ने

अनुसूची ६: मानव संशाधनको क्षमता लेखाजोखा फाराम

(दिग्दशर्नको अनुसूची ९ अनुसार)

मानव संशाधनको क्षमता लेखाजोखा फाराम (विषयक्षेत्रगत रुपमा)

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	प्रशिक्षण/ अभिमुखिकरण/ अन्तरक्रिया/ अन्य (२)	कार्यक्रम किन आवश्यक परेको हो? (३)	कार्यक्रम कसका लागि (एक भन्दा बढी पनि हुन सक्दछ)					अपेक्षित उपलब्धि (९)	समय अवधि (१०)	कार्यक्रम सञ्चालन गर्न उपयुक्त महिना (११)
			कार्यपालिका पदाधिकारी (४)	वडा सदस्यहरु (५)	कर्मचारीहरु (स्तर खुलाउने) (६)	वडा कार्यालयका कर्मचारीहरु	अन्य (खुलाउने)			
स्थानीय शासन सम्बन्धि नीति, कानून र सार्वजनिक प्रशासन	प्रशिक्षण, अन्तरक्रिया	सेवा प्रवाह प्रभावारी, जबाफदेहिता, उत्तरदायी	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडाअध्यक्ष		√ प्रशासन अधिकृत	√ वडा सचिव		सेवा प्रवाहमा सुधार हुने	३ दिन	भदौ र असोज
स्थानीय न्यायिक समिति तथा मध्यस्थता	तालिम	न्याय सम्पादन प्रभावकारी बनाउने	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष	√ न्यायिक समितिका सदस्यहरू	√ न्यायिक समितिको फोक्ल व्यक्ति		√ मेलमिला पकर्ता	न्याय सम्पादन तथा मेलमिलाप	२ दिन	कार्तिक र मंसीर
नतिजामा आधारित योजना तथा वजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्का प्रणाली	प्रशिक्षण तालिम	योजना तर्जुमा र अनुगमन मूल्याकंन नतिजामूलक हुने	√ अध्यक्ष उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष	√ वडा सदस्यहरु	√ प्र.प्र.अ र शाखा प्रमुख	√ वडा सचिव, सामाजिक परिचालक		योजना तर्जुमा र अनुगमन मूल्याकंन नतिजामूलक हुने	२ दिन	मंसीर र पुष
भू-उपयोग नीति तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	तालिम	भूउपयोग प्रभावकारी बनाउन	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष वडा अध्यक्षहरू		√ प्र.प्र.अ, प्रशासन तथा प्राविधिक	√ वडा सचिव र वडा प्राविधिक		जग्गा जमिनको वर्गिकरण तथा उपयोग सहि तरिकाले हुने	२ दिन	बैशाख र जेष्ठ
राष्ट्रिय भवन संहिता र भवन निर्माण मापदण्ड	अभिमुखीकरण	स्थानीय भवन निर्माण सम्बन्धि मापदण्डको जानकारी	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्षहरू		√ प्र.प्र.अ र प्राविधिक	√ वडा प्राबिधिक		भवन निर्माणमा सहज हुने	२ दिन	कार्तिक र मंसिर

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	प्रशिक्षण/ अभिमुखिकरण/ अन्तरक्रिया/ अन्य (२)	कार्यक्रम किन आवश्यक परेको हो? (३)	कार्यक्रम कसका लागि (एक भन्दा बढी पनि हुन सक्दछ)					अपेक्षित उपलब्धि (९)	समय अवधि (१०)	कार्यक्रम सञ्चालन गर्न उपयुक्त महिना (११)
			कार्यपालिका पदाधिकारी (४)	वडा सदस्यहरु (५)	कर्मचारीहरु (स्तर खुलाउने) (६)	वडा कार्यालयका कर्मचारीहरु	अन्य (खुलाउने)			
दिगो विकासका लक्षयहरुको स्थानीयकरण	अभिमुखीकरण	दिगो विकासका लक्ष्यको बरेमा जनाकारी र स्थानियकरण गर्न	√ कार्यपालिका पदाधिकारीहरु	√ वडा सदस्य हरु	√ सबै कर्मचारी हरु	√ वडा सचिव		समता मुलक विकास र सम्वृद्धि हासील गर्न	३ दिन (२ व्याच)	पुष
कार्यालय व्यवस्थापन तथा अभिलेख प्रणाली	तालिम	सेवा प्रवाह तथा अभिलेख व्यवस्थापन व्यवस्थित गर्न			√ प्र.प्र.अ र शाखाका सबै कर्मचारी			अभिलेख व्यवस्थापन हुनेछ	३ दिन	कार्तिक मंसिर
सार्वजनिक उत्तरदायित्व, जवाफदेहिताका अवधारणा र औजार तथा उपयोग सीप	अभिमुखीकरण	सेवा प्रवाह पारदर्शी र जवाफदेहि हुने	√ कार्यपालिका पदाधिकारीहरु		√ प्र.प्र.अ र शाखाका कर्मचारी	√ वडा सचिव		सेवा प्रवाह पारदर्शी र जवाफदेहि बनाउने	३ दिन	पुष र माघ
लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण र लैंगिक उत्तरदायि बजेट	प्रशिक्षण	लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण बारे जानकारी हुने	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्षहरू		√ प्र.प्र.अ र शाखा प्रमुख	√ वडा सचिव		लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण मा स्पष्टता आउने	३ दिन	मंसिर र पुष
फोहोर मैला तथा वातावरण व्यवस्थापन	तालिम	फोहोरमैला व्यवस्थापन हुने	√ कार्यपालिका पदाधिकारीहरु	√ वडा सदस्यहरु	√ प्र.प्र.अ र शाखाका कर्मचारी	√ वडा सचिव	√ उपभोक्ता तथा टोल विकास समिति	फोहोरमैला व्यवस्थापन हुने	१ दिन (४ पटक)	भदौ
सूचना तथा ज्ञान व्यवस्थापन	तालिम	सूचना तथा संचार प्रविधिको महत्व र प्रयोग बताउन	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष		√ प्र.प्र.अ, सूचना अधिकारी,	√ वडा सचिव		कार्यालयमा सूचना प्रविधिको प्रयोग बढ्ने	३ दिन	असोज

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	प्रशिक्षण/ अभिमुखिकरण/ अन्तरक्रिया/ अन्य (२)	कार्यक्रम किन आवश्यक परेको हो? (३)	कार्यक्रम कसका लागि (एक भन्दा बढी पनि हुन सक्दछ)					अपेक्षित उपलब्धि (९)	समय अवधि (१०)	कार्यक्रम सञ्चालन गर्न उपयुक्त महिना (११)
			कार्यपालिका पदाधिकारी (४)	वडा सदस्यहरु (५)	कर्मचारीहरु (स्तर खुलाउने) (६)	वडा कार्यालयका कर्मचारीहरु	अन्य (खुलाउने)			
					प्रविधि अधिकृत र शाखाका कर्मचारी					
नेतृत्व सीप, Team Building, द्वन्द्व व्यवस्थापन	तालिम	नेतृत्व क्षमता विकास गर्न द्वन्द्व व्यवस्थापन गर्न	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्षहरू	√ वडा सदस्यहरू	√ प्र.प्र.अ, शाखा प्रमुखहरु	√ वडा सचिव		नेतृत्व क्षमता विकास गर्न द्वन्द्व व्यवस्थापन गर्न	३ दिन	माघ
स्थानीय तहका सान्दर्भिक विषयहरु जस्तै: पूर्ण खोप, सरसफाइ, साक्षरता, बाल विवाह घटना दर्ता र नियन्त्रणमुखी कार्य जस्तै: छुवाछुत, भेदभाव, दाइजो, छाउपडी, बोक्सी आदि	अभिमुखीकरण	स्थानीय परिप्रेक्ष्यसँग सम्बन्धित विषयहरूमा अन्तरकृया बनाउन	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष		√ प्र.प्र.अ, स्वास्थ्य शाखा, शिक्षा, महिला तथा बालाबालिका, पञ्जिकरण शाखा		√ विभिन्न सरोकारवाला संघसंस्था	स्थानीय परिप्रेक्ष्यसँग सम्बन्धित विषयहरू तथा सवालहरुको प्रभावकारी संबोधन हुने	३ दिन	मंसिर पुष
सकारात्मक सोच	प्रशिक्षण	स्थानीय सरकारका पदाधिकारी र कर्मचारीमा सकारात्मक सोच विकास गर्न	√ कार्यपालिका सदस्यहरू		√ सबै कर्मचारीहरु	√ वडाका कर्मचारीहरू	√ स्वास्थ्य संस्था प्रमुख	सेवा प्रवाह विकास र सुशासन प्रभावकारी हुने	३ दिन (२ व्याच)	फागुन

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	प्रशिक्षण/ अभिमुखिकरण/ अन्तरक्रिया/ अन्य (२)	कार्यक्रम किन आवश्यक परेको हो? (३)	कार्यक्रम कसका लागि (एक भन्दा बढी पनि हुन सक्दछ)					अपेक्षित उपलब्धि (९)	समय अवधि (१०)	कार्यक्रम सञ्चालन गर्न उपयुक्त महिना (११)
			कार्यपालिका पदाधिकारी (४)	वडा सदस्यहरु (५)	कर्मचारीहरु (स्तर खुलाउने) (६)	वडा कार्यालयका कर्मचारीहरु	अन्य (खुलाउने)			
लेखा व्यवस्थापन, आन्तरिक लेखापरीक्षण, बेरुजु फछर्यौट	तालिम	लेखा व्यवस्थापन हुनुका साथै बेरुजु कम हुने	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष		√ प्र. प्र. अ र शाखा प्रमुखहरु	√ वडा सचिव	√ स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख, मा.वि का प्र. अ. र लेखापाल	कुशल लेखा व्यवस्थापन भइ बेरुजु कम हुने	२ दिन (२ समुह)	पुष र माघ
सार्वजनिक खरीद व्यवस्थापन	तालिम	सार्वजनिक खरिद व्यवस्थित गर्न	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष		√ प्र. प्र. अ. र शाखा प्रमुखहरु	√ वडा सचिव	√ स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख र स्टोर फोक्ल पर्सन	खरीद व्यवस्थित हुने	२ दिन	भाद्र
सार्वजिनक शिक्षा सुधार कार्यक्रम	अन्तरक्रिया	सार्वजनिक शिक्षामा सुधार गर्न	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्षहरू		√ शिक्षा शाखा र प्र अ हरु सबै शिक्षा शाखा			सार्वजनिक शिक्षामा सुधार हुने	२ दिन	माघ र फागुन
अनुगमन, मूल्यांकन, प्रतिवेदन	अभिमुखीकरण	नतिजामूलक अनुगमन मूल्यांकन प्रतिवेदन गर्न	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष	√ अनुगमन समितिका सदस्यहरू	√ प्र. प्र. अ. र शाखा प्रमुखहरु			अनुगमन मूल्यांकन प्रतिवेदन प्रणाली प्रभावकारी हुने	२ दिन	माघ, फागुन

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	प्रशिक्षण/ अभिमुखिकरण/ अन्तरक्रिया/ अन्य (२)	कार्यक्रम किन आवश्यक परेको हो? (३)	कार्यक्रम कसका लागि (एक भन्दा बढी पनि हुन सक्दछ)					अपेक्षित उपलब्धि (९)	समय अवधि (१०)	कार्यक्रम सञ्चालन गर्न उपयुक्त महिना (११)
			कार्यपालिका पदाधिकारी (४)	वडा सदस्यहरु (५)	कर्मचारीहरु (स्तर खुलाउने) (६)	वडा कार्यालयका कर्मचारीहरु	अन्य (खुलाउने)			
जनसम्पर्क तथा संवाद शैली (Community Relations & Skills), सूचना प्रविधिको उपयोग (Computer Skills, Email, internet navigation, website etc.)	तालिम	जनसम्पर्क सम्बाद समन्वय शैली विकास गर्न	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्षहरू	√ वडा सदस्यहरू	√ प्र. प्र. अ. र शाखा प्रमुख	√ वडा सचिव		जनसम्पर्क सम्बाद समन्वय प्रभावकारी हुने	२ दिन २ समुहमा	मंसिर
जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन	अभिमुखीकरण	जलवायु परिवर्तन असर र यसको व्यबस्थापन	√ कार्यपालिका पदाधिकारीहरु	√ वडा सदस्य हरु	√ प्र. प्र. अ. र शाखा प्रमुख हरु	√ वडा सचिव		जलवायु परिवर्तन असर न्युनीकरण र व्यबस्थापन हुने	३ दिन	माघ
राजस्वका क्षेत्र अधिकार राजस्व संकलन सम्बन्धि तालिम	तालिम	राजस्व सुधार गर्न	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्षहरू	√ राजस्व सुधार समितिका पदाधिकारी हरु	√ प्र. प्र. अ., आर्थिक प्रशासन शाखा र राजस्व शाखा	√ वडा सचिव र वडामा राजस्व हेर्ने कर्मचारी	√ सरोकारवाला	राजस्वका क्षेत्र अधिकार अनुसार योजना निर्माण र आन्तरीकरा जस्वमा बृद्धि	३ दिन	पुष
नीति, बजेट, ऐन, नियम निर्माण सम्बन्धि तालिम	अभिमुखिकरण	अध्यावधिक गरी प्रभावकारि कार्यान्वयन गर्न	√ कार्यपालिका पदाधिकारीहरु	√ बिधायन समिति	√ प्र. प्र. अ., र शाखा प्रमूखहरू		√ साझेदार संस्थाका प्रतिनिधी हरू	आवश्यक कानुन निर्माणभई कार्यान्वयन नीति योजना तथा वजेट भावकारी र नतीजामा आधारीत हुने	३ दिन	पुष

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	प्रशिक्षण/ अभिमुखिकरण/ अन्तरक्रिया/ अन्य (२)	कार्यक्रम किन आवश्यक परेको हो? (३)	कार्यक्रम कसका लागि (एक भन्दा बढी पनि हुन सक्दछ)					अपेक्षित उपलब्धि (९)	समय अवधि (१०)	कार्यक्रम सञ्चालन गर्न उपयुक्त महिना (११)
			कार्यपालिका पदाधिकारी (४)	वडा सदस्यहरु (५)	कर्मचारीहरु (स्तर खुलाउने) (६)	वडा कार्यालयका कर्मचारीहरु	अन्य (खुलाउने)			
सभा सञ्चालन प्रक्रिया सम्बन्धी अभ्यास कार्यक्रम	प्रशिक्षण	सबै सदस्यहरू सभा सञ्चालन प्रक्रिया बारे अवगत गराउन	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्षहरू	√ वडा सदस्यहरू	√ प्र. प्र. अ. र शाखा प्रमुख			सहि तरिकाले सभा सञ्चालन प्रक्रिया हुनेछ	३ दिन	जेठ
Advance Software तालिम जस्तै AutoCAD Software, 3D, GIS, ETABS, SW Road	तालिम (आवश्यकनुसार)	प्राविधिकको दक्षता बृद्धि गर्न			√ प्राविधिक कर्मचारीहरू	√ वडाका प्राविधिक कर्मचारीहरू		प्राविधिकको कार्यक्षमता अभिबृद्धि हुने	७ दिन	भदौ
Lab Test and Quality Control तालिम	तालिम	प्राविधिकको क्षमता अभिबृद्धि गर्न			√ प्राविधिक कर्मचारीहरू	√ वडाका प्राविधिक कर्मचारीहरू		प्राविधिकको कार्यक्षमता अभिबृद्धि हुने	७ दिन	असोज
विपद स्वयंमसेवक परिचालन तालिम (First Aid and Search & Rescue)	तालिम	विपद प्रतिकार्य सम्बन्धी क्षमता अभिबृद्धि गर्न			प्र.प्र.अ, सम्बन्धीत शाखाका कर्मचारीहरू		√ स्वयंमसेवक	स्वयंमसेवकहरूको विपद प्रतिकार्य गर्न सक्षम हुनेछ	७ दिन	असोज
विपद सुचना प्रणाली तथा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धीत समाग्रीहरूको मोजदात	अन्य	पालिकाको विपद सुचना प्रणाली व्यवस्थित गर्न	√ कार्यपालिका सदस्यहरू		√ प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, सम्बन्धीत शाखाका कर्मचारीहरू	√ वडा सचिव	√ सरोकारवालाहरू	पालिकाको विपद सुचना प्रणाली सुदृढ हुनेछ		वैशाख

क्षमता विकासका क्षेत्र (१)	प्रशिक्षण/ अभिमुखिकरण/ अन्तरक्रिया/ अन्य (२)	कार्यक्रम किन आवश्यक परेको हो? (३)	कार्यक्रम कसका लागि (एक भन्दा बढी पनि हुन सक्दछ)					अपेक्षित उपलब्धि (९)	समय अवधि (१०)	कार्यक्रम सञ्चालन गर्न उपयुक्त महिना (११)
			कार्यपालिका पदाधिकारी (४)	वडा सदस्यहरु (५)	कर्मचारीहरु (स्तर खुलाउने) (६)	वडा कार्यालयका कर्मचारीहरु	अन्य (खुलाउने)			
मध्यमकालीन खर्च संरचना (MTEF)	तालिम	नीति र बजेटबीच सामन्जस्यता कायम गर्न	√ अध्यक्ष, उपाध्यक्ष		√ प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, शाखा प्रमुखहरू			नीति र बजेटबीच सामन्जस्यता कायम हुनेछ	३ दिन	साउन
PAMS V2	तालिम	आयोजनाको विवरण अभिलेखिकरण गर्न			√ प्र.प्र.अ, शाखा प्रमुखहरू		√ स्वास्थ्य संस्थाको जिन्सी फोकल व्यक्ति	सही र गुणस्तरीय रूपमा प्रणालीमा अद्यावधिक गर्न सक्नेछ	३ दिन	साउन
NWASH App सम्बन्धी तालिम	तालिम	WASH सम्बन्धी तथ्यांक संकलन, प्रविष्टि, विश्लेषण गर्न सक्षम बनाउनु			√ WASH फोकल व्यक्ती	√ वडा प्राविधिक	√ सुपरभाइजरहरू, उपभोक्ता समिति	सेवा प्रवाहको अनुगमन, योजना निर्माण र निर्णय प्रक्रियामा तथ्याङ्कमा आधारित प्रणालीलाई सुदृढ गर्ने	३ दिन	साउन

अनुसूची ७: ऐन, नियम, विधि र प्रणालीको स्थापनाको अवस्था

(दिग्दशर्नको अनुसूची ५ अनुसार)

नीति, कानून तथा मापदण्ड बनाउने अधिकार क्षेत्र (१)	नमूना कानूनहरुको उपलब्धता (जानकारी भएसम्मका उल्लेख गरिएको) (२)	स्वीकृत भएका मौजुदा कानून, मापदण्ड, कार्यवधि (३)	तर्जुमा गर्न बाँकी रहेका कानून, मापदण्ड, कार्यवधि (४)
(क) एकल अधिकार क्षेत्र			
नगर प्रहरी		- नगर प्रहरी ऐन २०७९	नगर प्रहरी नियामवली र कार्यविधि
सहकारी संस्था	- स्थानीय सरकार सहकारी ऐन	- सहकारी ऐन २०७४ - खजुरा गाउँपालिकाको सहकारी नियामवली २०७७ - खजुरा गाउँपालिकाको सहकारी अनुदान कार्यविधि २०७८	
स्थानीय कर, सेवा शुल्क, दस्तुर	- स्थानीय सरकारको आर्थिक ऐन - व्यवसाय कर सम्बन्धी कार्यविधि - घरवहाल कर व्यवस्थापन कार्यविधि - स्थानीय सरकारको कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी कानून	- खजुरा गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन २०८२ - व्यवसाय कर सम्बन्धी कार्यविधि २०७७ - घरवहाल कर व्यवस्थापन कार्यविधि २०७७ - खजुरा गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन २०८२ - राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७९ - सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि २०७६	- विज्ञापन करको लागि स्थानीय कानुन
स्थानीय सेवा व्यवस्थापन	- स्थानीय सरकारमा करारमा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि	- अस्थायी करार शिक्षक छनौट कार्यविधि २०७५ - खजुरा गाउँपालिका करारमा प्राविधिक कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि २०७४ - खजुरा गाउँपालिकाको साझेदारी कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धि ऐन २०७९	
स्थानीय तथ्यांक र अभिलेख व्यवस्थापन		- सुचना व्यवस्थापन प्रणालीमा आधारीत खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यविधि २०८१	
स्थानीय स्तरका विकास आयोजना तथा परियोजना	- “घ” वर्गको निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि	- खजुरा गाउँपालिका को “घ” वर्गको निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि २०७४ - उपभोक्ता समिति गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१ (पहिलो संसोधन	

नीति, कानून तथा मापदण्ड बनाउने अधिकार क्षेत्र (१)	नमूना कानूनहरुको उपलब्धता (जानकारी भएसम्मका उल्लेख गरिएको) (२)	स्वीकृत भएका मौजुदा कानून, मापदण्ड, कार्यविधि (३)	तर्जुमा गर्न बाँकी रहेका कानून, मापदण्ड, कार्यविधि (४)
	- स्थानीय सरकारको उपभोक्ता समिति गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि		
आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा	- शिक्षा नियमावली	- खजुरा गाउँपालिकाको शिक्षा नीति २०७६ - खजुरा गाउँपालिकको शिक्षा नियमावली २०७७ - खजुरा गाउँपालिकाको आवधिक शिक्षा योजना २०७७ - समुदायका सबै बालबालिकाको लागी समावेशी विधालय शिक्षा नीति २०७८	
आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाइ		- स्वास्थ्य तथा सरसफाइ ऐन २०७८ - खजुरा गाउँपालिकाको स्वास्थ्य नीति २०७६ - खजुरा गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन २०७९ - खानेपानी, सरसफाइ तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१ - खुला दिशामुक्त अवस्थाको दिगोपना कार्यविधि २०८१ - हात स्वच्छता सम्बन्धी कार्यविधि २०८१	
स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता	- स्थानीय सरकारबाट गरिने बजार अनुगमन निर्दिशका - नदी तथा अन्य सार्वजनिक क्षेत्रको सरसफाई सम्बन्धि कार्यविधि - स्थानीय वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण ऐन	- खजुरा गाउँपालिकाको बजार अनुगमन निर्दिशका २०७४ - सरसफाइ तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यविधि २०८० - वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण ऐन २०८०	
स्थानीय सड्क, ग्रामीण सड्क, कृषि सडक र सिंचाइ		- साना सिचाइ कार्यक्रम कार्यन्वयन कार्यविधि २०७९ - स्थानीय पूर्वाधार आयोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका २०८१	

नीति, कानून तथा मापदण्ड बनाउने अधिकार क्षेत्र (१)	नमूना कानूनहरुको उपलब्धता (जानकारी भएसम्मका उल्लेख गरिएको) (२)	स्वीकृत भएका मौजुदा कानून, मापदण्ड, कार्यवधि (३)	तर्जुमा गर्न बाँकी रहेका कानून, मापदण्ड, कार्यवधि (४)
नगरसभा, मेलमिलाप र मध्यस्थताको व्यवस्थापन	- न्यायिक समितिले उजुरीको कारवाही किनारा गर्दा अपनाउनुपर्ने कार्यविधि - गाउँ/नगर सभा सञ्चालन कार्यविधि	- खजुरा गाउँपालिका न्यायिक समितिले उजुरीको कारवाही किनारा गर्दा अपनाउनुपर्ने कार्यविधि सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन २०७४ - खजुरा गाउँपालिकाको गाउँ सभा सञ्चालन निर्देशिका २०७९	
स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन		- Digital Paalika - Business Registration System - House Map Approval and Certification System-EBPS	Token Management System
कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य सहकारी		- कृषि तथा पशुपंक्षी ऐन २०७८ - खजुरा गाउँपालिका अन्तर्गत सञ्चालन हुने कृषि विकास कार्यक्रम कार्यन्वयन कार्यविधि २०७९ - करार खेति प्रवद्र्धन कार्यविधि २०७४ - गोठ भकारो सुधार तथा मलमुत्र व्यवस्थापन कार्यक्रम कार्यविधि २०७९	
कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, सञ्चालन र नियन्त्रण	- कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन ऐन	- खजुरा गाउँपालिकाको कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सम्वन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन २०७४	
खानेपानी, साना जलविद्युत आयोजना, वैकल्पिक उर्जा	- उर्जा विकास सम्बन्धि निर्देशिक	- खानेपानी, सरसफाइ तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१ - स्थानीय तह खानेपानी गुणस्तरीय अनुगमन कार्यविधि २०८१	
विपद् व्यवस्थापन	- गाउँ/ नगर विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन - उत्थानशील स्थानीय समुदायको लागि रणनीति - गाउँ/ नगरपालिका आपतकालिन कार्य सञ्चालन विधि	- खजुरा गाउँपालिका विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७५ - खजुरा गाउँपालिकाको विपद जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन गर्न बनेको ऐन २०७५ - विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८२ (अध्यावधिक) - स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना २०७८	

नीति, कानून तथा मापदण्ड बनाउने अधिकार क्षेत्र (१)	नमूना कानूनहरुको उपलब्धता (जानकारी भएसम्मका उल्लेख गरिएको) (२)	स्वीकृत भएका मौजुदा कानून, मापदण्ड, कार्यविधि (३)	तर्जुमा गर्न बाँकी रहेका कानून, मापदण्ड, कार्यविधि (४)
	- स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन कार्यविधि	- खजुरा गाउँपालिका आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्रको कार्यविधि २०८० - खजुरा गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन कार्यविधि २०७५	
जलाधार, वन्यजन्तु खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण		- संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण कार्यविधि २०८१	- प्राकृतिक स्रोत संरक्षण सम्बन्धी कार्यविधि
भाषा, संस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास		- खजुरा प्रज्ञा प्रतिष्ठान कार्यविधि २०७९	
(ख) साझा अधिकारबाट प्राप्त अधिकार			
वन, जंगल, वन्यजन्तु, चराचुरुङ्गी, जल उपयोग, वातावरण, पर्यावरण तथा जैविक विविधता		- निजि वन / कृषि वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८० - सार्वजनिक जग्गामा वन / कृषि वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८० - निजि वन दर्ता कार्यविधि २०७९ - संक्षिप्त वातारणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातारणीय परिक्षण कार्यविधि २०८१	
सामाजिक सुरक्षा र गरीबी निवारण	- बालकल्याण गृह सञ्चालन कार्यविधि	- बाल गृह सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि २०८२ - कयान्सर पिडितलाई उपचार खर्च कार्यविधि तथा सञ्चालन निर्देशिका २०८० - वालपोषण भत्ता सम्बन्धि अभिभावक सचेतना कार्यक्रम संचालन मापदण्ड २०७९ - जेष्ठ नागरिक तथा अशक्त नागरिक सङ्ग घरमा गएर स्वास्थ्य परिक्षण गर्ने नागरिक संग अध्यक्ष कार्यक्रम २०८० - बिपन्न दिर्घरोगी प्रति पालिका उत्तरदायि कार्यक्रमको कार्य संचालन कार्यविधि तथा निर्देशिका २०८०	

नीति, कानून तथा मापदण्ड बनाउने अधिकार क्षेत्र (१)	नमूना कानूनहरुको उपलब्धता (जानकारी भएसम्मका उल्लेख गरिएको) (२)	स्वीकृत भएका मौजुदा कानून, मापदण्ड, कार्यविधि (३)	तर्जुमा गर्न बाँकी रहेका कानून, मापदण्ड, कार्यविधि (४)
प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी	- बाल विवाह विरुद्ध कार्यक्रम सञ्चालन खर्च कार्यविधि - सडक बालबालिका व्यवस्थापन खर्च कार्यविधि - गरीबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि	- खजुरा गाउँपालिकाको बाल विवाह अन्तयको लागी रणनितिक योजना २०७६ - बाल विवाह मुक्त अभियान सञ्चालन कार्यविधि २०७७ - बालबालिका संरक्षण कोष सञ्चालन कार्यविधि २०७५ - बाल संरक्षण नीति २०७६ - युवा उध्दयमशिलता विकास अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन तथा कार्यन्वयन कार्यविधि २०७८ - बाल क्लब तथा बाल क्लब सञ्जाल गठन तथा संसोधन सम्बन्धी कार्यविधि २०७६ - लैङ्गिक समान्ता तथा सामाजिक समावेशिकरणा मुलप्रवाहिकरण रणनितिक योजना (२०७७/७८ देखी २०८२/८३) - बालबालिकाको हक अधिकार, संरक्षण र सम्बद्र्धन.गर्ने सम्बन्धी बनेको कार्यविधि २०७६ - कार्य स्थलमा हुने यौनजन्य दुव्र्यवहार निवारण अचार संहिता २०८२ - महिला तथा बालबालिका विरूद्धमा हिसां सम्बन्धी प्रेषण प्रणाली २०८२	- लैङ्गिक समान्ता तथा सामाजिक समावेशिकरणा मुलप्रवाहिकरण रणनितिक योजना अध्यावधिक - बालमैत्री स्थानीय शासन सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि
सवारी साधन अनुमति		- अटो तथा विधुतीय रिक्सा सञ्चालन व्यवस्थापन तथा नियमन सम्बन्धि कार्यविधि २०८१	
संघसंस्था दर्ता तथा नवीकरण		- संघ संस्था दर्ता गर्ने कार्यविधि २०७७ - स्वास्थ्य संस्था दर्ता अनुमति तथा नविकरण निर्देशिका २०८० - खजुरा गाउँपालिकाको एफ.एम.रेडियो (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन २०७४	

नीति, कानून तथा मापदण्ड बनाउने अधिकार क्षेत्र (१)	नमूना कानूनहरुको उपलब्धता (जानकारी भएसम्मका उल्लेख गरिएको) (२)	स्वीकृत भएका मौजुदा कानून, मापदण्ड, कार्यविधि (३)	तर्जुमा गर्न बाँकी रहेका कानून, मापदण्ड, कार्यविधि (४)
(ग) व्यवस्थापन			
कार्यविभाजन र कार्य सम्पादन	- स्थानीय सरकारको प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्ने ऐन - स्थानीय राजपत्रको नमुना - गाउँ/ नगरपालिका (कार्य विभाजन) नियमावली - गाउँ/ नगरपालिका (कार्यसम्पादन) नियमावली - गाउँ/ नगरपालिकाको बैठक सञ्चालन कार्यविधि	- खजुरा गाउँपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन २०७४ - खजुरा गाउँपालिकाको स्थानीय राजपत्र प्रकाशन सम्बन्धि कार्यविधि २०७४ - खजुरा गाउँपालिका गाउँपालिकाको कार्य विभाजन नियमावली २०७४ - खजुरा गाउँपालिकाको कार्यसम्पादन नियमावली २०७४ - खजुरा गाउँपालिकाको बैठक सञ्चालन कार्यविधि २०७४	
भवन निर्माण तथा सडक सम्बन्धि व्यवस्था		- भवन निर्माण सम्बन्धि मापदण्ड तथा भवन निर्माण अनुमति तथा नक्सा पास सम्बन्धि कार्यविधि २०८० (पहिलो संसोधन) - खजुरा गाउँपालिकाको घरनक्सा निर्देशिका २०७५	
स्थानीय सञ्चित कोष	- गाउँ/ नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्न बनेको कानून - स्थानीय सरकारको विनियोजन ऐन - सार्वजनिक खरीद नियमावली	- खजुरा गाउँपालिकाको आर्थिक गतिविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्न बनेको कार्यविधि २०७४ - खजुरा गाउँपालिकाको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन २०८२ - विनियोजन ऐन २०८२ - खजुरा गाउँपालिकाको सार्वजनिक खरीद नियमावली २०७७ - सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन २०७८ - आन्तरकि लेखा परिक्षण निर्देशिका २०७७ - खजुरा गाउँपालिकाको लेखा समिति गठन तथा सञ्चालन कार्यविधि २०८१ - खजुरा गाउँपालिकाको लेखापरिक्षण बेरुजु फछ्र्यौट निर्देशिका २०८१	

नीति, कानून तथा मापदण्ड बनाउने अधिकार क्षेत्र (१)	नमूना कानूनहरुको उपलब्धता (जानकारी भएसम्मका उल्लेख गरिएको) (२)	स्वीकृत भएका मौजुदा कानून, मापदण्ड, कार्यविधि (३)	तर्जुमा गर्न बाँकी रहेका कानून, मापदण्ड, कार्यविधि (४)
आकस्मिक कोष		- कन्टिजेन्सी खर्च निर्देशिका - स्थानीय पूर्वाधार मर्मत संभार कोष तथा कार्य सञ्चालन कार्यविधि २०८१ - राहत वितरण मापदण्ड २०७६ - लैङ्गिक हिसा निवारण कोष सञ्चालन कार्यविधि २०७७ - खजुरा गाउँपालिका विपद जोखिम विमा सञ्चालन कार्यविधि २०८२	

अनुसूची ८: क्षमता विकास योजनाको प्रस्तुतीकरण छलफल तथा प्रमाणीकरण कार्यशालाको उपस्थिती

खजुरा गाउँपालिका, बाँके

आज मिति २०८३ साल असार ०४ गते खजुरा गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष श्री मञ्जु मल्ल ज्यूको अध्यक्षतामा स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम (LISP) को प्राविधिक सहयोगमा तयार गरीएको क्षमता विकास योजना (आ. व. २०८३/८४–२०८५/८६) को प्रस्तुतीकरण छलफल तथा प्रमाणीकरणमा तपसिल बमोजिमको उपस्थितिमा निम्न अनुसार निर्णय गरियो।

उपस्थिती:

क्र.स.	सहभागीको नाम/ थर	पद/कार्यालय	सम्पर्क नम्बर	हस्ताक्षर
१	मञ्जु मल्ल	उपाध्यक्ष	9860988663	
२	दिल बहादुर पौडेल	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	९८४८०२३७५८	
३	हर्क बहादुर भण्डारी	वडा अध्यक्ष	९८४८०६२४६४	
४	मिसेज खान	" " ८	९८४८०२६७५४	
५	प्रदिप सुनार	लेखा अधिकृत	९८५८०३८०२१	
६	सानु साह	इन्जिनियर	९८६८०९८३०२	
७	नागमती रवुका घर्ती मगर	कृषि शाखा	९८४४८८९९२६	
८	~~धनराम वली~~	~~वडा अध्यक्ष कोहलपुर~~		
९	तारा थापा	योजना शाखा (सं-चौकी)	९८४८०५४५२१	
१०	शान्ति शाही	वडा सदस्य कोहलपुर	९८४३०८९३६	
११	नेपलाल घर्ती	प्रशासनिक अधिकृत योजना शाखा	९८६८०४८८९	
१२	नर्बदा दाहाल	सि.आई.एस आईटीर खजुरा गा.पा.	९८४१०४८८४३	
१३	सत्यराम ओली छेत्री	आ.का.स.प्र. (कर्मचारी)	९८२०२८२११	
१४	गीता कुमारी रावत	इ.०६०.३ख.गा.पा.	९८४८२९६४३६	
१५	आशा चौधरी	उद्योग विकास शाखा खजुरा गा.पा.	९८४८०६३३२६	
१६	रुक्मुल निशा शाह	कार्यपालिका सदस्य	९८१२५४९४	
१७	कुञ्जन धोबी	कार्यपालिका सदस्य	९८०८२५३१८	
१८	मिसरी पुन	कार्यपालिका सदस्य	९८६८०२२९३३	
१९	विष्णु सुनार	कार्यपालिका सदस्य	९८१२५४९५९६२	
२०	पार्वती वि.क	का. पा. सदस्य	9848059282	
२१	सुरेश साहु	सू. प्र. अ	९८६३०९६३२२	
२२	भक्त बहादुर रावत	स.ले अ	9868229343	
२३	कृष्णा कुमारी खरेल	कार्यपालिका सदस्य	9868212215	
२४	रुपेन्द्र वि. मल्ल	व.प्रि.इ	9868087243	
२५	प्रदिप कु वि क	स्वास्थ्य शाखा	९८६८०७३०९०	
२६	गरिमा शेख	वडा अध्यक्ष	9858025461	
२७	रामगोपाल पाण्डे	" " ६	९८६०८५६५२२	
२८	सुशिला लोपाते	म.तथा.बा.शाखा	९८४८०२९८४२	
२९	सरिता मल्ल	LISP TA (CLE)		
३०	प्रमोद पोखरेल	LISP TA (CSEO)	9851172166	
३१	रजनीकान्त चौधरी	LISP TA	९८४८०३०१९४	
३२	लोकराज संग्याल	रोजगार विषय खजुरा पो	9849263528	
३३	तारा प्र० डाँगी	कृषि शाखा	९८६८०८०३३	
३४				
३५				
३६				

प्रस्तावहरु:

१. खजुरा गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजनाको मस्यौदा प्रस्तुतीकरण सम्बन्धमा ।

२. मस्यौदा उपर छलफल र सुझाव संकलन सम्बन्धमा ।

निर्णयहरु:

१. LISP परियोजनाको प्राविधिक सहयोगमा तयार गरीएको खजुरा गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना (आ.व. २०८३/८४–२०८५/८६) को मस्यौदा विस्तृत रुपमा गाउँपालिकाका पदाधिकारी तथा सरोकारवालाहरु समक्ष प्रस्तुत गरियो।

२. खजुरा गाउँपालिका समक्ष प्रस्तुत गरिएको क्षमता विकास योजना (आ. व. २०८३/८४–२०८५/८६) मस्यौदा उपर विस्तृत रुपमा छलफल गरि सहभागीहरुबाट प्राप्त सुझाव संकलन गरी उक्त सुझावहरुलाई यस क्षमता विकास योजनामा मस्यौदामा समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन गाउँपालिकलाई हस्तान्तरण गर्ने निर्णय गरियो ।

दिल बहादुर पौडेल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत